

Matiu

Jesu Keriso Oni Amuhijina

(Ruku 3:23-38)

- ¹ Hehakaho Jesu Keriso oni amuhija vejajina. Jesuho Teviti 'ee Eparahami puni amuja.
- ² Eparahamiho Aisiki oni oma. Aisikiho Jekapi oni oma. Jekapiho Jutaho 'ee 'u'uhwaha 'aho'ijhipuni oma.
- ³ Jutaho Jera upuni oma kaivo puni ohijaho Tema. 'Enakaivo Peresiho Hesarani oni oma kaivo Hesaraniho Rama oni oma.
- ⁴ 'Enakaivo Ramaho Amenatapu oni oma. Amenatapuho Nasioni oni oma. Nasioniho Saramani oni oma.
- ⁵ Saramaniho Poasi oni ome 'ee Rehapiho Poasi oni oha. Poasiho Opeti oni oma. 'Ene Rutiho huni oha Opetiho Jesi oni oma.
- ⁶ Jesiho Kini Teviti oni oma. Tevitiho Saramani oni oma. Huni oha marako'a Uraia oni napara.
- ⁷ 'Enakaivo Saramaniho Rehapoami oni oma. 'Ene Rehapoamiho Apaija oni oma. 'Ene Apaijaho Aisa oni oma.
- ⁸ 'Ene Aisaho Jihosapati oni oma. 'Ene Jihosapatiho Jorami oni oma. 'Ene Joramiho Usaia oni oma.
- ⁹ Usaiaho Jotami oni oma. 'Ene Jotamiho Ehasi oni oma. 'Ene Ehasiho Hesakaia oni oma.
- ¹⁰ 'Ene Hesakaiaho Manase oni oma. 'Ene Manaseho Emani oni oma. 'Ene Emaniho Josaia oni oma.

- 11 'Ene Josaiaho Jekanaiane 'ee 'u'uhwaha puni oma. Ijihuni vea kaji aneja rene pu 'eke Paparania tipurai va'ara.
- 12 'Ene ijí Paparania pu tipurai 'eka va'ari túna'ijaho Jekanaiaho Sieritieri oni oma renana. 'Ejume Sieritieriho Jerupaparu oni oma.
- 13 Jerupaparuho Apaiuti oni oma. Apaiutiho Iraiakimi oni oma. 'Ene Iraiakimiho Aisori oni oma.
- 14 'Ene Aisoriho Setaka oni oma. 'Ene Setakaho Ekimi oni oma. 'Ene Ekimiho Eriuti oni oma.
- 15 'Ene Eriutiho Eriesa oni oma. 'Ene Eriesaho Mateni oni oma. 'Ene Mateniho Jekapi oni oma.
- 16 'Ene Jekapiho Josapi ka'ene Meri oni paruijihuni oma. 'Ena'omo Merira Jesu ka'ene Kerisona 'wavujaho nahenana.
- 17 'Enakaivo ea ka'ene Eparahami oniji rena roe Teviti oniji 'e'unajaho amuja iropu ropu no'ona no'ona ijá hijara. 'Ejumakame Teviti oniji rena roe Juapo aneja vene Paparani tipurai hijaji 'e'unajaho amuja kú'o ija iropu ropu no'ona no'ona ijá hijara. 'Ene vukú'o ijí Juapo Paparania aneja vene tipurai hijaji rena roe Jesu Kerisora roani veiji 'e'unaji 'u'o amuja iropu ropu no'ona no'ona ijá hijara.

Jesu Keriso Nahejajina
(Ruku 2:1-7)

- 18 Ikaho Jesu Keriso 'unama ichá'ina ka'ene nahejajina. Meri ka'ene Jesuni ohijaho Josapira mwamuna kaivo pu mai'o pa'wa'ara'eme Godoni 'Aveni vejume hu hari'i nenana. 19 'Enakaivo hu

mwavi'inijaho Josapina kaivo Josapiho hu niho'o 'unama arira 'uraha onuna'omo Meri juhuniji-huna'e masuani ranama va'iro vwihanana. ²⁰ Hu hine iji vwihanani vea kajino Natohwi jihuni ona oji'ini roe navahi ijá 'wama Josapi ka'ene Teviti oni harihakera a Meri aheve oni napara rehunjaho paju'amana. Iji hu hari'i nena kajaho Godoni 'Aveni vejume hari'i nenana. ²¹ 'Ena'omo hu naheja kamareje ara Huni ihijaho 'imareje Jesuna 'wa'amana kaivo Hura ehwahaka mapok-ijihi puni siseijaho ni'ajihe pa'arehuna 'wamana. ²² Ike iviamaa raka ka'ene renukaho nitama Natohwi jihuni poropetijara 'waramajara rene ika'ina 'wamana.

²³ Heha! 'Asúri hari'i nenareje hariha nahe'amajaho Huni iha 'imareje Imanueruna 'wahuna. Ijihuni maijaho Godi nú pu'úmo hinu 'wa'avara 'iamana.

²⁴ 'Ejume Josapi tatama 'urine Natohwi jihuni ona oji'ini 'waramaja venarena napara kajaho ahemana. ²⁵ 'Enakaivo hu napara kaji'i pa'uraha o'eme hu hina apena va'o va'o huni hariha amura kajaho nahejumakavi'i hu iha 'ime Jesuna 'wamana.

2

Vwiha Mamaa Vwihaji'inapo Roajina

¹ Vea ka'ene Jesu Petirihemi Juta vaji nahejari veijaho Herotiho Kinia rena hinana. 'E'eme ea hami hami vwihaji'ina vea ajimuja'i hi-jurepo Jerusaremi roara. ² Pu aporama ijá 'iava Jua puni Kinia ichí nahejare? Nú Huni china kama'i vea ajimuja'i kamareja ijihuna'e

nú Hu oja mahare'e ka'i rou. ³ Vea ka'ene Kinia Heroti ijí henajaho oja hwa'usunahana. 'Ejume Jerusaremi ora ka'ene hu hu'úmo hi-jajija 'u'o oja hwa'usunahara. ⁴ 'Ejumakame Herotira 'waravume pirisitia mama'ina 'ee Sikuraipi pu'úmo ahuma roume hu pu aporama ijá 'iama 'Ú ichihi Keriso nahehune? 'iamana. ⁵ 'Ejume pu hu ijá 'wava Poropetijara heha 'ahi venajaho Petirihemi Jutia vajina 'wavara.

⁶ Ja Petirihemi ora ka'ene Jutia puni kwaa vaji hijujija ja niho'o túchamaa parehuna kaivo joni ei pini mai'o 'ajohi'ina ni'ima'ura renareje Isureri ora 'ajohahuna 'iamana.

⁷ Heroti ea ka'ene hami hami vwihaji'iniji nesi aporame ijá 'iama Vea rakijiano ike chinakaho ajimane? 'iamana. ⁸ 'Enarena hu pu irechamie ijá 'iama Ja va'e Petirihemi ike Harihakaho samu va'o kamare ona ranave nuni roe na 'u'o vu'e Hu oja mahuma 'iamana. ⁹ 'Ejume pu kini huni vu'a hejume parajume va'eme china ka'ene vea ajimuja'i ajima roajaho ajima roe asitaha ruva'e ijí Hariha 'u'ua kajara hinani huriji naminana. ¹⁰ 'Ejumakame pu ijí china kaji kamareja pu niho'o mari'luma paravara. ¹¹ 'Ene pu va'e ijí ni'úha kaji aruvi'i kavajaho Hariha 'u'ua kajaho oaha Meri'i hinana. 'Ejumakame pu nitupari same oja Hu mahara. 'Ene pu puni tuja usee swara korutia 'ee senisia 'ee 'werua vajahara. ¹² 'Ejume Godira navahi 'waravume pu kú'o pa'uname Herotira hinujaho va'i kaivo pu 'unama ani va'e puni ari va'ara.

Juhahe Ijipiti Va'ajina

13 'E'eme Natohwi jihuni ona oji'ini roe Josapi navahi ijá 'wama A iviamaa 'urine Hariha 'u'uakaho apene 'ee oaha aheme aseha Ijipiti va'amana. 'Enareje ijí hi'eje Nara kú'lo 'warava henareje iji'a 'unama ro'amana. Ijihuni maijaho Herotira Hariha 'u'ua kaji 'ana'i 'ahau'ukamare'e sa'iro venukúnina 'wamana. 14 'Ejume ijí na'ia kajiano hu 'urine Hariha 'u'ua kajaho apene 'ee oaha aheme Ijipiti va'ana. 15 'Enarena pu ijino Ijipiti hi'eme Heroti kwamana. 'Ejumakame Natohwijara nitama poropeti ijá 'waramana
Nuni Hariha Ijipiti vaji Nara Hu 'umejuta
'iamana.

Herotira Musia Tisamajina

16 'E'eme Heroti hina ajihana ea hami hami vwihaji'inijija hua pisiviara'e henarena niho'lo ajivume ea 'aho'a irechamie ijá 'iama Va'e Petirihemi kasima ka'ene mai'lo juara no'oheli papa'areji'inijiji 'aniha 'iavume va'ara. Ea ka'ene hua pisimiajipo 'waravume henaja'ina'e va'ara. 17 Ikaho nitama poropeti Jeramaiara 'waramajara roe nimai renana. Hu ika'ina 'waramana.

18 'Ejume pu Rama vaji he'eju'e virisia veji'i niramurume 'ee eahura ni'ima'ura ve'eju'e Recheru harihwapumu venana vo ea 'ahopo hu oja somahuna areria pana 'wamana.

Ijipiti Rena 'Unama Roajina

19 'E'ejume iji'a Heroti kwavumakavi'i Natohwi jihuni ona oji'inijara roe ijí Ijipiti Josapi navahi ijá 'wama 20 Ea ka'ene ike Hariha

'u'uake 'ana'i venajaho nikwamanakúne a kú'o 'urine Hariha 'u'uakaho apene 'ee oaha aheme 'unama Isureri va'amana 'wamana. ²¹ 'Ejume hu 'urine ijí Hariha 'u'ua kajaho apene oaha aheme Isureri va'ara. ²² 'Enakaivo Akireasira Heroti ka'ene huni omijihuni tinia apene Jutia 'ajohuma henarena Josapiho jumana. 'Ejume Godira navahi ijá 'wama Karari va'a 'wavume hu ijí Karari va'ana. ²³ 'Enarena hu va'e ara iha Nasreti hinana. Hu ijá venajihuni maijaho poropetiepo raka ka'ene 'waravajija nimai re'avarono avanana. Pu ika'ina 'waravara Hu Nasreti ora 'wahuna 'iavara.

3

Joni Papitisitara Najahajina (Maka 1:1-8)

¹ Ijí vea kajino Joni Papitisita Jutia puni nechi'i riri ea Godoni vu'a najaha roana. ² Hu ijá 'waramana Ta'aroha joni sisea amairie arira renama. Godoni arijihuni 'unama niroe tu'u renukúnina 'iamana. ³ Poropeti Aisea 'wavujara Hu rone ika'ina 'waramana Hu nechi'i riri namine ijá 'umenu Natozwi jihuni 'unama amairie Huni 'unamijija arira re'avara 'umenu 'wamana.

⁴ 'Enakaivo Joni oni atehijija kameru huni sapasi vejara'omo hu ijí same 'ee huni 'aha mu'oi charia apúsame 'ee huni 'irumijaho pújúha 'ee aneura rihiji'i inuna. ⁵ 'E'eme ijihuni vea kajino ea ka'ene Jerusaremi ora 'ee Jutia ora 'ee eaka mapoka ka'ene Jotani rori hiju kajija ni'aha kwino huni roara. ⁶ 'Enareja pu puni sisea

vwiwane nahama Godi 'wara'i kaivo aremamaa arevajahuna'e hu pu Jotani 'unirame toi samana. ⁷ 'E'eme Hu kivume Parasia 'ee Sajusia hura toi sama'amarono rouma kimarena hu pu ijá 'iama Ja tapara ka'ene sisesa jihipuni harihija joni eha sisea ni'ima'ura ka'ene túna'i roujaho irara ja 'waravukame ja juhame iki roajivare? ⁸ 'Ina rukina re'avara. Joni 'unama sahasijaho ta'arohareje niare'i kaivo ea maiu'ina re'avara. ⁹ Ja vwiha ika'ina pavwiha'avara. Nú Eparahami oni harihija'omo nú areri rena hiju paro'avara kaivo Godira areri veje ike muna ikihipo Eparahami oni harihija rehuna. Ijihuna'e nú areri rena hiju paro'avara. ¹⁰ Iviamai taupa icha aneji namuna'omo icha kajija 'ina maa pare'avajaho 'umareje 'uhue veni ato'aruhuna. ¹¹ Na ja toa vaji samaume 'urijajihuni maijaho ja joni sisea vwiwane temukavume nahama Godi 'wara'ika'i aremama arevaji najaharejo ijihuna'e toa vaji samauta kaivo Ea ka'ene nuni túna'i roujara Godoni 'Avena 'ee haruriji'i samahuna. Na Hu Hu'úmo areria pana 'ee nara Huni mumora hwana jahenahuna areria pana. ¹² 'Enakaivo icha ka'ene 'witia aruma sirikuvujaho Huni ija tahi namuna'omo Hura 'witia mutuuri ruhijijino mututareje maijaho niana'ika'i siseijijahija vena ka'ene pautaruti sa'ika'i namujiano ato'aruhuna.

*Jesu Toi Vaji Apúsamajina
(Maka 1:9-11; Ruku 3:21-22)*

¹³ Jesuho Karari rene roe Jotani Jonira apene toi apúsama'amarono roana. ¹⁴ 'Enakaivo Joni rarene ijá 'wama Ara na toi apúsami'amajaho

areri re'ena. 'Ú nara A toa vaji apúsama'uroño roane? 'wamana. ¹⁵ 'Ejume Jesura eha vene ijá 'wama Nú iviamaa ijá vehunijihuni maijaho ijá vejakame 'unama arimai rene mamai re'amarono ava'eja 'wamana. 'Ejume Joniho Huni ira hene avamana. ¹⁶ 'E'eme Jesuho toi apúsavume 'uriji'i kavume kahi akúpi 'ahi vwicha re'eme Godoni 'Avena maraho'ora puna'i jaima 'ariha roe Huni haha 'ahi ajimana. ¹⁷ 'E'eme ira kahi akúpa 'ahi rena roe ijá 'iama Ikaho Nuni Hariha ka'ene Na oja mahujina. Na Hunijihuna'e niho'o teamanimu 'iamana.

4

Jesu Vena Kamajina

(Maka 1:12-13; Ruku 4:1-13)

¹ 'E'eme Godoni 'Aveni vejume Jesuho va'e nechi'i hi'eje 'avena sisei roe vena ka'amarono va'ana. 'Enakaivo Jesu ijí 'aura arema ² hi'eme na'ia mapoka (40) pa'are'eme matumana. ³ 'E'eme 'avena sisei roe ijá 'wama A Godoni Hariha re'amajaho veje munakaho puretia renama 'wamana. ⁴ 'Ejume Jesura eha vene ijá 'wama Godoni ira vaji ijá 'waramana Ea puretiapo reje majama hihuna pana kaivo ira ka'ene Godira 'waramujara reje majama hihuna 'wamana.

⁵ 'Ejumakame 'avena sisea kajara Hua aheha ajima va'e Temiporu atahuri ranamana. ⁶ 'Enarena hu ijá 'wama Areri Godoni ira vaji 'waramaja'ina'e A Godoni Hariha re'amajaho mwamapene kami mwe'i 'onava kavuma.

Godoni ona oji'inijipo A iji 'unarama apena 'ariha va'e kami ranamaakame muna A pani-nama kavuma 'wame 'wamana.

⁷ 'Ejumakame Jesura ijá 'wama Godoni ira vaji kú'o ika'ina 'waramana. A oni Godi paapene vena ka'amana 'wamana. ⁸ 'Ejume kú'o 'avena sisea kajara Jesuho ahema va'e huri'a ka'ene niho'o jopatu'uriji ajima va'e kahi huri nami'i kaivo kwaa araka mapokakija 'ee puni mamai-jaho nahana. ⁹ 'Enarena 'avena sisea Jesu ijá 'wama A nitupari same nuana vetie na oja mi'amajaho ike uneunechaka mapokakija ni'aha kwino nara A vaja'eju 'wamana. ¹⁰ 'Ejume Jesura 'avena sisea kajaho ijá 'wama 'Avena sisea karera! Karori va'a! Godoni ira vaji 'warumajaho Natohwa ka'ene oni Godijiru oja mahe Hunaru vena'amana 'wamana.

¹¹ 'Ejume 'avena siseijaho Jesu rana'ika'i va'eme ona oji'inapo roe Hu ni'ajahara.

Jesura Huni Kaukara Karari Vaji Aneja 'Emajina

(Maka 1:14-15; Ruku 4:14-15)

¹² 'Enakaivo Jesuho hejume Joniho tipurai ranavuma heji'i Hu Karari va'ana. ¹³ 'Enarena Hu va'e Nasareti are'ika'i va'e Kapeniami hinana. Ijí ara kajaho soha rorina. Ara kajaho Sepurani 'wame 'ee Napatarai 'wavuri vajina. ¹⁴ Ijaho Poropeti Aisea oni vaji 'waramajara roe nimai nimai renu. Hu ika'ina'e 'waramana.

¹⁵ Ara ka'ene Sepurani 'wame 'ee Napatarai 'wavujija soha rori Jotani ona kara'i Karari ka'ene Jenitaruepo hijujina.

16 Ea ka'ene ijí nutuvi'ini hijujija hanaji'ina ni'ima'ura kavara. 'Ene ea ka'ene nutuvi'inaka nikwamasahuja'ina rena hijujiji hanaji'ina kajara hananiu 'wamana.

17 Ve'a kajiano Jesuho aneja vene vu'a 'waramarena ijá 'iama Ta'arohe joni sisea vwihane teamukave aremamai are'i kaivo ea maiu'ina reha! Ijihuni maijaho Godoni ara niroe rori roa paranukúnina 'iamana.

*Jesura Huni Tisaiporu Amura 'Umenajina
(Maka 1:16-20; Ruku 5:1-11)*

18 'Enarena Jesuho Karari soha rora kaji kahi va'i kivume ea iha Saimani ka'ene Pitana 'wavuji'o huni 'u'ua ka'ene Enituruna 'wavuji'o hine úa vesamapene roara. Ijihuni maijaho pu úa vesavi'ina. 19 'Ejumakame Jesura pu ijá 'iama Nuni roajivakame jara 'úa vesavu kaja'ina'e Na ja najahe ja ea ahera'avara 'iamana. 20 'Ejume pu ni'aha kwino puni namea irecha 'o'i kaivo pu pu'úmo va'ara. 21 'Ejume pu va'i kivume vu ea 'aho'a Sepati oni harihija Jemisina 'wavuji'o Joni ka'ene huni 'u'uiji'i emahwa pu'úmo puni sisima vaji hine puni namea hwearikara. 'Ejume Hu pu 'umenaana. 22 'Ejume pu ni'aha kwino puni sisima raname 'ee omaha rana'i kaivo pu pu'úmo va'ara.

*Jesura Kaukara Iraka'e Venajina
(Ruku 6:17-19)*

23 'Enarena Jesura va'e Karari vaja kaji 'uraha oji'i puni Sinakoku vaji Godoni arijihuni vu'a mai maiu'ina najahana. 'Eji'i eaka mapokijihini atama ani ani'ina ka'ene rena'e 'ee 'uniravajija vejume

sonahiara. ²⁴ 'Ejumakame Huni pinani 'urina va'e Siria vaji va'uma henarene eaka mapokijipo hahapo hianame 'ee hahapo siseranie 'ee ea ka'ene 'avena sisei ajima'e 'ee ea ka'ene mwe'i 'arihe simavi'i name 'ee ea ka'ene irima'ina 'eka Huni roume Hura vejume maranie 'ee sonahiara. ²⁵ 'Ejumakame ijihuna'e ea niho'o mapoka mapoka Hu tamatihara. Ara ka'ene Hu tamatihajaho Karari ora 'ee Jerusaremi ora 'ee Jutia ora 'ee ara ka'ene Jotani toa one kara'i hijujija 'ee Tikaparasi hijujija ni'aha kwinu Hua tamatiha ojara.

5

Huri'a 'Ahi Najaha 'Waramajina

¹ Hu kimajaho ea mapoka mapoka Hua 'ararihae ojuma kimarena va'e huri'i ajime hi'eme Huni tisaiporua Huni roara.

Temara Nimajina (Ruku 6:20-23)

- ² 'Ejume Hu ijí aneja vene pu najaha ijá 'iama
- ³ Ea ka'ene puni 'avena pivusahujija ivi'a teamanamama. Ijihuni maijaho Godoni ari-jaho ivi'a puna renu.
- ⁴ 'Ene ea ka'ene temuka'ika'i pasonahii'inijija ivi'a teamanamama. Ijihuni maijaho pu niho'o oja sonahihuna.
- ⁵ 'Ene ea ka'ene masuani hiji'inijija teamanava. Ijihuni maijaho mwe'a kakaho pumai rehuna.

- 6 'Ene ea ka'ene 'unama mai matunama 'ee toa puna'i huanavujija ivi'a teamanava. Iji-huni maijaho pu niho'o sonahihuna.
- 7 'Ene ea ka'ene ea 'aho'a numiravujija teamanava. Ijihuni maijaho Godira pu 'u'o numirahuna.
- 8 'Ene ea ka'ene puni oja ariramaa rejajija teamanava. Ijihuna'e pu Godi kahuna.
- 9 'Ene ea ka'ene ea 'aho'a venau'e pu pu'úmo matauvi'inijija teamanava. Ijihuni maijaho Godira pu Huni harihija 'i'ena.
- 10 'Ene ea ka'ene 'unama ariramaa 'uraha o'uju'e ea 'ahopo sise'i 'ahiujija pu teamanava. Ijihuni maijaho Godoni arijaho puna renukúne.
- 11 Nunijihuna'e erapo ja ira sisea 'warama 'ararihie vu'a sisea ani'ina 'warama ijá veja ki'avajaho ja teamana'avara.
- 12 Ja niho'o teamaname 'ee mari'u'avara. Ijihuni maijaho joni eha natohwa kahino akúpa 'ahi namu. Ea 'aho'a nimarako poropetia ka'ene hijajija sise'i 'ahiaja'ina'e ja 'u'o sise'i 'ahihuna.

Hanaji'ina 'Ee Misa

(Maka 9:50; Ruku 14:34-35)

- 13 Ja areri mwe'a kehuni misa. 'Enakaivo misa kajihuni vweijara pa'are'ipisa ichá'ina'e veje kú'o vwea reja'e? Misa ija'inijija vwea pa'ana'omo usekujukame emaapo momori tautiura. 14 Ja mwe'a kehuni hanaji'ina ara huri'a 'ahi vejujija niho'o vaja panavura.
- 15 'Ene emaapo naheha 'ejujaho pu pa'eka va'e si'uara vaja irechavura kaivo samai irechavura. 'Eju'e ea ka'ene sea vaji hijujija hananiura.

¹⁶ Ija'ina'e joni hanaji'inijara ea mapoka puni una'i hanani'amana. 'Ejakame pu kive maaru vejakame pu joni Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinuji ta'arohuna.

Varapa Tamaniji Rone Najahajina

¹⁷ Ja niho'o ika'ina pavwiha'avara. Nara roukaho varapa tamana 'ee poropetia ho'o veje pa'are'amarono routa ro'ava. Na pu ato'aruma'i rohuna pana kaivo ijhipuni maiji ve'i 'ahiume routa. ¹⁸ Na nimai nimai ja 'waravu ike akúpa mwe'akaho ni'aha kwino ijá pa'arehuna. 'Enakaivo unenu'u pina ma'uparitumaa ho ma'u'ua Godoni Iri jihuni vaji navujaho niho'o papa'arehuna kaivo ijá na'eje uneunechaka mapokijija roe areri rehuna. ¹⁹ Ea irara ike varapa tamana ma'u'ua 'ene 'ee ea 'aho'a najahe pu 'u'o ija'ina'e ve'avajaho hu Godoni ara niho'o ma'u'ua 'iahuna. 'Enakaivo ea irara hene vene ea tamana kaji naja'avajaho hu Godoni ara ea natohwa 'wahuna.

²⁰ Na nimai nimai ja 'waravu jara 'unama arira ka'ene ojujara niho'o arimai parenareje Sikuraipi 'ee Parasi paasita'amajaho ja niho'o Godoni ara pavahuna.

Ajinavuri Vu'a Najahajina

²¹ Nitama sahu jona 'waramajaho ja nihejara. Ea pa'ana'e kwa'amana. Ea irara ea 'anaa kwa'amajaho 'otua vehuna. ²² Na niho'o nimaa nimai ja 'waravu. Ei pini napuraha 'ajime 'ee se'amajaho ea kajaho 'otua vetihuna. 'Ee ea irara vweaha húmata pa'ana 'wa'amajaho hu 'u'o 'otua ni'inijino vehuna. 'Ee ea irara a 'vwiha

pa'ana 'wa'amajaho hu veni vahuna arerina.
²³ 'E'eje a swara Godi ma'iro veji'i a vweuna
 sise'i 'ahaaji vwiha'amajaho ²⁴ swara kajaho ijá
 rana'ika'i vukú'o 'unama va'e vweune'i 'wame
 amairiareja'e iji'a roe Godi swara ma'amana.
²⁵ 'Ene ei pini a 'otua apenaare 'otua veta'iro veja
 ka'amajaho ja no'o 'unamu toi vai'i a hu hu'úmo
 vu'a 'wame amairi'avara. Ijihuni maijaho hu a
 apena va'e 'otua veji'ina natohwi jihuni ija tahi
 ranamaa ve'enakúne. 'Ejakame ijí 'otua veji'ina
 natohwa kajara hirisima mihakame pu apena
 va'e tipura ranama ve'ejakúne 'wamana. ²⁶ Na
 nimaa nimai a 'waravu a ijí tipurai hinuva'o
 monia túchamaa ijaho maharene ro 'e'uhuna.

Napasina Paruina Turamauri Vu'a Najahajina

²⁷ Ika'ina 'waramajaho a nihenana. A
 niho'o ea pipuni napara patura'amana 'úmana.
²⁸ 'Enakaivo Na ika'ina 'waravu. Ei pini napara
 kame huni oja vaji itu'amajaho hu areri ijí
 napara kajaho nituramana rehuna. ²⁹ 'Ene
 oni nia mana'inijara vena'e a sisea ve'amajaho
 nia kuha kajaho tajahena pi'onave va'amana.
 Ijihuni maijaho oni haha kwisu kajara veje oni
 haha kajaho maho'o veni vahuna sisea. ³⁰ 'Ene
 oni ija mana'inijara veje a sisea ve'amajaho ijí
 ija kajaho 'uhua pi'onave va'amana. Ijihuni
 maijaho oni ija 'uhua apene pi'ona'amajiana vo
 oni haha maho'o veni vaji vahuna.

Parua Napara Ranaravura'e Najahajina
(Matiu 19:9; Maka 10:11-12; Ruku 16:18)

³¹ 'Ene vu pina ijá 'warumana. Ei pini huni
 napara rana'amajaho hu niranamani heha vena

mahuna 'warumana. ³² 'Enakaivo Na nimai a 'waravu. Ea pipuni napara'e parui pini ahemo'amajaho paruaaha kajara areri naparaha kajaho ranahuna. 'Enajihuna'e parua ka'ene huni napara kaji ranamajara veje hu parua pina ve'amajaho hu sisea vehuna. 'Ee ea irara napara ka'ene ranavi'iniji 'wa'amajaho hu 'u'o sisea vehuna.

Ichutoa Pikivuji Najahajina

³³ 'Ene pinijaho nitama emaapo 'waruvajaho ja niheji'ina.

A raka nahama 'waramajaho patu'amana kaivo Natozwi jihuni una'i nahama 'wara'amajaho ve'amana 'úmara.

³⁴ Na nimai a 'waravu. A ika'ina pa'wara'amana Ichutoa pikiva hejuma pa'wa'amana. Ijihuni maijaho ijaho Godoni ruha'omo Godi ijí hinukúne pa'wara'amana.

³⁵ 'Ene vukú'o ika'ina pa'wa'amana. Mwe'a ikena'omo nimai 'waravu pa'wa'amana. Ijihuni maijaho ike mwe'akaho Godira Huni mumora ijihuni toi irechamuna. 'Ene vukú'o ika'ina pa'wa'amana Jerusaremina'omo nimai 'waravu pa'wa'amana. Ijihuni maijaho Jerusaremi Kini Natozwi jihuni arakúne ija'ina pa'wara'amana.

³⁶ 'Enakúne a ika'ina pa'wara'amana Nuni húmata ikena'omo nimaa nimai 'waravu pa'ia'amana. Ijihuni maijaho a niho'o oni húmata kaji veje sajasina rene 'ee aja rehuna niho'o areria pana. ³⁷ Ijaho 'avena siseijarahara a venau'e ira kajaho 'waramukúne ija'ina pa'wara'amana kaivo manimaa 'iame 'ee pana 'i'amana.

Eha Vetiaravuji Najahajina
(Ruku 6:29-30)

³⁸ Nitama vu'a ka'ene rena roajaho ika'ina 'waruvara. Ei pini ea pina'e 'anae nia kuha su'amajaho eha 'u'o 'anae nia kuha su'amana. 'Ee ei pini ea pina'e 'anae ea pipuni upaja hija'usa'amajaho hu 'u'o 'anae upaja hija'usa'amana. ³⁹ 'Enakaivo na ja 'waravu. Ei pini sise'i 'ahi'iro veja ka'amajaho a eha paveti'amana kaivo hu a noanu tahijiha ka'amajaho a vu ta'arohe ropuna'i mahe 'ani'amana. ⁴⁰ 'Ene ei pini oni setia ape'iroreje 'otui veta'amajaho oni tapuka 'u'o tajahene ma'amana. ⁴¹ 'Ene ei pini ja no'o ma'uako 'aha josu va'avarono 'ejaha'amajaho ja no'o va'areje niho'o hura 'waramajaho asima va'e jopatu'ura va'avara. ⁴² 'Ene ei pini a unenu'u pina hu ma'amaronono 'warava he'amajaho ma'amana. 'Ene ei pini oni unenu'u pina apena venareje vukú'o ma'iro 'warava he'amajaho ma'amana.

Oni Naka Oja Mihunijina
(Ruku 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ene ja nihejara nitama vu'a ka'ene 'waravara. A ehuanaru oja mi'i kaivo oni nakijihija sena'amana 'úvara. ⁴⁴ 'Enakaivo Na ijá 'iavo Ja joni naka oja mi'avara. 'Ene ea 'ahopo ja sise'i 'ahia ki'avajaho puni siporua 'ona'avara. ⁴⁵ 'Enareje ja joni Oma ka'ene akúpa 'ahi hinujihuni harihija re'avara. Hu Huni vea veju'e ea ka'ene siseijihipuna rine 'ee maijihipuna 'u'o rinuna. 'Ene Hu veju'e neha pine ea maijihipuna marane ea sisea veji'ini

jhipuna 'u'o maranuna. ⁴⁶ 'Ene ja ea ka'ene oja ja mihujiru oja mi'avajaho ja eha iraka apehune? Ea ka'ene takisia apeji'inijija 'u'o ija'ina vejura. ⁴⁷ 'Ene ja vwehu jonaru 'ajoravuja'ina'e 'ú ja ea 'aho'a ija'ina'e asitahē 'ajoravure? 'Ú Jenitarua 'u'o ija'ina pavejure? ⁴⁸ Ijihuna'e joni Omi kahi akúpa 'ahi ariramaa hinujihuna'e ja 'u'o ariramaa hi'avara.

6

Vajihina Rehuna Najahajina

¹ Ja hami vwihavara ea 'ahopuni nia 'ahi pu ki'avarono ja joni 'unama ka'ene arimaiji ve'ava. Ja ijá ve'avajaho joni Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinujaho ja eha pamihuna. ² Ja ura ea uneunecha pa'amaiji swara vaji'irono ve'avajaho ja ea mapoka ni'i ni'i ki'avaroreje nipia apena hwasi'ava. Ijihuni maijaho ea ka'ene ira'asinijipo Sinakoku vaja 'ee ma'ahi riri kaji ani ani vejakame ea 'ahopo pu ta'arora'avarono ija'ina vejura. Na niho'o nima nima ja 'waravu. Pu puni eha niapejara. ³ 'Enakúne ja ea swara vaji'i ve'avajaho paveje joni mana'inijara raka ka'ene venujaho joni ani'inijaho ka'amana. ⁴ 'Enakúne ja ea uneunecha pa'amaiji swara vaji'iro ve'avajaho hemi vajihakame joni Oma ka'ene hemi kimujara eha vaji'amana.

Siporu 'Ohuna Najahajina (Ruku 11:2-4)

⁵ 'Enakúne ja siporua 'o'i ve'avajaho ja ea ka'ene ira'asinijipo vejuja'ina'e pave'avara. Pu niho'o Sinikoku vaja 'ee ma'aha riri namine

siporua 'ojura. Ruha ka'ene ea mapoka ni'i ni'i kihuni tinijiano namine ojura. Na niho'o nimaa ja 'waravu pu puni eha niapejara. ⁶ 'Enakúne ja siporua 'o'iro ve'avajaho va'e joni sei vaji va'e vwicha ku'i kaivo joni Omijihuni siporua 'o'avara. Ijihuni maijaho ja ijí ruha hemi siporua 'oju'e kimujara Hu joni eha mihuna. ⁷ 'Enakúne ja siporua 'o'avajaho ja hine vu'a nikwinu'ina kaji hura hara pa'oji'i na'avara. Jenitaruepo Hu henarena roji'i vu'a nikwinu'ina kaji apena hura hara 'oji'i navura. ⁸ Ja ijí ea kajipo vejuja'ina'e pave'avara. Ijihuni maijaho ja raka pivusahare'e Amo jari'iro vejujija ja mai'o pajarivi'ini Hu ni-hena kimuna.

⁹⁻¹³ 'Enakúne siporua ika'ina 'o'avara. Amo akúpi 'ahi hino ese. Oni iha niho'o nimaa nimai'omo A veje nú Oni iha ta'aroraha. A roa nú 'ajohua hina. 'Ene oni ura ijara akúpa 'ahi venuja'ina'e mwe'a 'u'o ija'ina'e venama. 'Iruma ivi-asi areri ihuniji vajúha. Ea nú sise'i 'ahúu'e nú vwihana 'arevuja'ina'e nú 'u'o A sise'i 'ahaukúne A vwihana 'arema. Nú niho'o sisea vwihanare'e oja 'urinukúne A 'ajohue ni'ajúhe nú sisea paveja. A 'ajohu'ina. A ajira rukina. Oni iha ni'ima'ura. A majama ija'ina. Amo ese. Nijina.

¹⁴ Ijihuna'e ja ea 'ahopuni sisea vwihana are'avajaho joni Oma ka'ene akúpa 'ahi hinujara jona 'u'o vwihana arehuna. ¹⁵ 'Enakaivo ja ea 'ahopuni sisea pavwihana are'avajaho joni Omiji 'u'o joni sisea pavwihania arehuna.

'Aura Arehuna Najahajina

¹⁶ 'Enakúne jara 'aura are'avajaho era ki'avarono ura nia paajurasaha o'avara. Areri ea ka'ene ira'asinijipo vejuja'ina'e pave'avara. 'Eju'ukame eaka mapokijipo kima henareje pu 'aura arevara ro'avarono avajura. Na niho'o nimai ja 'waravu. Pu puni eha niapejara. ¹⁷ 'Enakúne ja 'aura are'avajaho joni ura nia some tuvaria pijahe matausahe o'avara. ¹⁸ 'Ejakame jara 'aura ka'ene arevajaho ea hena ki'avara. 'Ejakame joni Amo ka'ene uneunecha mapoka hemi kimujara eha samai vajihuna.

Akúpa 'Ahi Kukua Rukina Rehunijina
(Ruku 12:32-34)

¹⁹ 'Ene uneunecha ka'ene mamaijija ikaho mwe'a paahuma irechama hi'avara. Ijihuni maijaho soapo ine 'ee kapurapo 'uhusame 'ee ea ka'ene nesa apeji'inijipo nesi tirasame aruma va'e nesi 'ekahuna. ²⁰ 'Enakúne joni uneunecha maa kajija kahino akúpa 'ahi ahume irechava na'avara. 'Ejakame soa 'ee kapura pa'uhusame 'ee ea nesa pa'ekahuna. ²¹ 'Ejakame joni uneunecha maaa kajipo ruha ka'ene navu kajino joni oja 'u'o ijí nahuna.

Haha Huni Hanaji'ina
(Ruku 11:33-36)

²² 'Enakaivo joni niijaho areri joni hahaka mapoka kajihi hananii'ina. 'Ena'omo joni nia kajara marana paranujaho joni hahaka mapokijaho hanana paranu. ²³ 'Enakaivo joni nia sisera'amajaho joni hahaka mapokijija niho'o nutuma namu. 'Ejakame ijí hanaji'ina ka'ene joni

vaji namujara nutu'amajaho niho'o ni'ima'ura nutuhuna.

*Godine 'Ee Kukua
(Ruku 16:13; 12:22-31)*

²⁴ Ea kwinu'wi huni mama'ina no'ohe'i rehuna niho'o areri pana. Hu ea pina oja ma'i kaivo ea pina sise'i 'ahahuna. 'Ene ea pina niho'o ura rena para'i kaivo ea pina ka'amajaho sema parahuna. Godi oja mahe 'ee monia oja 'u'o ahuma mahuna areria pana. ²⁵ Ijihuna'e Na ja 'waravukúne jara ichá'ina ka'ene hihunijaho pavwiha'avara. Ja ika'ina pavwiha'avara nú 'iruma 'ee toa iraki i'eja pa'wa'avara. 'Enakaivo nú 'iruma 'ee toa iraki i'eja pavwiha'avara. 'Ú 'irumijara ni'ina kaivo hiihajo pana raka? 'Ee atehijipo ni'ina kaivo hahijaho pana raka? ²⁶ 'Enakúne ikaho vwihaha. Uka ka'ene jaijasaha oju kivujija pu niho'o puni 'ina pa'one 'ee puni 'iruma pa'eke rira kwino ahuma irechavura kaivo joni Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinujara 'iruma vajihu. 'Enakaivo ja Godoni una'ijaho uka niho'o asitaha parajara. ²⁷ A ea irara hine vwihananavi'i temuka ape'amajaho 'ú ijí temuka kajara veje oni hia vea pina kú'o huri ranave hiva'ena? ²⁸ Ja rak-ijihuna'e ateharu vwihajo? Ike vwihaha! Sinara ka'ene nechi 'urijajija ma opuipo 'urijura kaivo pu opu'ina paharura vene 'ee opu'ina majikaria pamarasahura. ²⁹ 'Enakaivo na nimaa nimaa ja 'waravu. Saramani oni pinana ichutoi namajaho huni haha sarira 'enana kaivo ijí hura sarira ka'ene 'enajaho areri sinara puni nia vaja'e kimujaho paasimana. ³⁰ Ike sinarakija iviasi

rena navu. 'Ena'omo niari uhakivi'i 'ekareje veni jae rehuna. Sinara ka'ene nia vaja ija'ina kivujija Godira veju'e niija'ina rejura. 'Enakaivo Godira veju'e sinara marasahu kaja'ina'e 'ú Hu areri jona ija'ina pave'ena? Ea ka'ene joni ni-mairoa ma'u'umai kihije? ³¹ 'Enakúne ja hine ichá'ina'e hihuni 'unamiji saravujaho are'avara. Nú iraki i'eja? 'Ee toa iraki i'eja? 'Ene ateha iraki samo'eja? 'Ene atehaka apúshunijaho ichihi rena rohunjaho pavwiha'avara. ³² Ike uneunecha kijahija Jenitaruepo vwihana vejura. 'Enakaivo joni Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinujara uneunchaka mapoka ka'ene ja pivusahujija nihe paranuna. ³³ 'Enakaivo ja maraku'a Huni ara 'unamiji 'ee Huni 'unama ka'ene ariramaiji saravakame iji'a uneunecha ka'ene mwe'akaki jara pivusahujaho Hura vajihuna. ³⁴ Niari raka ka'ene rehunjaho pavwiha'avara. Ijihuni majaho niara huni ahijijaho niarahuna. Vea kwinu kwinu puni ahija 'oi'oi navu.

7

Ea 'Aho'a Namahujina (Ruku 6:37-38, 41-42)

¹ Ja niho'o ea 'aho'a panamahakame pu ja 'u'o panamahuna. ² Ijihuna'e Godira 'unama ka'ene jara ea 'aho'a namahu kaja'ina'e Godi ja 'u'o ija'ina'e namahuna. 'Eje jara ichá'ina ka'ene ea vaji'avajaho ija'ina'e Godi ja vajihuna. ³ A raki-jihuna'e vweu puni nia vaji taura ka'ene namujaho kama 'wara'i kaivo oni nia vaji natohwaka namujaho marako pakama amairio? ⁴ A raka

vene oni nia titi taura ka'ene namu kaha'ajaho papi'ona'i kaivo napuru puni nia vaji taura ka'ene namujaho kama 'waramo? ⁵ 'Enakúne ira'asinakere maraku'a oni nia vaji taura ka'ene namu kaha'ajaho pi'ona'i kaivo iji'a napuru puni nia titi taura kajaho ape pi'ona'amana. ⁶ 'Ene ja uneunecha ka'ene ariramaijija 'ua pavaji'avara. Ijihuni maijaho pu ta'arohareje mwatumi'ejakúne pavaji'avara. 'Ene joni uneunecha mamaijijahija maha pavaji'avara. Ijihuni maijaho pu ma'eka tauti'ejakúne pavaji'avara.

*Jarime Sarame 'Ana'ana'avara
(Ruku 11:9-13)*

⁷ 'Enakúne ja Godoni siporua 'one jarima apena va'akame Hu ja vajihuna. 'Ene ja sarama apena va'avajaho ja kihuna. 'Ene ja vwicha 'ana'anaa apena va'avajaho Hu tirasahuna. ⁸ 'Ene ea irara siporua 'one jarima apene va'amajaho hu ijihuni mai 'ekahuna. 'Eje ea irara 'unama kaji sarama apene va'amajaho hu piunahuna. 'Eje ea irara vwicha kaji 'ana'anaa apena va'amajaho vwicha tatiranamahuna. ⁹ Ea irara harihuni puretia'e 'wara'ipisa hu muni maha'e? ¹⁰ 'Ene hu kija jarira'ipisa hu tapari maha'e? ¹¹ 'Enakaivo ja ea siseakija joni harihija uneunecha mamairu vajihura'e re'avajaho 'ú joni Oma ka'ene akúpi 'ahi hinuji jari'avajaho Hu uneunecha mamairu pavajihuna raka? ¹² 'Ene ja ura ea 'ahopo jona vena'avarono ura renauja'ina'e ja ura rena'eje ea 'ahopuna vena'avara. Ikehuni maijaho varapa tamana 'ee poropetiepo najuhara.

Vwicha Ma'u'uujina
(Ruku 13:22-30)

¹³ 'Enakúne vwicha ka'ene ira mwahatitijino vaha. Ijihuni maijaho vwicha ka'ene natohwijaho 'unama ni'ima'ura ka'ene veni va'ujina. 'Eju'e ea mapoka'e ijihuna kajino va'ura. ¹⁴ 'Enakaivo vwicha ma'u'ua kajaho 'unama ka'ene majama hihunijina 'ee kikisima'ura'omo ea kwinu kwino piunavura.

Icha 'Ee Huni 'Ina
(Ruku 6:43-44)

¹⁵ 'Enakúne poropetia ira'ata najahi'inijija hami ki'avara. Pu joni roujaho sipia puni atehi same rohuna. 'Enakaivo puni vajijaho niho'o 'ua ne'a sa'ina. ¹⁶ 'Ena'omo puni 'inijino samai kihuna. 'Ú ea 'wija ajina 'ahi 'ekure? 'Ene ea mitota vaji matakina nitehure? ¹⁷ 'Enajihuna'e icha ka'ene maijija 'ina maa rejura. 'Eju'e icha ka'ene siseijija 'ina sisea rejura. ¹⁸ 'Eju'e icha ka'ene maijija 'ina sisea pareju'e icha ka'ene siseijija 'ina maa parejura. ¹⁹ 'Ene icha ka'ene 'ina maa parejujija 'uma veni jaura. ²⁰ 'Ene puni 'inijino samai kihuna.

Na A Pahena Pakavura
(Ruku 13:25-27)

²¹ 'Enakaivo ea mapoka ka'ene Na Natohwe Natohweru 'wivujija Godoni ara pavahuna kaivo ea ka'ene Nuni Oma ka'ene akúpa 'ahi hinujara raka ka'ene Hu ura renujiru ve'avajipo vahuna. ²² 'Ena'omo ijihuni vea kajara ro'eja'e iji'a ea mapoka Na ika'ina 'warihuna Natohwe Natohwe 'ú nú Oni ihi vu'a 'waravure? 'Ene Oni ihi 'urahi'i

'avena sisea ajima'inijija siomahure? 'Ene une-
 unecha mapoka ea areri pavehuna nú vejure?
 'wihuna. ²³ 'Ejakame Na ika'ina samamai pu
 'warahuna Na niho'o ja pakivurakúne usema
 va'aha ea sisea veji'inakije!

Ea No'o Ara Vejajina
 (Ruku 6:46-49)

²⁴ 'Ena'omo ea irara ike Nuni vu'ake hene
 ve'amajaho hu areri ea ka'ene vwihama
 vwihaji'inijara ara'e muna 'ahi vena hinuja'ina.
²⁵ 'Ena'omo nehi pine sai hirame 'ee puri hira-
 mujaho ara kajaho ninavume patira'usahuna. Iji-
 huni maijaho ara kajaho muna 'ahi vejajihuna'e
 patira'usunahana. ²⁶ 'Enakaivo ea irara Nuni
 vu'a henareje pave'amajaho hu areri ea ka'ene
 hami pavwihaji'ina ka'ene huni ara ajara 'ahi
 venaja'ina. ²⁷ 'Enajihuna'e neha pine sai hirame
 puuri 'e'üne ara kajaho 'anaume 'onajaho mai-
 jihi niho'o ani'ina tira'usunaha 'onana 'iamana.

Jesuni Harurijina

²⁸ Ijii vu'a kaji Jesura 'warama pa'arejume ea
 mapoka mapoka ijii Hura najaha kaji hejajaho
 oja hwa'usunahara. ²⁹ Ijihuni maijaho Hu niho'o
 haruriji'i pu najahana areri Sikuraipiepo na-
 jahuja'ina pana.

8

Jesura Ea Vejume Maranajina
 (Maka 1:40-45; Ruku 5:12-16)

¹ 'Enarena Hu kahi huri'i rena roe ari'eme
 ea niho'o mapoka mapoka Hu 'arariha va'ara.
² 'E'eme ea pina reporosia rukini roe Huni

una'i nitupari same ijá 'wama Natohwe A ura rena'amajáho venie na maraniama 'wamana. ³ 'Ejume Hu ija ea ka'ene reporosia rukina kaji-huni haha 'ahi ija rana'i kaivo ijá 'wama Na ura reniuna'omo maranahuna 'wavume reporosia kajaho ni'aha kwino pa'arenana. ⁴ 'Enakaivo va'e oni haha Pirisiti nahe 'ee Mosisira nitama najaha ja'ina'e swasa veje ea mapoka oni reporosia pa'arenajaho hena ka'avara 'wamana.

Jesura Romu Puni Natohwi Jihuni Pwea Vejume Maranjina
(Ruku 7:1-10)

⁵ 'E'ikaivo Hu va'e Kapeniami 'e'u'eme sorutia puni namiki kajara roe Hua piuname ni'aja'amarono 'waramana. ⁶ 'Ene hu ijá 'wama Natohwe nuni pwea pina atami ni'ima'uri 'unavu'e niho'o areri pavarime 'ee haha natohwa hi'uju'e namu 'wamana. ⁷ 'Ejume Jesura ijá wama Nara vu'areje veje marahuna 'wamana. ⁸ 'Ejume sorutia namikia kajara eha vena ijá 'wama Natohwe na ea sisea ijihuna'e Ara nuni sei vuhunijaho niho'o areri panakúne ma iri 'wara'eje nuni pwea kajaho maranama. ⁹ Na sorutia kaivo na ea ka'ene na 'ajohi'ini jihipuni harina. 'Ene na 'u'o sorutia puni natohwa'omo nara ea pina va'a 'wavujaho hu va'una. 'Ene vukú'o ea pina roa 'wavujaho hu rouna. 'Ene na nuni pwea'e a ike vena 'wavujaho hu venuna 'wamana. ¹⁰ 'Ejume Jesuho ijí henarena teama'eme ea ka'ene Hua 'arariha va'ajija ijá 'iama Na nimaa nimaa ja 'waravu. Ike Isureri opuni vajakino ei pini ija'ina

nimaa rohuna niho'o areri pa'ana kavu 'iamana. ¹¹ Ikaho vwiha'avara. Ea niho'o mapoka mapoka vea'e ajimuja'i rena roe 'ee vea va'onuja'i rena roavajipo Godoni ara ka'ene Eparahami ho Aisiki ho 'ee Jekapi ho ijano ruha ka'ene hijujaho pu pu'úmo ahuma hihuna. ¹² 'Enakaivo ea iki mwe'i hi'avajija samai ato'aruma'e nutuvi'inijino va'e niramarume upaja ja'i'uji'i nahuna 'iamana. ¹³ 'Ejume Jesura sorutia puni namikia kaji ijá 'wama Raka ka'ene a nimai ronujara veje oni pwea mara'enakúne va'a 'wamana. 'Ejume iji huni pwea ni'aha kwinu sonanana.

*Jesura Ea Mapoka Vejume Maraniajina
(Maka 1:29-34; Ruku 4:38-41)*

¹⁴ 'E'eme Jesuho Pita oni sei vai'i kavume Pita oni jura paranahijaho atama ni'ima'uri 'unama haha ohoa re'eme namana. ¹⁵ 'Ejume Hura iji 'unama apene 'urijume ni'aha kwinu huni atama ka'ene haha ohoa kajaho pa'arejume hu 'urine mataume 'iruma amairia vajihume ijara. ¹⁶ 'E'eme ijihuni nusireijino ea ka'ene 'avena siseapo ajima'inijija aherame 'eka Jesuni roume Hura 'avena sisea kajija 'waravi'i sioma ato'arumana. 'Ene ea ka'ene atama 'uniravi'inijija venaume puni atama pa'arenaana. ¹⁷ Nitama Godira poropetia Aisea oni vaji 'waramajaho nimaa nimaa renu. Hura núni atama ani ani'ina 'ee haha hiana 'ekana 'úmana.

*Jesu Pa'arariha'iro 'Unama Savujina
(Ruku 9:57-62)*

18 'Enarena Jesura eaka mapoka ka'ene Huni rori hija kaji kimarena Hu toa ropuna'i va'iro 'waramana. 19 'Ejume Sikuraipi pini ijá 'wama Najuhu'ine na A hu'úmo A ichihichihi va'amajaho na vuhuna 'wamana. 20 'Ejume Jesura ijá 'wama Achimina mwe'i vaji ahejura 'ene uka nesa rukina kaivo Ema Puni Harihijara ruha ka'ene Huni húmata ranave siheria vehuna pa'ana 'wamana. 21 'Ejume Huni tisaiporu pini ijá 'wama Natohwe ijinakúne asinamie na marako va'e nuni oma apene kwananavuma 'wamana. 22 'Enakaivo Jesura ijá 'wama Na 'ararihia ro'i kaivo ea ka'ene kwavi'ina kajaho maka'eje opu apena va'e ranava 'wamana.

*Jesura Puura'e 'Waravume Ajuaranajina
(Maka 4:35-41; Ruku 8:22-25)*

23 'E'ikaivo Hu va'e sisima vaji ajivume Huni tisaiporu pu pu'úmo va'ara. 24 'E'eme soha kajaho niho'o ajira amenarena sisima kajaho sisera'i venana kaivo Jesuho nenana. 25 'Ejumakamarena Huni tisaiporuipo 'urina va'e sai'i ijá 'wava 'Urina! Núni Natohwe nú kwamasa'i vejukúne 'wavara. 26 'Ejume Hu ijá 'iama Nimairoa ma'u'u maikije ja rakijihuna'e juvo? 'i'i kaivo iji'a 'urina 'waravume puura ka'ene hirame 'ee soha ka'ene amenajaho maho'o pa'arenana. 27 'Ejumakame pu oja hwa'usunaha'eme ijá 'wava Hu ea iraka sa'ina'omo Hu 'waravume puura 'ee soha Huni ira hejare? 'wavara.

*Jesura Ea No'ohé'i 'Avena Siseopo Ajima'ina'e
Vejume Maraniana
(Maka 5:1-20; Ruku 8:26-39)*

28 'E'ejume sisima kajaho roe toa ropuna'i Katarini roi'i kivume ea no'ohē'i 'avena sisei ajimaukame pu va'e euchi hinone pu niho'o ajisima'ora 'ee ani ani vejukame ea 'unama kajihuna kajaho paojura'omo Hu va'e ijihi piunimana. 29 'Ejume ea kajipo ajira emaavaji'i ijá 'wava Godoni Harihe A raka nú vetú'ena? Vea ka'ene Ara núa ruruhunijaho mai'o paro'eme A nú ruru'irono roane? 'wavara. 30 'Enakaivo ijiha kajakaru maha mapoka namijara. 31 'Ejumakame 'avena sisea kajipo Jesu jarime ijá 'wava A ura nú sioma ato'arumuhuna'e re'amajaho ato'arumu'e nú va'e maha kahehi ajima 'wavara. 32 'Ejume Jesura ijá 'iama Va'ajiha 'iavume pu ni'aha kwinu ariha va'e mahaka mapoka kajija ajimaume pu ni'aha kwinu va'e rarahi arihe toi imwasamiara. 33 'Ejumakame ea ka'ene ijí maha kaji 'ajohi'inijipo ninukujaha va'e ari useme ijí maha kajihipuni vu'a 'waramē 'ee ea ka'ene no'ohē'i 'avena sisei ajima'ini jihipuni vu'a 'u'o 'waravara. 34 'Ejumakame eaka mapoka ka'ene ara kaji'urijipo ni'aha kwinu niana roe ijí Jesuho kamareja 'ejahae ijí puni kwaa kajaho are'i kaivo 'urine ani va'amarono 'waravara.

9

Jesura Ea Haha Ajuaraji'ina Vejume Marana-jina

(Maka 2:1-12; Ruku 5:17-26)

1 'Ejumakame Jesuho va'e sisima vaji ajime va'e toa one kara'i Huni ari va'ana. 2 'E'ejume ea 'ahopo ea pina atami 'unamarena huni 'ata

nih'o ajuaranana'omo pu huni suhiji'i apene Jesuni roume Hu kimajaho pu nih'o nimaa nimaa rojuma kimarena Hu ijí ea kajaho ijá 'wama Nuni harihe oja pahiana'amana. Oni sisea nipa'are nukúne 'wamana. ³ 'Ejumakame Sikuraipiepo ijí 'wamapene oji'i ijá 'wava Hu hine Godi mataha 'wamu 'wavara. ⁴ 'Ejume pu raka ka'ene vwihaja kaji Jesura kimarena Hu pu ijá 'iama Ja raka vene hine 'unama sisea ani ani vwihajo? ⁵ 'Ú 'unama ichá'inijara samaumaa'e a oni sisea niparanu 'wa'eju ho a 'urine namina va'a 'wa'ejo? ⁶ 'Enakaivo jara ijí hena ka'avarono ijihuna'e Ema Puni Harihijara iki mwe'i roe sisea vwihana arehuni haruriji'i roana 'i'i kaivo ea ka'ene 'ata ajuaraji'ina kajaho ijá 'wama 'Úrine oni suha apene ari va'a 'wamana. ⁷ 'Ejume hu 'urine huni sei va'ana. ⁸ 'Ejumakame ea mapoka ijí Godoni harura kaji kamareja Godi ta'arohara. Ijihuni maijaho Godira harura kajaho emaa vaji-hana.

Jesura Matiu 'Umenajina
(Maka 2:13-17; Ruku 5:27-32)

⁹ 'E'eme Jesuho ijí ara kaji rene va'i kavume ea pina ka'ene huni iha Matiuna 'wavujaho takisia apejuri seijino hinana. 'Ejume Hu ijá 'wama Na 'ararihie roa 'wamana. 'Ejume hu 'urina 'arariahae Hu hu'úmo va'ana. ¹⁰ 'Enarena Jesuho Huni tisaiporu pu'úmo sei vaji hi'eme ea mapoka ka'ene takisia apeji'ina 'ee ea ka'ene sisea veji'inijija roe pu pu'úmo ahuma 'iruma ijara. ¹¹ 'E'eme Parasiepo kamareja pu Huni tisaiporu aporame ika 'iava Irakijihuna'e joni

Najahi'inakaho ea ka'ene takisia apeji'inijija 'ee ea ka'ene sisea veji'inijihhi pu'úmo 'iruma iji'i hino? 'iavara. ¹² 'Ejume Hu ijí henarena ijá 'iama Ea ka'ene atama pa'uniravi'inijija juketa pasaravura. 'Enakaivo ea ka'ene atama 'uniravi'inijipo pupusu saravura. ¹³ Ja ma va'ajimareje Godoni ira vaji ika'inaka 'waramaji sama ka'avara. Na emaapo temukivu kaivo Na swasa vehuna senimu. Ijihuni maijaho Na ea maaa'e 'eka'i rohuna pana kaivo ea sisea punijihuna'e Na routa 'iamana.

*'Aura Arevuji Rone Apovajina
(Maka 2:18-22; Ruku 5:33-39)*

¹⁴ 'E'ejume Joni oni tisaiporu Jesuni roe ijá 'wava Irakijihuna'e núa 'ee Parasia 'aura arevu kaivo Oni tisaiporu 'aura paarevo? 'wavara. ¹⁵ 'Ejume Hu ijá 'iama 'Ú ei pini napasi ne'i 'aha'eje hu ehwa pu'úmo hi'ipisa ijihuna'e chora hija raka? Niho'o pana. 'Enakaivo ea ka'ene ijí napasi nena kaji apena va'e hu kú'o pu pu'úmo pahija kamareje iji'a pu 'aura arehuna. ¹⁶ 'Ene ea 'aho'a ateha sahasapo napavujaho pu ateha maiu'ina puni pwina pa'eke suhura. Iji-huni maijaho ijí suhakavi'i ijí ni'ajahe ni'ima'ura napa'amarono pasuhura. ¹⁷ 'Ene vukú'o 'wainia maiu'ina hanuha sisa sahasa vaji veri'avajaho hanuha sisa sahasa kajaho napama arihuna. 'Eje hanuha sisa sahasa kaji 'u'o siserahuna. 'Enakaivo hanuha sisa maiu'ina vaji 'wainia maiu'ina veri'amajaho marahuna 'iamana.

*Ea Ni'ina Huni 'Apaja 'Ee Napari Jesuni Ateha
'Unamajina*

(Maka 5:21-43; Ruku 8:40-56)

¹⁸ 'E'eme Jua puni 'ajohi'ina natohwijaho roarene Huni una'i nitupari savi'i ijá 'wama Nuni 'apaja iviamajai kwamanakúne roe Oni ija huni haha 'ahi ranave 'urinama 'wamana. ¹⁹ 'Ejume Jesuho 'urine hu hu'úmo va'ume Huni tisaiporu 'u'o pu pu'úmo va'ara. ²⁰ 'E'eme napara pina 'aa vuravi'ina juara iropu ropu no'oheli pa'arenana'omo Jesuho vai'i paka'eme hu túna'i rou va'o ija joranajaho va'e Huni ateha uri vwe-mana. ²¹ Ijihuni maijaho hu huhusu ijá rona Na Huni ateha ura kaji vwe'ujaho na marani'ena ronarena ijihuna'e vwemana. ²² 'Ejume Jesura aroma napara kajaho kavi'i ijá 'wama Nuni 'apajakera oja pahiana'amana. Ijihuni maijaho ara nimai ronajara veju'e maranaukúnina 'wamana. 'Ejume napara kajaho ni'aha kwinu maranana. ²³ 'Ejumakavi'i Jesuho iji'a va'e ea natohwa kajihuni sei vai'i kivume ea mapoka hine hurisia hwasihe 'ee hine iruno'a apeji'i kúrúhwa ani rejara. ²⁴ 'E'eme Hu ijí va ajime ijá 'iama Ariha va'aha! Ike napaiseakaho pakwamana kaivo hu nenu 'iamana. 'Ejume ea mapoka Hu ijahara. ²⁵ 'Ejumakivi'i eaka mapoka kajaho vejume ma'ahi va'eme Hu ijí aruma va'ajino ijí napaisea kajihuni iji 'unamapene 'urijume hu 'urinana. ²⁶ 'Ejumakame ijihuni pinana kajara renapene arara kajiano va'ana.

Jesura Ea No'o Nia Pa'ana Vejume Maraniajina

27 'E'eme Jesuho ijí ara kajaho are'i kaivo va'eme ea no'ohe'i nia supavi'inapo Hua 'ararihahi'ijá 'umeja Teviti oni harihakera nú numiruma 'umejara. 28 'Ejume Jesuho va'e sei aji'eme ea ka'ene nia supavi'ina kajija no'ohe'i ijí va'ume Jesura ijá 'iama Nara ike veje maranahunijaho ja nimai rojo? 'iamana. 'Ejume pu ijá 'wava Natohwe nú nimai roju 'wavara. 29 'Ejume Hu puni nia 'aha kajino ija 'uniravi'i ijá 'iama Jara nimai rojujara venau'e maraniu 'iamana. 30 'E'eme puni nia ni'aha kwino jaraume niriara. 'Ejume Jesura ira kisi ijá 'iama Ja ea 'aho'a pa'wara'avara 'iamana. 31 'Enakaivo pu no'o va'ajimareja ea mapoka 'waramapena ojumakame Jesuni vu'a kajaho rausahapene va'ana.

Jesura Ira Pa'anae Vejume Maranjina

32 'Ejume pu va'eme ea pina ira pa'ana 'avena siseapo ajivura'omo pu apene Huni roara. 33 'Ejumakame 'avena sisea kajaho 'e'una va'eme ea kajaho ira 'waravumakame ea mapoka ijí kamareja oja hwa'usunaha'eme ijá 'wava Nú ea ika'ina Isureri opuni vaja pakivura 'wavara. 34 'Ejumakame Parasi ijá 'wava 'Avena sisei-jhipuni natohtwijara ni'ajahu'e 'avena sisea ato'arumau 'wavara.

Jesura Ea Numirame Puamu Venajina

35 'E'eme Jesuho va'e ara mama'ina 'ee ara ma'u'umaa ijino puni Sinakoku ka'ene nami-jujino Godoni vu'a mai maiu'ina ka'ene Huni ara rona 'waramaji najahana. 'Eji'i ea ka'ene atama 'uniravi'ina 'ee unenu'u 'aho'a ani'ina

renaujija vejume sonahiara. ³⁶ 'Eji'i Hu kimajaho ea mapoka ijí ani rejara kaivo pu majikari areri sipiepo sipia 'ajohai'ina pa'a ojuja'ina'e vejume Hu niho'o temumana. ³⁷ 'Ejumakame Hu Huni tisaiporu ijá 'iama Juara mapoka'e tuma navu kaivo ea ka'ene juara sahunijaho kwinu kwinuna. ³⁸ 'Enajihuna'e juara savuri Natohwiji jarivakame Hura ea ka'ene juara sahunijaho irechami'amana 'iamana.

10

Apasorua Iropuropu No'u Pijihajina (Maka 3:13-19; Ruku 6:12-16)

¹ 'Ejume Hu Huni tisaiporu iropu ropu no'o 'umenaume Huni roumakivi'i pura 'avena sisea ato'aruma'e 'ee atama veje sonahie ea ka'ene haha siserani'ina amairia Huni harurijaho mihana. ² Ijí Huni tisaiporu iropu ropu no'ohe'i kajhipuni ihijaho ikihina. Saimani ka'ene Pitana 'wavujine 'ee huni 'u'ua Eniturune 'ee Jemisina 'wavujaho Sepati oni hariha 'ee huni 'u'ua Jonina 'wavujaho ³ 'ee Piripu ho 'ee Pataramiu ho Tomasi ho Matiu ka'ene takisia apeji'inijaho 'ee Jemisi ka'ene Apiasi oni harihijaho 'ee Tariasiho ⁴ 'ee Saimani Kenani orijaho 'ee Jutasi Isikariatika ka'ene Jesu nahamahajina.

Apasoru Iropuropu No'o Irechamiume Uema Va'ajina (Maka 6:7-13; Ruku 9:1-6)

⁵ Ike iropu ropu no'ohe'i Jesura irechamiana. 'E'ikaivo ijá 'iama Ja Jenitaru puna pava'e 'ee Sameria opuni ara vaja pava'avara.

⁶ 'Enakaivo arira va'e Isureri opuni sipia ka'ene pivusahu jihipuni va'avara. ⁷ 'Enareje va'e naja-hareje ijá 'wara'avara Godoni arijihuni 'unama niturana roana'omo mai'o piunahuna 'iavara. ⁸ 'Enakaivo ea ka'ene atama 'uniravi'inijija veje sonahie 'ee ea ka'ene kwamasahi'inijija veje 'urine 'ee ea ka'ene reporosia rukinijija vena'e reporosia pa'arena'e 'ee 'avena sisea ea ajima'inijija sioma'avara. Ja maapejarkúne mavaji'avara. ⁹ 'Enakaivo ja ijí va'i ve'avajaho korutia ho siriva ho kapa monijaho pina joni tuja vaja niho'o pana'avara. ¹⁰ 'Ene joni tuja pa'eke ateha no'o pa'eke 'ee joni mumora hwana pa'eke 'ee pijuha pa'ekavara. Ijihuni maijaho ea irara ea 'aho'a ni'ajihujaho ijí ea ka'ene pu ni'ajihu kajipo 'iruma pu vajihuna. ¹¹ 'Enakúne ja va'e taunuina ho ari use'avajaho hami aporama henu va'o ea mamaijihi pu'úmo hinu va'o va'avara. ¹² 'Ene ja va'e sei ajivi'i ea ka'ene sea kaji hijujija 'ajora'avara. ¹³ 'Eji'i kive pu ja 'ajorava ki'avajaho pu pu'úmo matau'avara kaivo pu pa'ajorava ki'avajaho pu pu'úmo pamatau'avara. ¹⁴ 'E'eje ara kaji'u puna ho ei pini joni vu'a pahene pataaroraha ka'avajaho joni mumora hari saina ka'ene namujaho taire'i kaivo va'avara. ¹⁵ 'Enakaivo Na nimaa nimaa 'waravu vea ka'ene 'otua ve'avari veijaho eak-ijahija niho'o sisea ani'ina renahuna. Kwaa ka'ene Satami Kamora renajaho asimareje niho'o ani'ina rehuna.

*Sise'i 'Ahihuna Ka'ene Roujina
 (Maka 13:9-13; Ruku 21:12-17)*

16 'Enakúne hami heha. Na ja irechamiu-jaho areri sipia'e 'ua ne'a puni vaji irechamiu ja'ina'e irechamiu. 'Ene ja raka ve'iro ve'avajaho maraku'a vwihana areri taparapo vejuja'ina'e ve'avara. 'Enakúne ja marahu'orapo ajuarasaha ojuja'ina'e o'avara. 17 'Ene hami ki'avara. Erapo ja 'eke namahareje 'eka va'e kanisoru puni nini va'e 'ee pu ja 'eka'e puni Sinakoku vaji hijihahuna. 18 'Ene Nuni hahijihuna'e pu ja 'eka'e ea mama'ina ka'ene kwaa ara 'ajohi'ini jihipuni una'i va'e 'ee kamatia epuni una 'u'o vahuna. 'Enakúne ja Nuni vu'akaho pu 'warame 'ee Jenitaru 'wara'avara. 19 'E'eje pu ja 'eka'e nama'irono va'a ki'avajaho ja pajumareje ika'ina vwiha'avara. Na vina vu'a ichá'ina'e 'wara'ejo? paro'amana. Ijihuni maijaho vea ka'ene ara 'wara'i ve'amajino raka ka'ene ara 'warahunijaho vajahe 'warahuna. 20 'Enajihuna'e ijí vu'a kajaho a pana kaivo Amo oni 'Avenijara oni vaji 'warahuna. 21 'Enare'e ei pini huni poka 'otu vetiakame erapo apene 'anaa kwahuna. 'Eje omahi huni hariha ija'ina 'ahahuna. 'Ejakame kasihwapo emahwaha namahe 'anie tirahuna. 22 'Enakaivo Nuni hahijihuna'e ea ja senahuna. 'Ene ea irara 'ata kairane hi'eje mwe'akaho pa'are'amajara marana parahuna. 23 'Enakúne ari pini ja ruaraha ki'avajaho marako'a juhaha va'e ari pini va'avara. 'Enakaivo Na nimai ja 'waravu ja joni kaukara ka'ene ike Isureri opuni ara kwaa vajakino vejujaho mai'o pave para'eje Na Ema Puni Harihijaho kú'o 'unama rohuna. 24 'Ene tisaiporu ijaho huni tisa paasimana 'ee pweijaho

huni natohwa paasimuna. ²⁵ 'Enakaivo tisaiporu ijara huni tisa ijí vare'ina'e re'ipisa areri reje 'ee pweijara huni natohwiji vare'ina'e re'ipisa areri reja'a. 'Enakaivo pu ijí sea anesura kajaho Pierisiparu 'wa'avajaho pu ijí sea kaji hijujija 'u'o ni'aha kwino sisea 'wava'a.

Irá Juhahunijina?
(Ruku 12:2-7)

²⁶ 'Enajihuna'e ja ea 'aho'a pajuha'avara. Iji-huni maijaho uneunecha mapoka ka'ene vaji navu'e ea mapoka pakivura'omo túna'i sama hirahuna. 'Ene ea mapoka ni'i ni'i hemi navujaho hena kihuna. ²⁷ Vu'a ka'ene sei vaji Nara ja masuani 'waravukaho ja samaumai 'wara'avara. 'Ene vu'a ka'ene Na atai koravu'e ja hejukaho ja ma'aha riri namine 'wara'avara. ²⁸ 'Enakaivo ike haha huriji erapo 'anaa kwahuniji ja paju'avara. Pu joni 'avenijaho pa'anaa kwahuna. 'Enakaivo Godira haha 'ee 'avena iji'i 'aniareje ato'aruma'e vena vaji va'ajime rehunakúne ijí ju'avara. ²⁹ 'Ene ea uka 'u'umai no'o 'wani toia 'imejura. 'Ena'avo joni Omijara ijí uka 'u'ua kajara mwe'i 'onujaho Hu kama henuna. ³⁰ 'Ene ijí joni húmata 'ahi sapasa icharo namujaho Hu nihena kimuna. ³¹ 'Enakúne ja paju'avara. Ijihuni maijaho jara uka 'u'ua mapoka kajaho asitahara.

Keriso Rone 'Warahuna ho Pataarohuna
(Ruku 12:8-9)

³² 'Ena'omo ea irara Na ronareje ea mapoka puni una'i 'wara'amajaho Na 'u'o ea kaji rone kahino akúpa 'ahi Nuni Omijihuni una'i nahama 'warahuna. ³³ 'Enakaivo ea irara Na hemihareje

ea 'aho'a panaja'amajaho Na 'u'o ea kajaho kahi akúpi 'ahi Nuni Omijihuni una'ijaho hemahuna.

*Matauhuna Pana Kaivo Ahaahunijina
(Ruku 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ 'Enakúne ja ika'ina pavwiha'avara. Na iki mwe'i matauvi'ina paapena routa kaivo Na ea so'wi ahaa'i routa. ³⁵ Nara roujihuni maijaho Na veje harihwapo omahwaha chichahie 'ee 'apajahi oaha chichahae 'ee hariahoni naparijara sasaha chichaha'amarono routa. ³⁶ 'Enakaivo emahuni nakijaho huni kachi'ipo rehuna. ³⁷ 'Eje ea irara omaha oaha ijihi oja miha para'i kaivo Na oja pamihujaho Nuni tisaiporua areri parehuna. 'Ene ea irara hu huni hariha 'apahija ijihi oja mi'i kaivo Na oja hami pamihujaho Nuni ea areri parehuna. ³⁸ 'Ene ea irara huni korosia paapene Na 'ararihi'amajaho hu Nuni ea areri parehuna. ³⁹ 'Ea irara huni hiiji ori ni'ajara'amajaho huni hiijaho ranahuna. 'Ene ea irara huni hiiji Nunijihuna'e Godoni vu'a maa maiu'ini jihuna'e ranamajaho hu huni hia 'onahuna.

*Eha Huni vu'a
(Maka 9:41)*

⁴⁰ Ea irara ja hami 'ahiuja pu Na 'u'o hami 'ahiu. 'Ene ea ka'ene Na hami 'ahiuja pu Godi ka'ene Na ranamiume rouji 'u'o hami 'ahau. ⁴¹ Ei pini ka'eje poropeti pini roa kamareje hu 'ajoha'amajaho Godira eha Huni poropeti mi'amaja'ina'e ea kajaho eha areri mahuna.

'Ena'omo ei pini ka'eje ea ariramaa roa kamareje hu 'ajoha'amajaho Godira eha ea ariramaa mi'ama ja'ina'e ea kajaho eha areri mahuna. ⁴² Na niho'o nimaa nimaa 'waravu. Nuni tisaiporu ijihuna'e ea ma'u'umaakihi toa huanava kimareje toa 'e mi'avajaho ea kajaho eha maa paasihuna 'iamana.

11

Ea Joni Papitisita Oni Rena Roara (Ruku 7:18-35)

¹ 'Enarena Jesuho Huni tisaiporu iropu ropu no'ohe'i kajipo raka ka'ene vehunijaho 'waravume pa'arejume Hu ijí rene va'e puni ari najahe vu'a 'wara'irono va'ana. ² 'E'eme Joni tipurai hiji'i Kerisora raka ka'ene venajaho henarena hu huni tisaiporua no'o irechamiume Huni roara. ³ 'Enareja pu Hu apoma ijá 'wava 'Ú A ea ka'ene rohunaka 'waruvajina ho nú ea pina sa'eja? 'wavara. ⁴ 'Ejume Jesura ijá 'iama Ja iviamaa 'unama va'ajimareje ja raka ka'ene hena kavajaho Joni 'waraha. ⁵ Ea ka'ene nia supama'inijija nia niriue ea ka'ene irima'inijija 'urahe matauma oju'e ea ka'ene repositia rukina pa'arenau'e ea ka'ene ataa pa'ajija heju'e ea ka'ene kwamasahi'inijija ni'urine mai'o hiju. 'Eju'e Godoni vu'a mai maiu'inijaho ea ka'ene pivusahi'iniji najahu. ⁶ 'Ena'omo ea irara Nuni hahijihuna'e paju'amajaho niho'o hu merajahi'ina 'iamana. ⁷ 'Ejume Joni oni pwehijijija va'eme Jesura eaka mapoka kajihi Joni rona 'waramarena ijá 'iama Ja va'e

nechi'a riri va'ajaho ja iraka kavare? Ja vi hwa'oha raka'e hwasisi'i ninamarena varivi'i navumakame ja ijí ka'i va'ara raka? ⁸ Ja ijino va'ajaho ja raka'e ka'i va'are? 'Ú ei pini ateha ka'ene mavarasa'inijino apúsavumakame ja ka'i va'ara raka? Heha! Ea ka'ene ateha mamai savujaho kini huni sei hijura ⁹ kaivo ijí jara raka ka'ene ka'i va'a kajaho 'wariva hejuma. Ja poropeti ka'i va'are? I'a Na ijaho ja ni'waravume hejara. Hura poropeti 'aho'akija asitahu. ¹⁰ Ikaho nitama ea kaji Godoni ira vaji rona 'waramajina. Heha! Na Nuni vu'a 'waravi'ina ranave Oni una'i vu'akame hu Oni 'unama amairiahuna 'úmana.

¹¹ Na niho'o nimaa nimaa ja 'waravu Joni Papitisita eaka mapoka ka'ene mwe'a kakino hijujaho hura asitahana. 'Enakaivo Godoni ehija ma'u'umaijipo Joni asivu. ¹² 'Enakaivo veaka Joni Papitisita aneja vene ea najahaji rena roe iviamaa 'e'unukino renareja ea mapoka Godoni ara pi'ona'iroreja harura ni'ina veju kaivo ea ka'ene ajisinijipo niho'o Godoni ara kajaho harura vene ape'i veju. ¹³ 'Enakaivo nitama Godoni poropeti 'ee ea ka'ene Godoni tamana vaji 'warama apena rou va'o roe iviamaa Jonira roani veakino 'e'unakena. ¹⁴ 'Enakúne ja ura ijí hena nimai ro'i 'ahi'amajaho Joniho Irajana. Hu ea ka'ene rohuna 'waruvajina. ¹⁵ Ea irara areri ataa jaraa'e he'i ve'amajaho ataa apúsame henama. ¹⁶ Ea ka'ene iviasi hijukija Na iraki apene manura veti'ejo? Ijihuni maijaho pu areri sesamaapo maketi hine sesamaa 'aho'a'e 'umenai hijuja'ina'e veju.

17 Nú jona'e hurisia hwasihihura kaivo ja pajavavura. 'Ene nú virisi vejura kaivo ja paniramaruvura 'umejara.

18 'Enakaivo Jonira roarena 'aura areme 'iruma paine 'ee toa pajumakame ea mapoka ijá 'wava Hu 'avena siseapo ajivu'e avanu 'wavara.

19 'Enakaivo Ema Puni Harihijara roajaho Hu 'iruma ine 'ee toa inana. 'Enajihuna'e pu ika'ina 'wavu Kaha! Hu 'iruma arisi isa'ora 'ee Hu arisi toa sisea isa'ora Hu ea ka'ene takisia apeji'inijihija 'ee ea ka'ene sisea veji'inijihini puni napura. 'Enakaivo ea ka'ene vwaha mamaa rukinijija pura ichá'ina ka'ene vejujara najahujaho pu hena kavi'ina 'iamana.

*Ara Ka'ene Panimaa Roji'inijina
(Ruku 10:13-15)*

20 'Ejumakame kwaa ara 'aho'a uneunecha ka'ene ea areri pavehunijija venana kaivo ea mapoka puni sisea paarevumakame Hu pu 'uraraharena ijá 'iama 21 Ja ea ka'ene Koresini hine 'ee Petasaita hijujija eha sisea apehuna. Ijihuni maijaho Na joni ari uneunecha ea areri pavejura veju'ukame ja panimai roju kajihuna'e ja eha sisea apehuna. Na Taia 'ee Sairani ija'ina'e ve'ipisa pu niho'o maraku'a puni sisea niaremamaa areva'a. 22 'Ena'omo na nimai ja 'waravu. Vea ka'ene Godira mwe'akaki 'otua venuni vejijaho kwaa iha Taia 'ee Sairani ijija jara eha ka'ene ni'ima'ura ape'avaja'ina'e papehuna. 23 'Enakaivo 'ú ja Kapeniemi orakija ja ma joni haha kakino 'eka kahino Godoni ari va'iro avajo? Ja niho'o kwa ka'ene veni renuni kwaijino vahuna. Ijihuni maijaho Nara uneunecha

ka'ene ea areri pavejuraka joni vaji veju'ukame ja panimai rojuke Satami ija'ina ve'ipisa ijí ara kajaho iviasa ijí nava'a. ²⁴ 'Enakaivo Na nimaa ja 'waravo. Ve'a ka'ene Godira 'otua ve'amani veijaho Satami opo eha ma'uako mihuna kaivo ja niho'o eha ni'ima'ura mihuna 'iamana.

Nuni Roe Ojuta Hweha
(Ruku 10:21-22)

²⁵ 'E'ikaivo ijihuni vea kajino Jesura eha vene ijá 'wama Amo ka'ene akúpa mwe'a ijihuni Natohwiji'o Na teimani 'wavujihuni maijaho Ara uneunechakija ea ka'ene vwiha mamaa vwi-haji'inijija 'ee hena kavi'ini jhipuni una'a pavejume samaa renana kaivo kasimaaru najahana. ²⁶ Nimai Amo A ija'ina venajara teamanamu. ²⁷ 'Enakaivo uneunecha mapokijija Amora Nuni ija tahi irechamana. Ijihuna'e eaka mapokijija Godoni Harihijaho hami pakama pahejura kaivo Amora huhusu hami hena kamuna. 'Eju'e eaka mapokijija Amoho hami pakama pahejura kaivo Hariahi huhusu hami hena kamuna. 'Enakaivo Hariahi ea irá ura renajiru Omaha'e nahume hu 'u'o Omaha hena kamuna 'wamana. ²⁸ 'Ene Hu pu ijá 'iama Ja ea ka'ene ahija apene oja vaja sirua pa'arenaujija Nuni roajive Nara vena'e joni ahija pa'areje ojuta hwena hiha. ²⁹ 'Ene Nuni 'unama ka'ene kisima'urijaho jona'e apene Nuni 'unamiji kama heha. Ijihuni maijaho Na matauvi'ina 'ee masuani hiji'ina. 'Ene veje joni oja masuani sonama namama. ³⁰ Ijihuni hahi Nuni 'unamijaho samaumaa. 'Ene Nuni ahijijaho nimaa nimai nasina 'iamana.

12

Sapati Rona Aposaravajina (Maka 2:23-28; Ruku 6:1-5)

¹ 'E'eme ijihuni túna'i Sapati vejino Huni tisaiporu pu'úmo konesa juari 'uraha va'eme pu matunavume konesa 'eka ijara. ² 'Ejume Parasiepo kame Jesu ijá 'wava Jua puni varapijaho Sapatia juasi'i 'iruma pa'ekura kaivo Oni tisaiporu hine 'iruma 'eka iju 'wavara. ³ 'Ejume Jesura ijá 'iama 'Ú ja Godoni ira vaja pataha kavure? Na'ia pini Tevitira pwehwa pu'úmo matunavumakame vejajaho ja patahare? ⁴ Pu ijí Temiporu kajino va'e arumareja ijí puretia ka'ene ea mapoka pajura ka'ene hu pwehwa pu'úmo 'eke ijajaho pirisitiapo pupuso ijura'e ja patahare? ⁵ 'Ene Mosisi oni tamanijara ea ka'ene Godoni kaukara 'ajohi'inijihi rona 'waramajaho ja pataha hejara raka? Pu ijí tamana Sapatia vea kajaho pu Temiporu vaji pirisitia varapi 'waramaja'ina pavejura kaivo pu sisea pavejara. ⁶ 'Enakaivo na nimai ja 'waravu Ea ka'ene ike Temiporua asima paranajaho iviamaa ikeho naminu. ⁷ 'Ena'omo jara ijí Godoni ira vaji raka ka'ene 'warama kajihuni maiji hena ka'ipisa Na ema kime temukavujara ura renu kaivo jara Nuni swasa vejujaho Na ura parenia'a. 'Enakaivo ja ea ka'ene sisea pavejajihi puna'i sisea paveja'a. ⁸ 'Enakaivo Ema Puni Harihijaho ijí Sapatia kajihuni Natohwa 'iamana.

Ea Ija Ajuaravi'ina Vejume Maranajina (Maka 3:1-6; Ruku 6:6-11)

9 'Enarena Jesuho ijí ruha kajaho are'i kaivo sinakoku naminujino va'ana. 10 'Enakaivo ijino ea pina ija u'uraji'ina hinuna'omo ea 'ahopo Jesu nama'i 'ahiumakame Hu apome ijá 'wava 'Ú ea 'aho'a'e Sapatia vei vena'e marani'amajaho arerina'aho pane? 'wavara. 11 'Ejume Jesura ijá 'iama 'Ú joni ei pini sipia rukina re'ira'omo Sapatia kajino ma'oa vaji 'o'ipisa ja pa'ena apene 'ajiva raka? 12 Nú emakipo sipia asitahara'omo nú Sapatia kakino 'unama mai ve'avajaho areri rehuna 'iamana. 13 'E'ikaivo ea ka'ene ija sisea kajaho ijá 'wama Ija ahasirima 'wavume hu ija ahasirimajaho huni ija kajaho ni'aha kwino maranarena ija ropuna ijí vare'i renana. 14 'Ejumakame ijí Parasia kajipo va'e ahuma hine ichá'ina'e Jesu 'anahuniji 'wavi'i hijara.

Godira Iji Pijihani Pweijina

15 'Ejumakamarena Jesuho ijí henarena Hu ijí sea kajaho are'i kaivo ariha va'ume ea niho'o mapoka'e Hu 'arariha va'ume Hura ea ka'ene atama rukinijija vejume maraniara. 16 'Ejumakame Hura raka ka'ene vena kajaho ea 'aho'a pa'wara'avarono Hu pu 'waramana. 17 'Enakaivo raka ka'ene nitama Godoni ira vaji poropeti Aiseara 'waramajaho nimai renana. 18 Godira ijá 'warumana

Ikaho Nuni pwea ka'ene Nara iji pijahujina. Na Hu oja mahu. 'Ene Na Hu niho'o kavujaho teamanima paranuna'omo Na Nuni 'Avena Hu samahuna. 'Ejakame Hura Jenitaru 'otua arira vetihuna.

- 19 'Ene Hu ea pa'urarahunē 'ee Hu ira ajira ea pa'anānājihunē 'ee Huni ira ma'aha rira majikari pahehuna. 20 'Enakaivo hwa'ohapo irasahe navujaho Hu paveje tu'usunaha arihuna. 'Ene vena ka'ene utahu va'o ma'uaku'wi renujaho Hu paveje utahuna. Ijihuni maijaho Hura veje ariramaa rene asitaha parahuna.
- 21 'Ejukame Jenitaru Huni ihijihuni vajijino maranihuniji nimai roji'i hiju 'úmana.

Jesune 'Ee Pierisiparu
(Maka 3:20-30; Ruku 11:14-23)

22 'Enakaivo ea 'ahopo ea ka'ene 'avena sise'i ajimarena ira pa'waramē 'ee nia paniri'inijaho ahe ma apene Jesuni roume Hura vejume ea kajaho nia nirie ira 'waramana. 23 'Ejumakamareja eaka mapoka kajija oja hwa'usunaha'eme ijá 'wava 'Ú Hu Teviti Oni Hariha pana raka? 'wavara. 24 'Ejumakame Parasiapo ijí henareja ijá 'wava Hura 'avena sisea pasioma kaivo Pierisiparu ka'ene 'avena siseijihipuni natohwijara siomau 'wavara. 25 'Ejume Jesura puni wihaiji kimarena Hu pu ijá 'iama Ara 'ahosupo riri ahaame ara'ipisa niho'o 'aha josu pahija'a. 'Eje kwaa 'ahosupo riri ahaame pu hina 'arahi'i hi'ipisa niho'o pa'areja'a. 26 'Ena'omo Setanira 'urine 'ori'ini riri aha'ipisa hu ichá'ina'e areri namija'e? 27 'Enavo jara wihajujaho Nara 'avena sisea ka'ene siomahujaho Pierisiparura reju'e siomahu 'wavu kaivo irahuni harurijara rejakame joni harihija 'avena sisea kajaho

sioma'eja? Ijihuni hahi joni harihija kajipo ja nahamahuna. ²⁸ 'Enajihuna'e Na Godoni 'Avenijara veje 'avena sisea siomaujaho Godoni arijaho nikino joni vaji roana. ²⁹ Ichá'ine ea pina va'e ea ka'ene harusini jihuni sea ajime Huni 'iruma 'eka va'ena? Hu maijaho maraku'a ea ajisina kajaho kamomapi nina'i kaivo iji'a huni 'iruma kajaho nesi 'eka va'amana.

Sisea Ka'ene Niho'o Pavwihana Arehunijina

³⁰ Ea ka'ene Na hu'úmo parenujaho hu Nuni pwina pana. 'Ene ea na hu'úmo parene ea nianaujaho hu veju'e pu jirijiri va ranavura. ³¹ 'Enakaivo Na nimaa nimai ja 'waravu. Ea ka'ene sisea vene 'ee ea rona'avajaho Hu vwihania arehuna. 'Enavo Godoni 'Aveni rona'avajaho Hu niho'o pavwihane arehuna. ³² 'Ene ea irahipo Ema Puni Harihijihuna'i ira sisea 'wa'avajaho puni sisea vwihanie arehuna kaivo Godoni 'Aveni jihuna'i sisea 'wa'avajaho Hu niho'o puni sisea iviamaa pavwihanie areme 'ee vea ka'ene pu kwamasa'avari túna'ijaho pavwihanie arehuna.

*Icha 'Ee Huni 'Ina
(Ruku 6:43-45)*

³³ 'Enakaivo icha maijara mamai re'amajaho huni 'ina 'u'o mavarasa'ina rehuna. 'Ene icha kajara sisea re'amajaho huni 'inijaho niho'o sisea rehuna. Icha'ina punijino icha irakijija kima hehuna. ³⁴ 'Enakaivo ja iviamaa hijujija tapara sisesa ijina. 'Ena'omo ja ichá'ina'e unenu'u pina ka'ene maijaho 'wahune? Irijija raka ka'ene oja vaji rarejujiru 'wavura. ³⁵ 'Enakaivo ea

ka'ene puni oja vaja ariramaaru navujija vwiha maaru vwihana 'waravura. 'Eju'e ea ka'ene puni oja vaja sisearu navujija sisearu 'waravura. ³⁶ 'Enavo Na ja 'waravu. Ira sisea mapoka ka'ene emaapo majikarino 'wavukija vea ka'ene Godira mwe'akaki 'otua ve'amani veijino ijaho aporuhuna. ³⁷ 'Enakaivo ijí ira ka'ene ara 'waramu kajara rejakame Godi ja ea arira 'i'ena 'ee joni ira kajara rejakame Godi ja namahuna 'iamana. ³⁸ 'Ejumakame ijí Sikuraipia 'ee Parasi ijipo Jesu ijá 'wava Najuhi'ine nú ura Ara unenu'u pina ka'ene ea areri paveji'iniji veja kava 'wavara.

*Emapo Areri Pavejuji Veja Ka'iro Mi'imi'ivajina
(Maka 8:11-12; Ruku 11:29-32)*

³⁹ 'Ejume Hu eha vene ijá 'iama Ea ka'ene niho'o sisea ani ani veji'inakije Nara ea areri pavejuri uneunechiji naja'uroho 'warivuvu. Na unenu'u pina ea areri pavejujaho panajahuna vo poropeti Jona renajiru najahuna. ⁴⁰ Ijí ea ka'ene Jonana 'wavu kajaho na'ia no'opisune vea no'opisu ijano kija natohwa huni tei vaji namana'omo Ema Puni Harihiji 'u'o ija'ina na'ia no'opisune vea no'opisu ijano mwe'i vaji nahuna. ⁴¹ 'Enakaivo vea ka'ene Godira 'otua ve'amani veijino ea ka'ene Niniva orijija pu Godoni una'i ja pu'úmo namine ja namahuna. Ijihuni maijaho Jonara najahaji pu hene nimai ronareja puni sisea arevara. 'Enakúne heha! Ea ka'ene Jona asimani Eijaho nimaa iki joni vaji hinu. ⁴² 'Ene vukú'o vea ka'ene Godira 'otua ve'amani veijino vea va'e 'onu karo'i puni kwiniia ka'ene hinujara Godoni una'i ja pu'úmo namine

ja namahuna. Ijihuni maijaho ike kwinia karo'i kwaa jori hinujaho roe Saramanira kora mamaiji 'waravume henana. 'Enakúne heha! Ea ka'ene Saramani asimani Eijaho iviamaa iki joni vaji hinu.

*'Avena Sisei Kú'o 'Unama Rohunijina
(Ruku 11:24-26)*

⁴³ Vea ka'ene 'avena sisea emahuni haha 'ahi hinujara ru'e'unujaho hu va'e kwaa toa pa'ajino va'e ojuta hwehuna samujaho pakamuna. ⁴⁴ 'Enare'e hu ijá rohuna Na kú'o 'unama va'e ruha ka'ene nara hijujino va'uma. Hu 'unama vai'i kavu'e ruha kajaho ea pahiju kaivo túa 'anae amairiana. ⁴⁵ 'Enareje hu va'e napuhwaha 'avena sisea 'aho'a iropu no'o ajisinijija aherama roe ijí hihuna. 'Ena'avo maraku'ijaho eakaho sise'i hinana vo iviamaa hami sisemai hina parahuna. 'Enajihuna'e ja ea ka'ene siseaka iviamaa hijukija ija'ina renahuna 'iamana.

*Jesuni Oha 'Ee 'U'uhija
(Maka 3:31-35; Ruku 8:19-21)*

⁴⁶ Jesuho mai'o hine eka mapoka kajihhi vu'a 'warama apena va'eme oaha 'ee 'u'uhwaha ma'ahi namiji'i Hu vu'a 'wara'irono savara. ⁴⁷ 'Ejumakame ea pini henarena Jesu ijá 'wama Ike hena ohuna 'ee 'u'uhuana ma'ahi namine A vu'a 'wara'i veju 'wamana. ⁴⁸ 'Ejumakame Jesura hu eha vene ijá 'wama Nuni oha irane? 'Ee Nuni 'u'uhija irahije? ⁴⁹ 'wa'i kaivo Hu Huni tisaiporu iji pijihhi'i ijá 'iama Ike kima! Nuni ohija 'ee 'u'uhija ikena. ⁵⁰ Ea ka'ene Nuni Oma akúpa 'ahi hinujara ura renujiru venujaho Nuni vwee 'ee ma'ine 'ee oha 'iamana.

13

'Ina 'Oji 'inijihuni Haa (Maka 4:1-9; Ruku 8:4-8)

¹ Ijé veaka nikwinu'ina kajiano Jesuho ijí sea kajaho are'i kaivo va'e soha rori hinana. ² 'E'eme niho'o ea mapoka rarena jihuna'e Hu va'e sisima vaji ajima asuma hinana. 'E'ejume ea mapoka ijí soha rori namijara. ³ 'Ejumakivi'i Hu sisima vaji namine uneunechaka mapokijija hai najahana. 'Enarena ijá 'iama Ea pina va'e 'ina 'o'iro va'ana. ⁴ 'E'eme 'ina 'aho'a 'unamu 'ahi arihume ukapo ro ijara. ⁵ 'Ejume 'ina 'aho'a muna 'ahi mwe'a ma'uako namaji arihajija marako'a riavara kaivo chinuma jojora parejara. Ijihuni maijaho muna 'aha mwe'a ma'uako namana. ⁶ 'E'eme vei 'e'una rena ijaho chinuma jojora pa'ana'omo 'anie sarasahara. ⁷ 'Ina 'aho'a ija sisei vaji arihajija riame ajivara kaivo ija sisea ka'ene oma rukina kajipo raorihume siserasahe 'ina parejara. ⁸ 'Enakaivo 'ina 'aho'a mwe'a mai 'ojajaho riame marasahe 'ina 'aho'a mapoka (30) rejume 'aho'a mapoka mapoka (60) rejume 'aho'a niho'o mapoka mapoka (100) rejara. ⁹ 'Enakúne irara ataa rukina re'amajaho ataa apúsame he'amana 'iamana.

Haa Kajihuni Maijina (Maka 4:10-12; Ruku 8:9-10)

¹⁰ 'Ejumakame Huni tisaiporuepo roe Jesu apome ijá 'wava A iraka vene pu vu'a 'waramujaho haaru 'waramo? 'wavara. ¹¹ 'Ejume Hura pu ijá 'iama Ja Huni arijihuni hemijaho najahume ja nihena kavara kaivo pu

mai'o pahene pakavi'ina. ¹² Ea pina hu 'aho'a na'eje 'aho'a 'u'o 'ekuna. 'Eje ea pina huna puku pana'avajaho maho'o 'etujahuna. ¹³ 'Enakaivo Nara haa ka'ene 'waravujihuni maijaho ikena. Pu kavu kaivo ijihuni maijaho pakavu. 'Ene pu heju kaivo ijihuni maijaho pahene pakavu. ¹⁴ Nitama poropetia ka'ene Aiseana 'wavujara Godoni ira vaji pu rona 'waramajaho nimai renu. Ja hehuna kaivo ijihuni maijaho pahehuna. 'Ene ja kahuna kaivo ijihuni maijaho pakahuna. ¹⁵ Ijihuni maijaho ea kehipuni ojijaho niho'o kisina rejara. 'Ene puni atajaho tanumajihuna'e pu hami paheju. 'Ene puni niijaho tanurihu'e pu pakivu. Ijihuni maijaho pu vejuro'i puni nia 'ee ataa jarae 'ee puni oja jarae hene veje pu ta'arohakame Nara veje pu sonahihuna 'wamana. ¹⁶ 'Enakaivo joni nia merajihukame niriara. Ijihuna'e ja kihuna. 'Ene joni ataa jaraajihuna'e ja heju. ¹⁷ 'Enakúne hami vwihanana'avara. Poropetia 'ee ea arira mapoka'e ura jara unechaka kima hejuihi kima he'i 'ahiara kaivo pu pakima pahejara.

Jesura 'Ina 'Oji'inijihuni Haiji Nahama 'Waramajina

(Maka 4:13-20; Ruku 8:11-15)

¹⁸ 'Enakúne 'ina huni haijihuni maijaho he'avara. ¹⁹ 'Ina ka'ene 'unamu toi arihajihuni maijaho ikena. Pu Godoni arijihuni vu'a hejura kaivo ijihuni mai pahejura. 'Avena siseijara roare'e Godoni ira ka'ene puni oja vaji namujaho 'etuiha 'ato'arumuna. ²⁰ 'Enakaivo 'ina ka'ene

muna 'ahi arihajija ea hu Godoni vu'a iviamaa kakaro henujaho hu niho'o teama'eju'e 'ekuna. ²¹ 'Enakaivo 'inijaho niho'o oja vaja chinuma pasamana'omo Godoni iriji nimai rojujihuni hahi unenu'u pini sisea puni haha 'ahi renaujaho pu marako rana 'o'uju'e ani va'una. ²² 'Ene 'ina ka'ene ija sisea vaji arihajaho ea hu Godoni vu'a henu kaivo uneunecha ka'ene mwe'a kehunijiru vwihane 'ee monia 'ekahuni 'unamijara pisiviu'e Godoni vu'a kajaho veurahu'e maa parenuna. ²³ 'Enakaivo 'ina ka'ene mwe'a mai arihajija ea hu Godoni irakaho hene 'eka venuna. Ea 'aho'a niho'o mapoka mapoka (100) reju'e ea 'aho'a niho'o mapoka (60) reju'e ea 'aho'a mapoka (30) rejura 'iamana.

Ija 'Ee 'Witi Puni Haijina

²⁴ Vukú'o Jesura haa pina 'waramarena ijá 'iama Godoni arijihuni maijaho areri ei pini 'ina ka'ene mamaiji 'eka va'e 'onuja'ina. ²⁵ 'Enakaivo ea mapoka noturana'eme huni naki pini 'ina sisea 'eka roe 'witia vaja kajiano ato'aruma va'ana. ²⁶ 'E'eme ijí 'witia kajaho ritati 'anae maa re'eme iji'a ijihuni vaji ija sisea kajihuni 'ina 'u'o 'urina samaahiramana. ²⁷ 'Ejumakame ea kajihuni pwehipo roe ea kajaho ijá 'wava Natohwe! A 'ina maaru juasi'a kajaho 'onana kaivo 'ú ija siseakaho ichá rene roe ijaho 'urijare? 'wavara. ²⁸ 'Ejume hura ijá 'iama Nuni nakapo raki 'eka roe 'ojara 'iamana. 'Ejume pu hu apome ijá 'wava 'Ena'omo núra va'e ija sisea kajaho jahekuhuna ura renau 'wavara. ²⁹ Hu eha vene ijá 'iama Oo ja iviamaa ija sisea kaji

jaheju roji'i 'witia kaji jahe'avarono pajahe'eja.
³⁰ 'Enakúne maka'eje 'ina kajaho ajive ija sisea
 kaji 'u'o ajimuva'o 'ina kajaho tuvakavi'i iji'a
 nara ea 'aho'a 'ekakame ijipo ija sisea kajaho
 jaheji'i useakame 'eka va'e veni jahuna kaivo
 'witia kajija tairevi'i irechahuna 'iamana.

Kwava 'Ina Huni Haa
(Maka 4:30-32; Ruku 13:18-19)

³¹ 'E'ikaivo Jesura vukú'o haa pina ijá
 'iama Godoni arijaho areri kwava 'ina sa'ina.
 'Ena'omo emai apena va'e huni juasi'i 'onamana.
³² 'Inakaho niho'o ma'u'umaa. 'Ena'omo
 riamare'e niho'o icha nato'hwa'e reju'e ukapo
 roe ijihuni anuama 'ahijino nesa vene hijura
 'iamana.

Isiti Huni Haa
(Ruku 13:20-21)

³³ 'Ene vukú'o Jesuho haa pina 'waramana.
 'Enarena ijá 'iama Godoni arijaho areri na-
 pari isitia ka'ene harava 'eke puretia venare'e
 'onahukame hwena ajivu'ija'ina 'iamana.

Jesu Hai 'Eki'i Vu'a 'Waramana
(Maka 4:33-34)

³⁴ Jesura uneunechaka mapokijija ea mapoka
 haaru 'waramana. 'Enakaivo Hu ea kajija vu'a
 pina niho'o ma maha pa'waramana. ³⁵ Hura
 ija'ina venajihuni maijaho nitama poropeti raka
 ka'ene 'waramajara nimai nimai re'amarono
 avanana. Ika'ina 'waramana
 Na vu'a 'waravuri veijaho haaru 'warahuna.
 'Ene Nara vu'a ka'ene 'wara'ujaho nitama

akúpa mwe'a mai'o paveji'ini hemi ea pahena pakivajihija'e 'warahuna 'iamana.

Jesura Ija Huni Haiji Nahama 'Waramana

³⁶ 'Enarena Jesuho ea mapokijija irechami'i kaivo sei vaji va'umakame Huni tisaiporu va'e apome ijá 'wava 'Ina ka'ene juasi'i 'o'eme ija siseiji'i 'urijajihuni maiji 'waruma 'wavara. ³⁷ 'Ejume Hu ijá 'iama Ea ka'ene 'ina maa 'ona 'onujaho Emaa Puni Harihijina. ³⁸ 'Enakaivo juasi'ijaho ike mwe'akena. 'Ene 'ina ka'ene mamaijija ea ka'ene Godoni eijihina. 'Enakaivo ija siseijaho 'avena siseijihuni ehijijihina. ³⁹ 'Enakaivo naka ka'ene roe ija sisea 'onajaho 'avena siseijina. 'Ene 'ina kajara tuame areri re'amajaho mwe'akara pa'arehuni urijina. 'Ene juara kajaho ona oji'inapo sahuna. ⁴⁰ 'Ena'omo ija sisea nianae veni jauja'ina mwe'akara pa'are'amani veijino ija'ina'e jahuna. ⁴¹ Emaa Puni Harihijara Huni ona oji'ina irechamie ijipo mwe'a kakino ea ka'ene emaa venau'e sisea vejujihija 'ee sisea veji'ina kajija nianae 'ekahuna. ⁴² 'Ejakame 'eke ato'aruma'e vena ka'ene niho'o ani'ina vajijino renareje niramarume kuchikuchivi'i upaja chanichanivi'i nahuna. ⁴³ 'E'eje Godoni eijija puni Omijihuni ari vea puna'i risa'eje hihuna. 'Enakúne ea ka'ene ataa ruginijija ataa apúsame heha.

Kukua Ka'ene Hemi Navujihuni Haijina

⁴⁴ Godoni arijahe areri monia'e ea 'ahopo juasi'i apúrinanavu'e namuja'ina. 'Ena'omo ei pini va'e kamarena vukú'o apene ani apúrinana'i kaivo hu niho'o tema'eju'e va'e huni uneunecha

mapokijjahija ea 'aho'a'e 'imena ranavume hu monia kajino apena va'e juara kajaho 'imenana.

Perua Huni Haa

⁴⁵ 'Ene kú'o Godoni arijaho areri ea ka'ene perua saramuja'ina. ⁴⁶ 'Enuva'o kwinu'wi kamare'e va'e huni uneunecha mapokijija ea 'aho'a 'imena ranavume hu monia kajino apene perua kajaho 'imenana.

Namea Huni Haa

⁴⁷ 'Ene Godoni arijaho areri namea'e soha vaji 'onamare'e kija ani ani'ina siriravuja'ina. ⁴⁸ 'Enare'e namea kajaho itu'o'ujukavi'i unama tairia roe rori rana'i kaivo kija ka'ene mamaijija nianae katija vena use'i kaivo siseijija ato'aruvara. ⁴⁹ 'Ena'omo vea ka'ene mwe'akara pa'are'amani veijino Godoni ona oji'napo roajimareje ea sisea ka'ene Godoni eijhipuni vaji hijujija ahaahuna. ⁵⁰ 'Ene 'eka va'e vena ka'ene renujino ato'aruve ijí renareje kuchikuchime 'ee niramarume upaja chanichanivi'i nahuna 'iamana.

Vu'a Sahasa 'Ee Maiu'ina Nimaa Nimaijina

⁵¹ 'E'ikaivo Jesura pu aporama ijá 'iama Ja ike uneunecha ka'ene Nara 'waravukehi puni maijaho ja niheju 'iavume pu ijá 'wava 'I'a nú niheju 'wavara. ⁵² 'Enajihuni hahi Sikuraipia ka'ene Godoni arijihuni tisaiporua rejajija areri aachia anesura'omo ijí puni aachi'a vaja kajino uneunecha maiu'ina 'ee sahasa 'eka rouna 'iamana.

Jesu Nasareti Vaji Pataarohajina
(Maka 6:1-6; Ruku 4:16-30)

53 'Ejume Hu haa kajaho 'waravume pa'arejume ijí ruha kajaho are'i kaivo 'urina va'ana. 54 'Enarena Hu va'e Huni ari 'e'une ijino puni Sinakoku vaji pu najahumakame Hura vu'a ka'ene 'waramaji ea henareja niho'o oja hwa'usunahara. 'Ejuma kamareja pu ijá 'wava 'Ú ike vu'a anejakaho Hu ichihi apenane? Hura uneunecha ka'ene ea areri pavejura ka'ene venajaho ichihi apenane? 'wavara. 55 'Ú Hu kapinita ijihuni Hariha pana raka? 'Ene Meriho Huni oha pana raka? 'Ene Jemisi ho Josapi ho Saimani ho Juta ho ijá Huni 'u'uhija pana raka? 56 'Ene Huni ma'ipija mapoka'e iki hijura raka? 'Ú ea ikaho ichihicha harura kajaho apenane? 57 'wa'i kaivo pu Hu pataarohara. 'Ejumakame Jesura ijá 'iama Poropetijaho eaka mapoka ka'ene kwaka mapokakino hijujija Huni ira hena ta'arohuna kaivo ea ka'ene Huni ara anemai hijujipo hena pataarohura 'iamana. 58 'Ejume Huni arijino uneunecha ka'ene ea areri pavejura ka'ene ijí mapoka pavenajihuni maijaho pu panimai rojumakame ijihuna'e avanana.

14

Joni Papitisita Kwamajina

(Maka 6:14-29; Ruku 9:7-9)

1 'E'eme vea kajino ea ka'ene Karari ara kwaa 'ajohi'ina ka'ene Herotina 'wavujaho Jesuni pinana henana. 2 'Enarena hu huni pwehwaha Jesu rona ijá 'iama Ijaho Joni Papitisita kwamana'omo kú'o 'urina jihuna'e Huni harura ni'ima'ura rene 'ee emaa areri pavehuna venu

'iamana. ³ Herotira Joniho kamoma ranavume tipurai hinana. Hu ija'ina ka'ene venajihuni maijaho Herotiasiho Piripu ka'ene Heroti oni 'u'uijihuni napara'omo ijí 'waravumakame tipurai ranamana. ⁴ Ijihuni maijaho Jonira Heroti ijá 'wama Ara hu 'wahajaho niho'o 'unama maa pana 'wamana. ⁵ 'Ejumakame Herotira Joni 'anaa kwa'amarono ura renana kaivo hu eaka mapokijihija'e juhamana. Ijihuni maijaho pu ea mapokijija Joniho poropeti rojujihuna'e pa'anaara. ⁶ 'Enakaivo vea ka'ene Heroti nahejari vejara rejuma kamarena Herotiasi oni 'apajijara eaka mapokijihuni puni una'i javavumakame Heroti niho'o teamama paranana. ⁷ 'Ejumakame Herotira ijí napara kajaho nahama 'waramarena ijá 'wama Na ura a iraki ura rena'amajaho nahama 'warivakame na ma'uta 'wamana. ⁸ 'Ejume oahi 'apajaha nimarako 'warama jihuna'e hu ijá 'wama Iviamajai Joni Papitisita oni húmatiji tevua 'ahi ranama miha 'wamana. ⁹ 'Enakaivo Herotiho ijí henarena temumana kaivo hura ea mapoka puni una'i nahama 'warama jihuna'e apena roe ma'avarono 'waramana. ¹⁰ 'Ejume hu ea irechamiume va'e Joni oni húmata'e tipura ari vaji 'uhua. ¹¹ 'Enareja pu 'uhue tevua 'ahi raname apena roe napara kaji mahume hura apena va'e oaha mahana. ¹² 'Ejume huni tisaiporuepo roe huni hahijaho apena va'e kwanana'i kaivo va'e Jesuho 'waravara.

*Jesura Ea Mapoka (5,000) Túasamahajina
(Maka 6:30-44; Ruku 9:10-17; Joni 6:1-14)*

¹³ 'Ejumakame Jesuho ijí vu'a kaji henarena Hu kwaa kajaho are'i kaivo sisima 'ahi huhusumano kwaa ea pa'ajino va'ana. 'Ejumakame ea mapoka ijí henareja pu Hu 'arariha va'ara. ¹⁴ 'Ejumakame Hu sisima vaji rena arihi'i eaka mapoka kaji kimarena oja tura'i 'ahaana. 'Ejumakame Hu puni ea ka'ene atami 'uniravi'inijija vejume son-ahiara. ¹⁵ 'E'eme ijihuni nusireijino Huni tisaiporuepo roe Hu ijá 'wava Vea nipa'arena paranukúne eakija irechamie pu ari va'e puni 'iruma opuipo 'imeja 'wavara. ¹⁶ 'Ejume Jesura ijá 'iama Pu pavahunakúne jara 'iruma vaji-hakame pu ija 'iamana. ¹⁷ 'Ejume pu Hu ijá 'wava Núra 'iruma ka'ene irechama hiju-jaho puretia iropune 'ee kija no'ohe'ineruna 'wavara. ¹⁸ 'Ejume Jesura ijá 'iama 'Eka Nuni roha 'iamana. ¹⁹ 'Ejume Hura eaka mapoka kajija 'waravume mwe'i hijasavara. 'E'eme Hu puretia iropune 'ee kija no'o 'eke kahi ichutoi niri'i Godi teimani 'wavi'i tuchame Huni tisaiporua vajihume pu 'eke ea mapoka kajija vajihara. ²⁰ 'Ejumakame ea mapoka kajija ijume tú'ama parajumakame Huni tisaiporuepo ijí pwina ka'ene irechavajaho 'ekareja katija iropu ropu no'ohe'i vejume itusahara. ²¹ Vea kajino parua ka'ene 'iruma kaji ijajija niho'o mapoka mapoka (5,000) kaivo napara 'ee kasima patahara.

*Jesura Toa 'Ahi Namina Va'ajina
 (Maka 6:45-52; Joni 6:15-21)*

²² 'E'eme Jesuho eaka mapoka kajihirechamia va'avararo ijí hi'i kaivo Huni tisaiporurechami-

ume pu sisima 'ahi ajime toa ropuna'i urana va'ara. ²³ 'E'eme Hu eaka mapoka kajija irechamiume va'eme Hu Huhusu va'e huri'i ajime hine siporua 'o'i va'ana. 'Enarena vea nutui venajaho Jesuho ijino Huhusu hinana. ²⁴ 'E'ejume ijihuni vea kajakaro sisimaijaho va'u va'ume toa rira karohi areri pava'i kaivo ijí apene karohi kahi ruva'eme puuri hiramarena niho'o siserai venana. ²⁵ Ijá renajihuni vejahohi nitunituha'omo Jesuho puni ro'i 'ahaume toa 'aha kajino mumori roana. ²⁶ 'Ejumakame Huni tisaiporupepo ka'eme Hu toa 'aha kajino mumori rouma pu kamareja oja hwa'usahume ijá 'wava 'Avena sisei rou kavu 'wamareja pu niho'o juma emavaravara. ²⁷ 'Ejume ni'aha kwino Jesura pu ijá 'iama Naranakúne juvujahohi areha 'iamana. ²⁸ 'Ejumakame Pitara ijá 'umena Natohwe ijahohi nimaae Arana re'amajahohi 'warive na toa 'ahakino vu'uma 'umenana. ²⁹ 'Ejume Jesura ijá 'wama Ijinakúne roa 'wamana. 'Ejume Pitahohi ni'aha kwino sisima vajahohi kaji rene arihohi toa 'aha kajino Jesuni va'ana. ³⁰ 'Enarena va'e Huni rori vai'i puura ka'ene hiramaji kamarena jumajahohi ni'aha kwino ijí toa vaji tusama 'onana. 'Enarena hu ijá 'umena Natohwe ni'ajihohi 'umenana. ³¹ 'Ejume Jesura ni'aha kwino ijahohi joranjahohi 'unavi'i ijá 'wama A ma'uakohi nimaa ronana kaivo irakijihuna'e ara nimaa ronajahohi aremane? ³² 'Ene pu no'o sisima vajahohi aji'eme puura ka'ene hiramajahohi aremana. ³³ 'Ejumakame eahohi ka'ene sisima vajahohi hijajipo Hu ojahohi mahi'i ijá 'wava A nimaa'e Godoni Hariha 'wavara.

Jesura Kenesareti Atama Rukina Vejume Maranijina

(Maka 6:53-56)

³⁴ 'E'ikaivo pu sua va'e kara'i Jenesarati usevara. ³⁵ 'Ejume parua mapoka ara kajiupo Hua hena kamareja 'ona vejume ara rora kajino atakina mapoka ka'ene hijujaho aherama Huni roara. ³⁶ 'Enareja Hu pu maki'eje Huni ateha urijino 'unave atama sonahi'amarono pu jariravara. 'Enareja ea irahipo Huni ateha kaji 'unavajaho atama puna maho'o sonahiara.

15

Emahwapuni Tamana Najahajina

(Maka 7:1-13)

¹ 'E'eme Parasi 'ee Sikuraipi Jerusaremi rena roajime Jesu apoma ijá 'wavara. ² Irakijihuna'e Oni tisaiporu núni tamana 'iruma 'i'i vejujaho ija some ijura kaivo pu núni tamana kaji pataarohe ija paso'i kaivo 'iruma maijo? 'wavara. ³ 'Ejume Hu eha vene ijá 'iama Ja irakijihuna'e Godoni ira pataaro'i

Noinkaivo ja joni tamana vejo? ⁴ 'Ejume Godira ika'ina 'warumana. Ja omahu jona 'ee ohu jopuna ira hene ve'avara. 'Enakaivo ea ka'ene oahona 'ee omahoni ira pataaro'amajaho 'anaa kwa'amana 'úmana. ⁵ 'Enakaivo jara ika'ina 'wavura Ea irara omaha 'ee oaha ika 'wamujaho nuni unenu'u pina ka'ene nara a ni'ajahune sa'inijaho na Godi nimahuta ⁶ 'wamujara veju'e omaha 'ee oaha puni hura pavenu jihuna'e Godoni irijaho tauvo joni tamaneru vejura.

⁷ 'Enakaivo ja niho'o ea ira'asima'ura. Poropeti Aisea ja ronarena ika'ina 'waramana.

⁸ Ea kijahija iraru Nuni iha ta'arohura kaivo puni oja pamihura. ⁹ 'E'avajihuna'e pu majikari oja mihura. 'Ene pura najahujaho ema puni tamaneru najahura 'iamana.

Uneunecha Ka'ene Veju'e Emahuni Kara Siser-anujina

(Maka 7:14-23)

¹⁰ 'E'ikaivo Hu ea mapoka 'waramarena ijá 'iama Hami ataa apúsame hene vaha.

¹¹ Uneunecha ka'ene ema puni ira vaji va'e kamaa 'arihujipo vena'e pu sisea rehuna pana kaivo emaapuni ira titi iki kahi ajima roe 'waramujara reju'e pu sisea rejura 'iamana.

¹² 'Ejumakame Huni tisaiporu Huni roe apoma ijá 'wava Parasiepo Ara vu'a ka'ene 'waramu kaji henare'e oja ajinamujaho A vi heno? 'wavara.

¹³ 'Ejumakame Jesura eha vena ijá 'iama Uneunecha ka'ene Nuni Oma ka'ene akúpa 'ahi hinujara pavenajijahija niho'o túna'i jahena ato'aruve parahuna.

¹⁴ Makiha! Pu nia supavi'inao nia supavi'ina aherama va'u. 'Ena'omo ea nia supavi'ina pini ei nia supavi'ini pini ahema va'amajaho pu no'o va'e ma'oi arihuna 'iamana.

¹⁵ 'Ejume Pitara eha vene Hu ijá 'wama Ike haa kehuni maiji 'waruve heja 'wamana.

¹⁶ 'Ejume Jesura ijá 'iama Ja 'u'o niho'o mai'o pahejo? ¹⁷ Ja niki'eju'e uneunecha ka'ene iri titi va'ujaho va'e tea vaji va'are'e va'e kama'i usevure?

¹⁸ 'Enakaivo uneunecha ka'ene kamino oja vaji rena roe ira titi usemujara veju'e ea sisea

renuna. ¹⁹ Ijǐ oja vaja kajino rena rou kajara veju'e sisea vwihane 'ee ea 'aniu kwamasahe 'ee 'uasa vene ea 'ahopuni napara turame 'ee nesa apene ira'ata vene 'ee ira sisea karokaha 'wavura. ²⁰ Ijipo venaukame ea sisea rejura. 'Enakaivo ija paso'i kaivo ja 'iruma iju kajara reje ea sisea vehuna niho'o pa'amaa 'iamana.

*Sairopinisia Naparijihuni Nimai Roijina
(Maka 7:24-30)*

²¹ 'E'ikaivo iji'a Jesuho ara kajaho are'i kaivo 'urine va'e Taia 'ee Sairani va'ana. ²² 'Ejumakame napara pina Kenani ora'omo roe Jesu ijǎ 'wama Natohwa ka'ene Teviti oni Hariha karera numirima! Ijihuni maijaho 'avena sisei nuni 'apaja ajime apene sise'i 'ahaunakúne 'wamana. ²³ 'Enakaivo Jesuho niho'o eha pina pa'waramana. 'E'eme Huni tisaipuru roe 'ejahae ijǎ 'wava Hu roe núni túna'akino 'umena apene onukúne 'warave va'ama 'wavara. ²⁴ 'Ejume Hu eha vene pu ijǎ 'iama Na ranamiume iki roujihuni maijaho Na Jua punijihuna'e routa 'iamana. ²⁵ 'E'eme ijǐ napara kajaho ni'aha kwino roe Huni mumora rora kajino nitupari savi'i ijǎ 'wama Natohwe ni'ajiha 'wamana. ²⁶ 'Ejume Hu eha vene ijǎ 'wama Nú kasima puni puretia pa'eke 'ua puni ato'aruvura 'wamana. ²⁷ 'Ejume napara kajara ijǎ 'wama Natohwe nimaa'e 'ua 'u'o emahwapo 'iruma i'uju'e sahurapo arihujaho ijura 'wamana. ²⁸ 'Ejume Jesura eha vene ijǎ 'wama Naparakera ara raka ka'ene nimaa ronujihuna'e a raka ka'ene ura renaujaho

mara'enakúnina 'wavume ni'aha kwino huni 'apaja kajaho maranana.

Jesu Ea Mapoka Venaume Maraniajina

²⁹ 'Ejumakavi'i Jesuho ijí Karari soha rora kaji va'e huri'a 'ahi asuma hinana. ³⁰ 'E'eme ea mapoka mapoka ea puna ka'ene mumora sisea 'ee nia supavi'ina 'ata 'ajoasahi'ina ira pa'ana 'ee 'aho'a kajihi pu'úmo 'eka roe Jesuni mumora rori useume Hura vejume maraniara. ³¹ 'Ejumakame ea mapoka niho'o oja hwa'usahara. Ijihuni maijaho pu ka'eme ea ka'ene mumora siserani'ina maraniume nia supama'ina niriume ira pa'ana ira 'waravumakame ijihuna'e pu Isureri opuni Godiji ta'arohara.

*Jesura Ea Mapoka (4,000) Túasamahajina
(Maka 8:1-10)*

³² 'E'ejume Jesura Huni tisaiporu 'umenaume pu Huni roume ijá 'iama Na niho'o natohwa temukimu jihuni maijaho ea kakija ikino nú pu'úmo unenu'u pina pai'i kaivo mahi'eme na'ia no'opisu pa'arenana'omo Na pu irechamie matuna'eje vahunijaho Na ura pareniu. Ijihuni maijaho pu puni ari use'iroreje va'eje niho'o matuname nii hwerave ohuna 'iamana. ³³ 'Ejume Huni tisaiporupo Hu ijá 'wava 'Ú nú nechí rirakaho 'iruma ichihi areri eaka mapokakipo ije areri renahunijaho 'eka'eja? 'wavara. ³⁴ 'Ejume Jesura ijá 'iama Núni puretia icharu navo? 'iavume pu ijá 'wava Iropu no'ona. 'Ene kija ma'u'umaa makwinu kwinu navu 'wavara. ³⁵ 'Ejume Jesura eaka mapoka kajija 'waravume mwe'i hijasavara. ³⁶ 'Ejumakivi'i Hu puretia

iropu no'one 'ee kija kajihi pu'úmo Godi teimani 'wa'ika'i tuachame Huni tisaiporu vajihume pura 'eke eaka mapoka kajija vajihara. ³⁷ 'Ejume pu ijume tú'ama para'eme pwina'a ka'ene navajija Huni tisaiporupo katija iropu no'o 'eke vejume itu'usahara. ³⁸ 'Enakaivo parua ka'ene 'iruma kaji ijajija ea niho'o mapoka mapoka (4,000) ijara kaivo napara 'ee kasima patahara. ³⁹ Iji'a Jesura eaka mapoka kajija irechamiume va'eme Hu sisima 'ahi 'ajime Makatani va'ana.

16

Ea Areri Pavejuji Veja Ka'i 'Ahiume Mi'imi'ivajina

(Maka 8:11-13; Ruku 12:54-56)

¹ Parasi 'ee Sajusiapo roareja Jesu vena ka'i 'ahiume Hura kahi akúpi 'ahi uneunecha ka'ene ea areri pavejujiji ve'amarono 'waravara. ² 'Ejume Hu eha vene pu ijá 'iama Ja vea nusire'uju'e vea ka'ene apirauji ronare'e iviamaa vea mara'ena rojura. ³ 'Enakaivo vu sú'u sú'uhijaho ja ijá 'wavure Vea nitu'uju'e vea 'aa'uju'e nutumujaho neha puuriji'i 'e'uhuna 'wavura. Ijihuni maijaho ja iji vea mwapuna kajihi kimare'e ja ijaho 'wavura. 'Enakaivo iviamaakaho ja vea mwapuna ka'ene joni vaji iviamaa renujaho pakame paheju raka? ⁴ Ea sisea 'uasa veji'inapo uneunecha ka'ene ea areri paveji'inijija naja'avarono 'waravura. 'Enakaivo unenu'u pina najahuna pana kaivo Jonara raka ka'ene renajiru 'wara'ikai va'ana.

*Parasia 'Ee Sajusia Puni Isitia
(Maka 8:14-21)*

⁵ 'E'eme Huni tisaiporua kara'i toa ropuna'i va'ara kaivo pu runamiume puretia pa'ekara. ⁶ 'Ena'omo Jesura Huni tisaiporua ijá 'iama Hami ki'avara! Parasi 'ee Sajusia ijhipuni isitia aruma'enakúne hami ki'avara 'iamana. ⁷ 'Ejume pu pira'arame ijá 'wava Ijihuni maijaho núra puretia pa'eka roajina 'wavara. ⁸ 'Ejumakame Jesura pura pira'aravume henarene ijá 'iama Joni nimaaroa ma'u'ua. Ja irakijihuna'e nú puretia pa'ana 'wame nakaravo? ⁹ Ja majaa pahene pavwihajo? Puretia iropune ea mapoka mapoka (5,000) ijajaho 'ee katija icharo itusahajaho pavwihajo? ¹⁰ 'Ene vukú'o puretia iropu no'one ea mapoka mapoka (4,000) ijajaho 'ee katija icharo itusahajaho pavwihajo? ¹¹ Ja ichá venareja Nara puretia parone 'waravujaho pahejare? 'Enakaivo ja Parasia 'ee Sajusia ijhipuni isitia hami ki'avarono ronarejo 'waravuta 'iamana. ¹² 'Ejumakame pu iji'a hena kavara. Hu ijí puretia parone 'waramana vo ea Parasia 'ee Sajusia ijipo najahuji rona 'waramana.

*Pitara Jesu Rona 'Waramajina
(Maka 8:27-30; Ruku 9:18-20)*

¹³ 'Enareja Jesuho 'urina Sesaria Piripai roarena Hu ijino Huni tisaiporu aporavi'i ijá 'iama Ea mapokakija Ema Puni Harihijaho irane 'wavure? 'iavume pu ijá 'wava ¹⁴ Ea 'aho'a Joni Papitisita 'wavume 'ee ea 'aho'a Irajane 'ee ea 'aho'a Jeramaia 'ee ea 'aho'a poropetia pinina 'wavara. ¹⁵ 'Ejume Hu ijá 'iama Ja Na ea

irane 'wi'eja? 'iamana. ¹⁶ Saimani Pitara eha vene ijá 'wama A Kerisona. A Godi ka'ene mai'o hiji'inijihuni Hariha 'wamana. ¹⁷ 'Ejume Jesura eha vene ijá 'wama Saimani ka'ene Pajona oni hariha karera nimerajahajaho aana. Ijihuni maijaho emaa haha 'ee 'aa rukini jipuhipo a panajahara kaivo Nuni Oma ka'ene akúpi 'ahi hinujara a najahana. ¹⁸ 'Ena'omo Na kú'o pina 'waravu. A Pitana. 'Ena'omo ike muna anesina toakino Nuni sosia vehuna. 'Eje vena huni harurijaho paniname 'ee paasitahuna. ¹⁹ Nara Godoni ara huni kiijaho vajahuna. 'Ejakame ara iki mwe'i kamo'amajaho akúpa 'aha 'u'o kamohuna. 'Ene ara iki mwe'i rasa'amajaho akúpa 'aha 'u'o rasahuna 'wamana. ²⁰ Hu Kerisona kaivo tisaiporua ea pa'wara'avarono 'waramana.

*Jesura Ahija Apene 'Ee Kwahuniji Rone
'Waramajina*

(Maka 8:31-9:1; Ruku 9:22-27)

²¹ 'Enarena ijihuni vea kaji rene Jesu Kerisoho uneunecha mapoka ka'ene Hu Jerusaremi va'akame ea mama'ina pirisiti mama'ina Sikuraipi uneunecha ani ani vene hu sise'i 'aha'e 'anaa kwamareje na'ia no'opisu pa'areje 'urihuna Huni tisaiporu najahana. ²² 'Ejumakame Pitara Hu ahema apene va'e karaa rori hine 'urarahe ijá 'wama Natohwe niho'o pana! Niho'o ija'ina parenahuna 'wamana. ²³ 'Ejumakame Jesura ta'arohe Pita ijá 'wama Setanikera túna'i rova'a 'wamana. A Na apene tanu'urihu ja'ina'e venu. A oni vwihijaho

niho'o Godoni uriya'ina pana kaivo emaa puni vwihija'ina vwihanu 'wamana.

Tisaiporu Rehuni 'Unamijaho Niho'o Kisina

²⁴ 'Enarena Jesura Huni tisaiporu ijá 'iama Ei pini Nuni túna'i roi ve'amajaho hu huni oja maka'i kaivo huni korosia apene Na 'ararihi'amana. ²⁵ 'Enakaivo ea irara huni hiiji ori ni'ajara'amajaho huni hiijahorana. 'Ene ea irara huni hiiji Nunijihuna'e hi'amajaho huni hia 'unanahuna. ²⁶ 'Enakaivo ei pini uneunecha ka'ene mwe'a kakehunijaho huna rerana'eje hia nimaa nimai iji asina'ipisa hu maa iraka apeja'e? ²⁷ Ema Puni Harihijara ro'amajaho Amoni hanaji'ina 'ee Huni ona oji'ina pu'úmo rohuna. 'Ene ea kwinu kwino pura iraka ka'ene vejujaho eha ija'ina apehuna. ²⁸ Emaa Puni Hariha Hura 'ajohuni kwaijaho ea ka'ene ike namiju kijahija mai'o pakwamasa'eje roe kahuna 'iamana.

17

Ta'aroha Ani'ina Renajina

(Maka 9:2-13; Ruku 9:28-36)

¹ Na'ia iropu kwinu pa'are'eme Jesura Pitane 'ee Jemisine 'ee huni 'u'ua Joni ijá pupusu aherame huri'a jopatu'ura 'ahi ajima va'ara. ² 'Enareja pu hine Jesu ka'eme puni una'i Huni haha ta'arohe niho'o ani'ina re'eme Huni nia urijaho niho'o hanane vea puna'i ri'eme Huni atehijija niho'o sajasa'ina rene hanajara. ³ 'Ejume pu ki'eme Mosisi'o Iraiya'o Jesu pu'úmo hina vu'a 'wavara. ⁴ 'Ejumakame

Pitara Jesu ijá 'wama Natohwe niho'o mamaa venareja nú iki roara'omo A ura rena'amajaho nú ikakaro ara pina Ona'e vene 'ee pina Mosisi ona'e vene 'ee pina Iraiija ona'e vejava 'wa'eme ⁵ ni'aha kwino 'imitia hanaji'ina puni hura kajaho sa'eme 'imitia vaja kajino ira roe ijá 'wama Ikaho Nuni Hariha ka'ene Na niho'o ura rena paraju'e oja mahi'inijinakúne ja Huni ira hami he'avara 'iamana. ⁶ 'Ejumakame tisaiporu ira kaji henareja niho'o tea junama parajume pu puni urania mwe'i aruhara. ⁷ 'Ejumakame Jesura puni roe ija 'uniravi'i ijá 'iama Juvujaho are'i kaivo 'uriha 'iamana. ⁸ 'Ejume pu 'urine nia ahasirima niriajaho ea 'aho'a pakivara kaivo Jesu huhuso kavara. ⁹ 'Enareja pu huri'a kaji rene ariha roi'i Jesura pu ijá 'iama Jara iviamajai raka ka'ene kavakaho niho'o ja ea pina pa'wara'avara. 'E'ije Emaa Puni Harihijara kwamareje kú'o 'urija kama'e iji'ana naha 'wara'avara 'iamana. ¹⁰ 'Ejumakame Huni tisaiporu Jesu apoma ijá 'wava Irakijihuna'e Sikuraipi Irajara maraku'a rohuna 'úvare? 'wavara. ¹¹ 'Ejume Jesura eha vene ijá 'iama Irajara maraku'a urana roe uneunechaka mapokijija amairihuna. ¹² 'Enakaivo Na nimaa nimaa'e 'waravu Irajana 'wavujaho nimarako roana. 'Ejume pu hu pahena pakavara kaivo pu apene raka ka'ene pu ura renau ja'ina'e 'ahaara. 'Ena'omo ija'ina'e Emaa Puni Hariha 'u'o pura puni ijijino sise'i 'ahahuna 'iamana. ¹³ 'Ejumakame Huni tisaiporu hejajaho Hu Joni Papitisita rona 'waramana.

Jesura Sesama 'Avena Sisei Rosamaji Vejume Maranjina

(Maka 9:14-29; Ruku 9:37-43a)

¹⁴ 'Enareja pu iji'a roe ea mapoka hijajino roume ea pini roe Huni una'i nitupari savi'i ijá 'wama ¹⁵ Natohwe nuni hariha numima. Ijihuni maijaho hu na'ia mapoka húmata siseraju'e nanamare'e 'one veni rene 'ee toi 'onuna. ¹⁶ 'Eju'e na apene Oni tisaiporue puni routa kaivo pu pavejume maranana 'wamana. ¹⁷ 'Ejume Jesura eha vene ijá 'iama Ike panimaa roji'ina ka'ene sisemakije Na na'ia icharo ja pu'úmo hi'ejo? 'Ene na'ia icharo Na ja najahapena va'ejo? Ahema iki Nuni roha 'iamana. ¹⁸ 'Ejume Jesura 'avena sisea kajaho 'urarahume ariha va'eme ni'aha kwino ijakaru kasimaa kajaho maranana. ¹⁹ 'E'ejume Huni tisaiporua apo hemi roajimareja ijá 'wava Irakijihuna'e nú 'avena sisea areri pasiomaho? 'wavara. ²⁰ 'Ejumakame Hu ijá 'iama Ijihuni maijaho ja hamia panimaa rojujihuna'e areria parenau. 'Enakaivo Na nimaa ja 'waravu joni nimaa roijaho areri kwava 'ina sa'ina'e re'amajaho ja 'warave huri'a karaho tajahena va'e kamakaru namina 'wa'avajaho huri'a kajaho tajahene kamakaru vahuna. 'Ene unenu'u pina jonuna'a kisina parahuna. ²¹ 'Enakaivo 'avena sisea ikakajija pava usevura kaivo 'aura areme siporua 'ojujari reju'e va usevura.

Jesura Kwahuniji Kú'o Nahama 'Waramajina
(Maka 9:31-32; Ruku 9:43-45)

²² 'Ene pu Karari ahuma hijumakivi'i Jesura ijá 'iama Emaa Puni Harihijaho emaa puni ija tahi vahuna nitu'u renu. ²³ 'Eje pu 'anaa kwamareje na'ia no'opisu vaji namareje kú'o 'urihuna 'iavume pu niho'o temukavara.

Temiporu Huni Takisi

²⁴ 'Ejume pu va'e Kapeniami use'eme ea ka'ene Temiporu takisia apeji'inijipo roe Pita apome ijá 'wava 'Ú joni Najahi'ina kajaho Temiporu takisi venuna raka? 'wavara. 'Ejume Pitara eha vene 'I'a 'wamana. ²⁵ 'Ene hu iji'a sei ajima roajaho Jesura marako'a ira 'waramé ijá 'wama 'Ú Saimani a ichá vwihano? Mwe'a kehuni kinijihija ea irahipo puni takisia venahure? 'Ú puni takisia ehwapo venahura ho ea 'ahopo venahure? 'wamana. ²⁶ 'Ejume Pitara eha vene ijá 'wama Ea 'ahopuna 'wamana. 'Ejume Jesura eha vene ijá 'wama Ijihuni hahi ehwaha takisia pavenahura. ²⁷ 'Enakaivo vejuro'i pu ajina'ejakúne va'e sohi kimai oname kija amura ka'ene e'ama jihuni irajara'amajaho monia tita apene Nuna 'ee onaji'i takisia ve'amana 'wamana.

18

Irara Natohwane?

(Maka 9:33-37; Ruku 9:46-48)

¹ 'Enareja ijihuni vea kajino Huni tisaiporuépo roe Jesu apoma ijá 'wava Godoni arijino ea natohwijaho irane 'wavara. ² 'Ejumakame Jesura kasimaa pina 'umejume Huni roumakame Hu apenapi puni una'i ranavume naminana. ³ 'Ene ijá 'iama Na nimai ja 'waravu ja pata'arohe roe

kasima sa'ina pare'avajaho ja Godoni ara niho'o pakahuna. ⁴ Ea irara masuani ajarane areri ike kasima ka'ina renujara Godoni arijaho ea ni'ina. ⁵ 'Enakaivo ea irara Nuni iha 'ahi kasima ika'ina'e hami apenujaho hu Na apeniuna.

Sisea Ve'avarono Vena Kivujina
(Maka 9:42-48; Ruku 17:1-2)

⁶ 'Enakaivo kasimakipo Na nimai ro'eje ei pini veje amaaresume ta'arohe ani ro va'amajaho maijaho ja muna ka'ene natohwijino apene huni uroa 'ahi vevahamareje pi'onave va'e sohi vaji 'o'amajaho ja mamai vehuna. ⁷ 'Enakaivo iki mwe'i sisea namujihuna'e ijihuni eha namu kaivo ike mwe'a kehuni eijipo veju'e ea 'aho'a sisea vejura'omo ea kajihipuni eha ka'ene mihunijaho namu. ⁸ 'Enakaivo oni ijina ho mumori vena'e a sisea ve'amajaho ijaho 'uhua ato'aruve va'amana. Maijaho a núpúvi'i onareje majama hihuna akehuna. 'Enakaivo a ija mumora no'o no'o re'amajaho a va'e vena ka'ene pautaruti savi'inijino rehuna. ⁹ 'Ene oni niijara vena'e sisea ve'amajaho tajahene apena 'onave va'amana. 'Ena'avo maijaho a nia kwinu apene majama hihuni kwaijaho va'e marahuna kaivo nia no'o re'amajaho vena ka'ene majama reji'i namujino pi'onamahuna.

Sipia Ranama Savajihuni Haijina
(Ruku 15:3-7)

¹⁰ 'Enakúne ja hami vwihaha. Kasima ika'ina niho'o pasena'avara. Na nimaa nimaa ja 'waravu. Puni ona oji'ina ka'ene kahi akúpa 'ahi hijujipo na'ia mapoka'e Nuni Omijihuni

una'i va'a roura. ¹¹ 'Enakaivo Ema Puni Har-
ihijara roajaho ea ka'ene pivusaha ojuji ni'aji'i
roana. ¹² 'Ena'omo ja ichá'ina vwihajo? Ei pini
huni sipia mapoka mapoka (100) nami'ira'omo
kwino paka'ipisa hu ichá veja'e? 'Ú hu 'aho'a
ka'ene (99) ijija huri'i irechami'i kaivo va'e
kwinu'wi sava raka? ¹³ Na niho'o nimaa
ja 'waravu hu (99) ijí ki'amajaho teamava'a
kaivo kwisu'wi pivunonaji piuna'amajaho niho'o
teamama parahuna. ¹⁴ Areri ija'ina'e joni
Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinujaho kasimapo
kwinu'wi ani ro va'e pivuhuna ura parenu.

Ea Pini Sisea Ve'amajaho

¹⁵ 'Enakúne oni ei pini a sise'i 'ahaa ka'amajaho
a'asu hemi va'e hu hu'úmo 'wama amairi'amana.
'Eje hu oni ira he'amajaho maaaa vehuna.
¹⁶ 'Enakaivo hu oni ira paheja ka'amajaho a ea
no'ona ho no'opisu raki aherama pu pu'úmo
va'amana. 'E'irakúne hu ja ichá 'ahi'amajaho
pura kama he'avara. ¹⁷ 'Enakúne hu joni ira
paheja ka'avajaho jara sosi nahama 'wara'avara.
'Eje hu ijí paheja ka'avajaho iji'a maka'eje Jeni-
taru rene 'ee takisi apeji'ina re'amana.

Vehuna 'Aho Pavehuna

¹⁸ 'Enakaivo Na nimaa nimaa ja 'waravu une-
unecha ka'ene jara iki mwe'i kamo'avajaho
akúpa 'aha 'u'o kamohuna. 'Ene jara iki mwe'i
rasa'avajaho akúpa 'aha 'u'o rasahuna. ¹⁹ 'Ena
vukú'o na pina 'wara'i veju. 'Ene ja ea no'o
ahume iki mwe'i nimaa ve'i kaivo siporua 'one
unenu'u pina'e jari'avajaho Nuni Oma ka'ene
akúpa 'ahi hinujara eha vehuna. ²⁰ 'Ene ichihi

ichihi ea no'una ho no'opisu Nuni iha 'ahi ahu'avajaho Na ijino puni vaji hihuna 'iamana.

Pwei Huni Napura Pavwihana Aremajihuni Haijina

²¹ 'E'eme Pitara Jesuni roe ijá 'wama Natohwe nuni vwei na sise'i 'ahi'amajaho 'aha icharu na vwihana are'ejo? 'Aha iropu no'o vwihana are'ejo? 'wavume ²² Jesura ijá 'wama Na 'aha iropu no'ohelina pa'wavu kaivo 'aha mapoka mapoka (70 x 7) vwihana are'amana. ²³ Ikehuni hahi Godoni arijaho areri kini pini huni pwehipuna'i huni monia hura vajihaji piuhi'amaja'ina. ²⁴ 'Ejumakame vea ka'ene hu pwehwaha piuhiani veijaho ea pina monia mapoka mapoka (K10,000,000) pukini ma'ekana. ²⁵ 'Ena'omo huni monia eha vajahuna areri parejukame huni natohwijara pikinavi'i ijá 'wama Na a oni napara 'ee sesahuana 'ee uneunecha ona ka'ene navujaho ijá 'eka va'e nuni monia eha 'imena 'ekahuna 'wamana. ²⁶ 'Ejumakame huni pwea huni una'i aruha arihe jarime ijá 'wama Natohwe a 'aji'eje nara uneunecha mapoka eha venahuma 'wamana. ²⁷ 'Ejakame huni natohwijaho niho'o ijara teamuma parajume monia pukini venajaho vwihana are'i kaivo makavuma va'ana. ²⁸ 'Enarena pwea kajaho 'e'una va'e huni napura pwea pina ka'ene hununa'i monia (K20) pukini naminajaho piuname uroi 'ena apene musavi'i ijá 'wama Ara nuni monia ka'ene pukini vene inajihuni ehiji vajiha 'wamana. ²⁹ 'Ejumakame pwea kajara huni una'i 'one navi'i

jarime ijá 'wama A na ajiha na iji'a eha va-jahuna 'wamana. ³⁰ 'Enakaivo hu huni ira paheli kaivo apene tipura ranavume ijí monia kajihuni ehiji vajahumakavi'i iji'a ranamana. ³¹ 'Ejakame pwea pwina ijipo hura venaji kamareja pu niho'o temukavume va'e puni natohwa iraka ka'ene renajaho nahama 'waravara. ³² 'Ejumakame hu pwea kajaho 'umejume ijí roume ijá 'wama A niho'o pwea sisea. Nuni chimua ka'ene onuna'i namajaho na vwihana'e arevuta. Ijihuni maijaho a na jaririvumakame na vwihanae are'ika'i makavume

Noina va'ana. ³³ 'Ena'omo na a numiravu ja'ina'e a oni napura numi'ipisa areri reja'a? ³⁴ 'E'ikaivo ea natohwijaho ajivume huni pwea kajaho apena va'e tipurai raname monia kajihuni ehijaho vajihakama'e iji'a ranahuna. ³⁵ 'Ena'omo a vweupuni sisea pavwihana are'amajaho Nuni Oma ka'ene kahi akúpa 'ahi hinujara a 'u'o pavwihanae arehuna 'wamana.

19

Jesura Parua Napara Ranaravuji Najahajina (Maka 10:1-12)

¹ Jesura vu'a kajaho 'waravume pa'arejume Hu iji'a Karari are'i kaivo 'urine Jotani one kara'i Jutia va'ana. ² 'Ejume ea niho'o mapoka mapoka Hu tamatiha va'umakame Hu ijino venaume maraniara. ³ 'Ejumakame Parasiepo Jesu vena kamareja pu Hu ijá 'wava 'Ú ea pina huni napara varapa pa'a mají rana'ipisa areri reja'e? 'wavara. ⁴ 'Ejume Hu eha vene ijá 'iama Ja nitama ea

ka'ene parua napara aneja venajaho ja pataha kavare? 'iamana. ⁵ 'Ene Hu vukú'o ijá 'iama Ijihuna'e ea omaha oaha rana'i kaivo hu napara 'wa'amani veijaho no'o naparahe'i nikwinu'ina rehuna. ⁶ 'Enajihuni hahi pu majaa no'oheli pana kaivo haha nikwinu'ina rejara. 'Ena'omo Godira raka ka'ene ahuma venaume nikwisu'ina rejajija veje ea paturiamae ani irechami'avara 'iamana. ⁷ 'Ejume pu Jesu ijá 'wava Irakijihuna'e Mosisiho huni tamana vaji ei pini huni napara ranave pa'are'amajaho paruaha kajara asura venapi ma'i kaivo ranave ani va'amana 'úma 'waramane? 'wavara. ⁸ 'Ejume Jesura ijá 'iama Ijihuni maijaho joni ojijija kisima'ura ijihuna'e Mosisiho ijihuna'e 'waramana kaivo nitama anejijaho 'unama ija'ina pana. ⁹ 'Enakaivo Na ja 'waravu. Ea pipuni napara parui pini ahemo'amajaho parua kajara areri napara kajaho ranahuna. 'Enajihuna'e parua ka'ene huni napara kaji ranamajara napara pina 'wa'amajaho sisea vehuna 'iamana. ¹⁰ 'Ejume Huni tisaiporuepo ijá 'wava Parua naparahe'o puni hia ija'ina re'amajaho maijaho napara pasame parua paveja'a 'wavara. ¹¹ 'Enakaivo Jesura pu ijá 'iama Ike vu'akaho eaka mapokakija pana kaivo ea ka'ene Godira Huni harura pu mihajipo pupuso vu'a kajaho hena kahuna. ¹² 'Enakaivo ea ani ani'ina niho'o napara pasavura. Ijihuni maijaho ea 'aho'a ohwapo nahenauji rene nija'ina rejura. 'Eju'e ea 'aho'a emaapo tanuvu'e napara pasavura. 'Eju'e ea 'aho'a Godoni 'unamiji vwihanare'e pu maopuipo puni ura ijine napara pasa'i 'ahiu'e

pasavura. 'Enakúne ei pini ike vu'ake he'iro ve'amajaho hami he'amana 'iamana.

Jesura Sesamaa Merajihajina
(Maka 10:13-16; Ruku 18:15-17)

¹³ 'Enakaivo ea 'aho'apo kasima aherame 'eka roume Jesura Huni ija puni húmata 'ahi irechamihe siporua 'ona'avarono roajivara kaivo Huni tisaiporuepo eaka mapoka kajija 'urarahara. ¹⁴ 'Enakaivo Jesura ijá 'iama Kasima kajija maki'eje Nuni roajiva kaivo ja patanu'uriha. Ijihuni maijaho kasima ika'ina Godoni arijihuna 'iamana. ¹⁵ 'Enarena Hu Huni ija puni húmata 'ahi irechamarena Hu iji'a va'ana.

Ea Ka'ene Uneunecha Rukima'urijina
(Maka 10:17-31; Ruku 18:18-30)

¹⁶ 'E'eme ei pini roe Jesu ijá 'wama Najuhi'ine na unenu'u pina maa ichá'ina'e venareje majama hihunijaho ape'ejo? 'wamana. ¹⁷ 'Ejume Jesura ijá 'wama A iraka vene unenu'u pina ka'ene maijaho aporimo? Godira nikwinu'wi mamaana. 'Enakúne a ura majama hihuniji ape'i ve'amajaho a Godoni tamaneru ve'amana 'wamana. ¹⁸ 'Ejume hu Jesu ijá 'wama Godoni tamana ichihunichi ve'ejo? 'wavume Jesura ijá 'wama A ea pa'anae kwa'amana. Ea 'ahopuni napara paturi'amana. 'Ee nesa paape'amana. 'Ee a ea ira'atijino panama'amana. ¹⁹ 'Ene emahua-puni hura ve'amana. Oni ea ka'ene oni rori hijujija oja mi'amana. Areri ara oni haharu oja mahuja'ina'e mi'amana 'wamana. ²⁰ 'Ejume ea kajara ijá 'wama Na ike tamanakija nani

ijá vesihura kaivo vu 'aho'a na raka vehune? 'wamana. ²¹ 'Ejume Jesura ijá 'wama A niho'o ariramaa kajara ura rena para'amajaho va'e oni uneunecha ka'ene navujija ni'aha kwino 'eke 'imé raname oni monia 'eke ea ka'ene uneunecha pa'ajihhi vajiha. Ija'ina ve'amajaho oni uneunecha mapoka kahino akúpa 'ahi navakivi'i iji'a túna'i Na 'ararihie ro'amana 'wamana. ²² 'Ejumakame ea kajaho hu ijí henarena hu niho'o temuma para'eme va'ana. Ijihuni maijaho hu uneunecha niho'o mapoka rukini jihuna'e avanana. ²³ 'E'eme Jesura Huni tisaiporu ijá 'iama Na nimaa nimaa ja 'waravu ea ka'ene uneunecha mapoka rukinijipo Godoni 'unami vahunijaho niho'o kisina 'iamana. ²⁴ 'Ene Na vukú'o ja 'wara'i veju. Maha nitirua huni titi vaji aruma vahuna samaa kaivo ea kukua uneunecha rukima'urijara Godoni ari vahunijaho kikisima'ura 'iamana. ²⁵ 'Ejumakame Huni tisaiporuepo ijí vu'a kaji henareja pu niho'o oja hwa'usaha'eme pu Hu ijá 'wava Ea irara areri Godoni ea re'ena? 'wavara. ²⁶ 'Ejumakame Hu pu niimaru kivi'i ijá 'iama Eaka mapokakipo ija'ina vehuna niho'o areria pana kaivo Godira Huhuso ijá kajaho vehuna 'iamana. ²⁷ 'Ejumakame Pitara eha vene ijá 'wama Nú uneunecha ka'ene mapokijija Onijihuna'e niare'i kaivo nú A 'arariha ojara'omo nú iraka 'ekahune? 'wamana. ²⁸ 'Ejume Jesura pu ijá 'iama Na nimaa nimaa ja 'waravu. Vea ka'ene mwe'a maiu'ina ve'avari veijino Ema Puni Harihijara Huni ruha hanaji'ina ka'ene asuma hi'amajino ja ea ka'ene nú pu'úmo ojuk-

ija ruha iropu ropu no'ohe'i ijí asuma hinareje Isureri opuni ituha iropu ropu no'o navujija 'otua vetihuna. ²⁹ 'Ejakame ea ka'ene Nuni ihijihuni hahi puni ara irechame puni 'u'ua poka irechame 'ee ma'ipija irechame oha oma irechamie 'ee puni mwe'a irechame hariha irechamiu ijija pu niho'o eha mai mapoka mapoka 'ekahuna 'ee majama hihuna apéhuna. ³⁰ 'Enakaivo ea ka'ene iviamaa urana va'ujija túna'i rehuna kaivo ea ka'ene masuani túna'i va'ujija urasahuna.

20

Aja'ina Juarai Kaukara Vejujina

¹ 'Enakaivo ijí Godoni arijihuni 'unamijaho areri ei pini kwai huni ajina juara na'ira'omo hu nina'i arihe pwehwaha aherame ijino kaukara ve'iro va'uja'ina. ² 'Ejukame hu teamama para'eju'e pwehwaha ijá 'iama Ja kaukara iviasi ve'avajaho monia tita vajihuna 'iamana. 'Ejume pu kaukara ve'i va'ajivara. ³ 'Ejumakame hu sú'u sú'u vea ajiru naminu kamino nami'eme va'i kimajaho maketia kwai ea 'aho'a onekajaho pave'i kaivo maijino namimaravuma kimana. ⁴ 'Ejumakame hu pu ijá 'iama Ja 'u'o va'e aja 'ina juasi'i kaukara vejakame na ja eha areri renahuna vaji'uta 'iavume pu va'ara. ⁵ 'E'eme hu vea 'u'arirakano naminajaho nijaa venana'omo vukú'o vea hareha 'aha karo karu naminaji 'u'o ijá venana. ⁶ 'Enarena vukú'o vea ni'o'irono ve'eme vai'i kivume ea 'aho'a niiji ruha kajino namina ojara. 'Ejuma kimarena hu pu ijá 'iama Ja iraka vene roe ma'uraha ikino namina ojo?

'iamana. ⁷ 'Ejume pu hu ijá 'wawa Ijihuni maijaho ea pina nú kaukara pamúhu'e avaju 'wavara. 'Ejume hu pu ijá 'iama Ijinakúne ja 'u'o va'ajime juasi'a kajino kaukara vaha 'iamana. ⁸ 'E'eme vea nusirevume ea ka'ene juara anesurijara roe namikia 'waravume hura ea ka'ene kaukara veji'inijija 'umenaume niana roumakivi'i ea ka'ene túchamai roajivajino maraku'a eha vaji-harena'e iji'a ea ka'ene urasaha roajaho vaji-hana. ⁹ Ea ka'ene nusire mai aneja vene kaukara vejajija eha monia tita apejara. ¹⁰ 'Ejumakame ea ka'ene nimarako roe vejajipo vwihajajaho pu monia ni'ina ape'eja rojara kaivo pu 'u'o eha nija'ina monia tita vajihana. ¹¹ 'Ejumakame pu ijí puni monia kajaho 'ekareja iji'a ea ka'ene juara anesurijaho chichahaara. ¹² 'Enakaivo ea ka'ene túchamai roajija vea ma'uako kaukara vejara kaivo nú ea ka'ene nimaraku roajivajija vea ni'ina 'e'une 'anúe kaukara harura vejara kaivo eha ka'ene nú múha kaja'ina'e pu mihana 'wavara. ¹³ 'Ejume ijí ea ka'ene juara anesurijara ea kwino ijá 'wama Ea nune ike hena na ja pasise'i 'ahiu kaivo nú ja pu'úmo nimaraku 'wavajaho ja monia tita iviasi kaukara vehuna avacharavara. ¹⁴ 'Enakúne joni eha 'ekareje joni ari va'avara. Nara eaka túchamai roaji eha areri ja mihu kaja'ina'e vaji'ujaho nara nuni ura ijino nija'ina vaji'ejukúne pavwiha'avara vo va'aji'avara. ¹⁵ 'Ú nuni monijaho nara ura reni-ujá'ina'e vehuna arerine? Na maaaa kaivo ja na kivujaho sisea kivo? ¹⁶ 'Enajihuna'e ea ka'ene urasahujija túna'i reje 'ee ea ka'ene túna'i rejujija

urasahuna 'iamana.

*Jesura Kwahuni Vu'a No'opisuji Rona
'Waramajina*

(Maka 10:32-34; Ruku 18:31-34)

¹⁷ 'E'ikaivo Jesuho Jerusaremi va'i 'ahaume Hu Huni tisaiporu iropu ropu no'o ijá aherama ro vai'i ijá 'iama ¹⁸ Hami heha nú iviamaaja kahino Jerusaremi va'akame pirisiti mama'ina Sikuraipia mama'inijipo Emaa Puni Harihijaho apene namahe 'anae kwa'amarono vehuna. ¹⁹ 'Ene pu Hu apene Jenitaru mihe pu apene sipana asutie 'ee hijahē 'ee icha 'ahi raname nerui 'anahuna. 'Ejakame na'ia no'opisu pa'are'eje vukú'o 'urihuna 'iamana.

Oahi Jarima 'Waravajina

(Maka 10:35-45)

²⁰ 'Ejumakame Sepati oni harihija no'ohē'i jihipuni ohijara harihwaha no'ohē'i aherame roe Jesuni una'i nuana vetie unenu'u pina Hu jarimana. ²¹ 'Ejume Jesura hu ijá 'wama A iraki ura renao? 'wamana. 'Ejume napara kajara ijá 'wama Vea ka'ene Ara ea mapokakehi 'ajoha'amani veijino ike nuni harihijakija pina Oni ija mana'inija'i asumahije 'ee vu pina Oni ija ana'inija'i asuma hihuniji nahama 'warima 'wamana. ²² 'Ejumakame Jesura pu ijá 'iama Ja niho'o raka ka'ene jara jaririvu kajihuni maijaho pahene pakavi'i maiji avaju 'iamana. 'Eji'i Hu 'ijá 'iama 'Ú ja Nara kapusia ka'ene mai'o ihunijaho ja areri ija'ina i'eja 'iavume pu ijá 'wava 'I'a nú areri i'eja 'wavara. ²³ 'Ejume Jesura ijá 'iama Ja nimaa Nuni kapusia vaja areri i'eja kaivo

mai'o ea ka'ene Nuni ija mana'inija'i asuma hine 'ee ana'inija'i asuma hihunijaho Na ijija areri ijá pavajihuna. Ijé ruha ka'ene Nuni Omi-jara amairiujaho ea irahija'e iji pijiha jihipuna'e amairiahana 'iamana. ²⁴ 'Ejumakame Huni ti-saiporu 'aho'a ka'ene iropu ropu ijija ijí vu'a kaji henareja pu ijí 'u'uahe'o pokahe'o puna'i niho'o ajinavara. ²⁵ Ijihuna'e Jesura pu 'umenaume nianae Huni roume Hu ijá 'iama Ja nihena kivura. Jenitaru puni 'ajoha'ina mama'ina 'aho'ijija vu ajisina 'ahopo 'ajoahaura. ²⁶ 'Enakaivo ijí 'unama ka'ene ijá'inijija joni vaja kajaho panahuna. 'Enakaivo ea irara ura joni vaji natohwa re'i ve'amajaho hu joni pwea re'amana. ²⁷ 'Ene ijí joni vaji ei pini 'ura'i ve'amajaho hu joni pwea re'amana. ²⁸ Ema Puni Harihijara roujaho ea mapoka Huni pwea pare'avarono roana kaivo Hu puni pwea re'i 'ahaume roana. Hu Huni hia ea mapoka'e mihana. Areri ema 'imenaana 'iamana.

Jesura Ea No'ohē'i Nia Pa'ana Vejume Marani-ajina

(Maka 10:46-52; Ruku 18:35-43)

²⁹ 'Ejume Jesu ijí Jeriko rene va'eme ea mapoka pua'e 'ararihie va'ara. ³⁰ 'E'ejume ea no'ohē'i nia supama'inapo 'unamu toi hi'eme Jesuho va'e puni rori va'uma henareja pu Hu jarime ijá 'wava Natohwe Teviti oni Harihakera nú numiruma 'wavara. ³¹ 'Ejumakame eaka mapoka kajipo pu 'urarahe ijá 'iava Iruno'a areha 'iavara. 'Ejumakame ea kajipo no'o ira ajira ijá 'umeja Natohwe Teviti oni Harihakera

numiruma 'umejara. ³² 'Ejumakame Jesu areme ijá namiji'i pu 'umenaé ijá 'iama Ja ura Na joni raka vena'ejo? 'iamana. ³³ 'Ejume pura ijá 'wava Natohwe nú ura Ara nuni nia venuhe niri'irono 'waravu 'wavara. ³⁴ 'Ejumakame Jesura pu numi-ramarena Huni ija puni nia 'ahi irechamihume puni nia maraniume pu Jesui pu'úmo va'ara.

21

Temaraji'i Jerusaremi Vaji Roe Arumajina (Maka 11:1-11; Ruku 19:28-40; Joni 12:12-19)

¹ 'Enareja pu va'e Jerusaremi rori Petapeje Arivi huri'i 'usevi'i Jesuho Huni tisaiporua no'ohe'i irechamiume va'ara. ² Hu pu ijá 'iama Ja no'o va'e ara ropuna'i va 'usevi'i kave tonikia ka'ene i'ivananave 'u'uiji'i namija ka'avaji aherame Nuni ro'avara. ³ 'E'ejé ea 'ahopo unenu'u pina ja 'warava he'avajaho ijá 'wara'avara Natohwijara ura rejukame nú roe ikaho apeju 'i'i kaivo apejakame pu ja mihuna 'iamana. ⁴ 'Ijí Hura ijá venajihuni maijaho nitama poropeti vu'a ka'ene 'waramajara nimaa nimaa re'amarono avanana.

⁵ Ja Saiani oni 'apajiji ijá 'wara'avara. Joni Kinia joni rou. Hu masuani tonikia 'ahi hi'uju'e rou. Hu ijí tonikia 'u'ua ka'ene kúchini 'ahi hi'uju'e rou 'iamana.

⁶ 'Ejumakame tisaiporua kajija va'e raka ka'ene Jesura 'waramajaho ijá vejara. ⁷ 'Enareja pu va'e tonikijaho ahema roumakame 'u'ua hunijaho ijí hu hu'úmo roana. 'Ejume pu ijí huni 'ahi ateha risaremahume Jesuho ajima ijihuni 'ahi hinana. ⁸ 'E'eme ea mapoka puni

atehi jahena Huni una'i 'unama toi risarema apena va'ume 'ee ea 'aho'a icha anumi 'uhue 'eke 'unama toi Hura ijihuni 'ahi va'amaroreja risarevara. ⁹ 'Eji'i ea mapoka ka'ene Huni una'i va'e 'ee túna'i va'ajipo ira ajira mwasirivi'i ijá 'umeja

Teviti oni Hariha ta'aroha Natohwi jihuni iha 'ahi ea ka'ene roujaho merajaho. Hu ta'arohé Huni iha 'unama apene ichu toi ahasiriha 'umejara.

¹⁰ 'E'eme Jesuho va'e ijí Jerusaremi va'uma kamareja ea mapoka kajipo oja hwa'usunaha'eme ijá 'wava Ikaho ea irarane 'wavara. ¹¹ 'Ejumakame eaka mapoka kajipo ijá 'wava Eakaho Jesu ka'ene poropetia Nasareti Karari vaji rena roana 'wavara.

*Jesura Temiporua Vaji Va'e Amairiajina
(Maka 11:15-19; Ruku 19:45-48; Joni 2:13-22)*

¹² 'E'eme Jesura va'e ijí Temiporu kajino arumarena ea ka'ene ijí arume 'imearavajaho arukunie 'ee 'ararihie 'ee pura 'aijua ka'ene hine monia senisu vene 'ee hine uka 'imearava kajaho 'unirame 'eka arohume 'useusahara. ¹³ 'Ejumakivi'i Hu pu ijá 'iama Godoni ira heha 'ahi ika'ina 'warumana. Nuni seijaho nikwinu siporuaru 'ohuni sea 'wavura kaivo jara iviamajai apena veju'e nesa apejuri sea renu 'iamana. ¹⁴ 'E'ejume ea ka'ene nia supavi'ina 'ee ea ka'ene irima'inijipo ijí Temiporu vaja kajino Huni roumakame Hura vejume marani-ana. ¹⁵ 'Ejumakame pirisitia mama'inijija Sikuraipia ijí Hura uneka mamai ka'ene venaji ki'eme

sesamai ka'ene ijí Temiporua vaja kajino hi-jajipo mwasirivi'i ijá 'umeja Teviti oni Hariha ta'aroha 'umejara. 'Ejume pu niho'o ajinavara. ¹⁶ 'Ejumakame pu Jesu ijá 'wava 'Ú ijí pura ira ka'ene 'waravu kajaho A niheno? 'wavara. 'Ejume Jesura ijá 'iama 'I'a ija'ina'omo ja vina ni-tama Godoni ira vaji ika'ina 'warumajaho kasima 'ee musia ijhipu irijaho ja raka kame pura Na-tohwiji ta'arohunijaho ja pataha kavara raka? 'iamana. ¹⁷ 'E'ikaivo Hu pu irechami'i kaivo ara kajaho areme Petani va'e hinana.

Jesura Mataka Sirimajina
(Maka 11:12-14, 20-24)

¹⁸ 'Ena'omo ijihuni sú'uhijino Hu vukú'o 'unama ari natozwi va'eme 'unamutoi matumana. ¹⁹ 'E'eme roi kavume matakijaho 'unamu rori namijuma kamarena maa rena namu ro'i kaivo vai'i kamajaho 'ina pa'ana kamarena ijá 'wama A niho'o vukú'uha maa pare'ena 'wavume ni'aha kwino saranana. ²⁰ 'Ejumakame Huni tisaiporuipo ijí mataka kaji ka'eme sarajumakame oja hwa'usunaha'eme aposarama ijá 'wava Ichá vene ike matakakaho iviamaa Huni iri 'ahi sarano? 'wavara. ²¹ 'Ejume Jesura ijá 'iama Na nimaa nimaa'e ja 'waravu Ja 'unama nikwinu nimaa ro'avajaho ja areri ike iviamaa matakake renaja'ineru pavehuna kaivo jara huri'ake ika'ina 'warave hu tajaheuna 'urina va'e sohi 'ona 'wave ijá rehuna. ²² 'Ene ja niho'o nimaa nimai ro'i kaivo unenu'u 'aho'a Godi jari'avajaho ja 'ekahuna 'iamana.

*Jesuni Haruriji Rona Apovajina
(Maka 11:27-33; Ruku 20:1-8)*

²³ Hu va'e Temiporu vaji hine ea naja'eme pirisiti mama'ina 'ee Jua puni emakinipo roe Jesu apoma ijá 'wava A harura irakijara reju'e uneunechakija veno? 'Ú ea irara harurakaho mahu'e avano? 'wavara. ²⁴ 'Ejume Jesura ijá 'iama Na 'u'o ja aporave ja ijihuni maa 'wari'avaji'a Na 'u'o harura ka'ene raki reju'e Na vejujaho 'warahuna. ²⁵ 'Ú Joni Papitisita kahi akúpi 'ahi rena roana ho ema puni rena roane? 'iamana. 'Ejumakame pu hine 'wama apene puni vaja kaji 'oji'i ijá 'wava Nú akúpi 'ahi rena roana 'wa'avajaho Hu ijá 'úhune ja rakijihuna'e ijí Jonira raka ka'ene 'waramajaho panimai rojo? 'ú'ena. ²⁶ 'Ene nú emapuni rena roana 'wa'avajaho nú eaka mapokijihuni juhavu. Ijihuni maijaho eaka mapokijipo hena kavajaho hu poropetia vwihajara 'wavara. ²⁷ 'Enareja pu Jesu ijá 'wava Nú puruva renu 'wavara. 'Ejume Jesura ijá 'iama 'Ena'omo Na harura iraki apene uneunechakaho vejujaho pa'warahuna.

Hariha No'ohē'i Puni Haijina

²⁸ 'Ú ja ichá vwihajo? Ea pina huni harihija no'ohē'ina'omo hu pokijihuni va'e ijá 'wama Harihavuro! A iviasa va'e ajina juari kaukara ve'amana 'wamana. ²⁹ 'Ejume Hu ijá 'wama Na vahuna 'wamana kaivo hu pava'ana. ³⁰ 'Ejume hu vukú'o va'e 'u'uijihuni va'e vu'aka nikwinu'ina kajaho 'waramana. 'Ejume Hu ijá 'wama Na pavahuna 'wa'i kaivo hu iji'a areme túna'i va'ana. ³¹ 'Enakaivo ea iraka sa'inijara

omahoni ira hene venane? 'iamana. 'Ejume pu ijá 'wava 'U'uijarana 'wavara. 'Ejume Jesura ijá 'iama Na nimaa nimaa ja 'waravu. Ea ka'ene takisia apeji'ina 'ee ea ka'ene 'uasa veji'inijipo asitahe urasahe Godoni ara vahuna. ³² Joni roe 'unama ka'ene arimaiji ja najahana kaivo ja panimai ro'eme ea ka'ene takisia apeji'ina 'ee ea ka'ene 'uasa veji'inijipo nimaa rojara. 'Enakaivo ja túna'i ijaho kavara vo ja joni oja pataarohe panimai rojara 'iamana.

*Aja'ina Juara 'Ajohi'inijihí Puni Haa
(Maka 12:1-12; Ruku 20:9-19)*

³³ 'E'ikaivo vukú'o Jesura ijá 'iama haa pinake heha. Ea pina mwe'a anesura ajina juara mene ajina 'one ijikano uja pimena raname 'ee vera iramapi tauhuhe 'ee 'wainia tautahuni ruha 'ume amairie 'ee ijí juasi'a kajino namine aiha ve-huni tinia vene ijí juara kajaho ea ka'ene moni juara veji'ini jihipuni ija tahi rana'i kaivo hu kwaa jopatu'uri va'ana. ³⁴ 'Ena'omo vea ka'ene ajina marasahuni vea niturajumakavi'i hu huni pwehija irechamiume ijí ea ka'ene juasi'a 'ajohu kajhipuni ajina 'eka'i va'ara. ³⁵ 'Ejumakame ea ka'ene juara kaji 'ajohujipo pwea pina hi-jahe pina 'anaume kwavume pina muni one hijahume kwamana. ³⁶ 'Ejume hu kú'o pwehwaha 'aho'a 'u'o irechamiume va'ume vukú'o marako ahia kaja'ina'e 'animume kwamasahara. ³⁷ 'Ejumakama'e iji'a túna'i hu huni hariha pina ranavume va'eme hu ijá rona Pu nuni hariha kehuni hura ve'eja ronana. ³⁸ 'Ejumakame ea

ka'ene ijí juara kaji 'ajohajipo hariha kaji kamareja pu kosarama ika 'wava Eakara roareje omahoni uneunecha mapoka 'eka'enakúne roe 'anaa kwamama. 'Ejakame huni aachikaho núná renama 'wavara. ³⁹ 'Enareja pu hu apene pi'onavume samai va'umakavi'i 'anauma kwamana. ⁴⁰ 'Ena'omo ijí juara anesura kajara ro'amajaho ea ka'ene juara kaji 'ajohujija ichá 'ahihune? 'iamana. ⁴¹ Pu Hu ijá 'wava Hu pu niho'o eha sisea ni'ima'ura mihe 'anie tirahakivi'i vu juara kajaho ea 'aho'a'e mihe 'ajohe hi'ira'omo vea ka'ene ahaja ihuni vejara roakavi'i pura 'iruma eiria vajahuna 'wavara. ⁴² Vukú'o Jesura pu ijá 'iama 'Ú ja nitama Godoni ira vaji 'waramajaho pataha kavure? Hu ika'ina 'waramana.

Ijí muna ka'ene ara veji'inapo pi'onava kajara iviamaikaho ara kajihuni kúrúti tukeja natohwa'e rena naminu. 'Enajihuna'e Natohwijara uneunecha ka'ene mamaijija veju'e roe samaahiravu'e nú kivo? 'iamana.

⁴³ Ijihuna'e Na nimai ja 'waravu. Godira Huni ara ka'ene ikino joni vaji namujaho apene ea 'aho'a mihe pu hami 'ajohakame 'ina rehuna. ⁴⁴ 'E'eje ei pini 'one muna 'aha kajino nina'amajaho hu niho'o pu'usahe ma'u'umai rehuna kaivo muna kajara 'one emai 'ahi nina'amajaho ea kajaho niho'o pu'usahe túa rehuna 'iamana. ⁴⁵ 'Ejumakame pirisitia mama'inijija 'ee Parasia Jesuni haa kaji hejajaho pua rona 'waravuma hejara. ⁴⁶ 'Enareja pu 'unama same Jesu 'ana'i 'ahiara kaivo ea mapoka

kajipo vwi-hajujaho Hu poropetia rojujihuna'e jumareja makavara.

22

Napasinejari 'Iruma Ijuri Haa (Ruku 14:15-24)

¹ 'E'ejume vukú'o Jesura eha vene haa 'waramarena ijá 'iama ² Godoni arihaho areri kinia nato-hwijara hariahi napasine'i veju'e 'iruma vei venuja'ina. ³ 'Enarena hu huni pwehija irechamiume pura 'ona apene ara 'ahosupuni va'e 'warave pura roe 'iruma kajaho i'avarono 'waravume va'e 'waravara kaivo pu ucha'asahe paroara. ⁴ 'Ejume hu vukú'o huni pwehija 'aho'a irechamie ijá 'iama Va'e ea ka'ene nara 'umenaujija ika 'wara'avara. Núni 'iruma amairie 'ee maha amene 'ee hanuha 'eka roe amairie uneunechaka mapokijija niareri rena hijukúne roajiha i'avara 'iamana. ⁵ 'Ejume ijí huni pwehija kajipo va'e 'waravara kaivo pu ucha'asahe ea pwina'a puni juasi'i va'ume ea pwina'a puni moni kaukara vejara. ⁶ 'Ejumakivi'i ea 'aho'ijipo ijí pwehija kajija 'eke hijiha'e 'ee 'aniuma kwamasahara. ⁷ 'Ejumakame kinia nato-hwa kajaho henajaho ijara ajivume hu huni amia irechamiume pura roe ea kajija 'anii raname 'ee puni ara kwaa kajaho veni jaume reranamana. ⁸ 'Ejume hu pwehwaha ijá 'iama Ike napasi nejari 'irumakaho niamairia irechavara kaivo ea ka'ene 'waravajija paroara 'iamana. ⁹ 'Enakúne iviamajai ma 'unamaka mapokakino va'ajimareje eaka mapokijihí piuni'avajaho

'warave pura roe ike napasi nejuri 'irumakaho i'avara 'iamana. ¹⁰ 'Ejumakame pwehwaha kajijahija 'unamutoi va'e ea ka'ene piuniva kajaho aherama roe ahumu va'ume ea sisea ea mai iji'i aherama roume napasi nejuri sea kajaho hijume itu'o'unana. ¹¹ 'E'ejume kinia natohwa kajara va'e ijí vaji arume ki'iro vai'i kamajaho ea kwino ijí ateha maa paapúsamana kamana. ¹² 'Ejumakame kinia kajara ea kajaho ijá 'wama Ea nune a ichá vene napasi nejuri ateha paapúsa'ika'i roane? 'wavume ea kajaho huni vwíha pa'arenana. ¹³ 'Ejumakame kinijara pwehwaha 'waravume pura eakaho apene ija mumora kamome apene pi'onavume ma'ahi nutuma namajino va'arena nirame 'ee upaja chanichanivi'i namana. ¹⁴ 'Enajihuna'e Godira ea mapoka 'umenau kaivo ea makwinu kwinu iji pijihana 'iamana.

*Sisa Oni Takisia Vejuji Rone Apovajihuni Vu'a
(Maka 12:13-17; Ruku 20:20-26)*

¹⁵ 'Ejumakame Parasi ijí henareja va'e kanisorua pu'úmo ahuma hine 'unama ichá'ina venareje Jesura 'warama kajihuni 'ahi pata'aro'i kaivo tanu'ura'irono 'unama savara. ¹⁶ 'Enareje pu puni pwehija 'ee Heroti oni pwehijijihí pu'úmo irechamiume Jesuni va'areja pu ijá 'wava Najuhi'ine nú nihena kavu A vu'a nimaaru 'waramuna. 'Ene Godoni 'unama ka'ene aririjiru ea mapoka najahuna. 'Ene A ea kwinuru pavwihanuna. 'Ene eaka mapokijija ira nikwinu 'waramuna. ¹⁷ 'Enakúne Ara vwihana 'waruva heja A vwihanujaho nú ea iha Sisa oni takisia

ve'ēja ho pane 'wavara. ¹⁸ 'Ejumakame pura Jesu pisivi'iro vejajaho Hu nikima henarena ijá 'iama Ea ka'ene ira'asinakije ja raka vena Na vena kivo? ¹⁹ Iviamajai monia ka'ene takisia apejajaho najiha kavume 'iavume pu oma kwinu nahara. ²⁰ 'Ejumakame Hura pu aporama ijá 'iama Ikaho irahuni ihe 'ee ikaho irahuni pikisa'e 'iamana. ²¹ 'Ejume pu Hu ijá 'wava Ikaho Sisa ona 'wavara. 'Ejume Hu ijá 'iama Ijinakúne Sisa oni uneunechijaho Sisa vajaha kaivo Godoni uneunechijaho Godi vajaha 'iamana. ²² 'Ejumakame pu ijí henareja oja hwa'usuna-haume pu Hu raname ani va'ara.

*Kwamasaha 'Urihuniji Rone Apovajina
(Maka 12:18-27; Ruku 20:27-40)*

²³ 'E'eme veaka nikwinu'ina kajino Sajusia ka'ene kwamasahi'inijija kú'o pa'urihuna rojura'omo hu Huni roe Hu apovara. ²⁴ 'Ene Najuhi'ina Mosisi oni tamana vaji 'warumajaho ei pini napasí nenareje naparaha hariha panahe'eje hu kwa'amajaho huni 'u'uijara napara kajaho ahemareje huni hariha nahesamahuna 'waramana. ²⁵ 'Ena'omo nuni vajakino nú ea iropu no'ohel'ina'omo pokijara marako napara 'wahumakame naparaha hariha panahe'eme hu kwamana. 'Ejume vu ijihuni ni'ajahijara napara kajaho ahemana. ²⁶ 'Enarena vu ijí pokijihuni nijahijara 'u'o ahevume kame ijá vene apena va'e túchamai 'u'uijihuni usevara. ²⁷ 'E'eme iji'a napara kaji 'u'o kwamana. ²⁸ 'Ena'omo vea ka'ene vukú'o ea kwamasahi'inijipo 'uri'avari vejajaho hu

irahuni napara re'ena? Eaka mapoka kajihi puni napara renana 'wavara. ²⁹ 'Ejumakame Jesura eha vene ijá 'iama Ja hami pa'waravu. 'Ee Godoni irijaho pahena pakavu. 'Ee ja Godoni harura pakavura'omo ja hine ira sisea 'waravu. ³⁰ Ea ka'ene kwamasahi'inijipo 'urimara'avajaho vukú'o panapasi nehuna kaivo niareri ona oji'ina ka'ene kahi akúpa 'ahi hijujipo hijuja'ina'e hihuna. ³¹ 'Ú ja Godoni ira vaji ea ka'ene kwamasahi'inijipo 'urimarahuna ka'ene Godira ika'ina 'warumajaho ja pataha kavare? 'iamana. ³² Hu ijá 'iama Na Eparahami oni Godi 'ee Aisiki oni Godi 'ee Jekapi oni Godia. Na kwamasahi'ini jhipuni Godi pana kaivo Na majama hiji'inijihipuni Godi 'úmana 'iamana. ³³ 'Ejumakame ea mapoka ijí Hura najaha kaji henareja pu oja hwa'usunahara.

Varapa Natohwijina

(Maka 12:28-34; Ruku 10:25-28)

³⁴ 'Ejume Parasiepo hejajaho Jesura Sajusia puni vu'a tanuvuma henareja pu ni'aha kwino nianaa roe huni rori ahuvava. ³⁵ 'E'eme puni vaja kajino Jua puni 'otua 'ajohi'inijara Jesu vena ka'i 'ahaume apoma ijá 'wama ³⁶ Najuhi'ine Mosisi oni tamana irakijara tamanaka mapok-ijaho asitaha paranane 'wamana. ³⁷ 'Ejume Hu ijá 'wama Niho'o ni'ima'urijaho Godi ka'ene joni Natohwiji joni oja maho'o ni'aha kwino mahe 'ee joni vwiha maho'o ni'aha kwino mahe joni haruriji'i maho'o ni'aha kwino Hu mahuna. ³⁸ Tamana ijara kwino ni'inane 'ee ijara kwino urana namu. ³⁹ 'Enakaivo vu tamana pina ka'ene

ijihuni rorijaho niareri ija'ina jara joni haha'e vwi-hajua'ina ea ka'ene joni rori hijujija oja mi'avara. ⁴⁰ Ike tamana no'ohe'ikipo tamanaka mapokijija 'ee poropetia puni vu'ijaho 'uninamie navu 'wamana.

Keriso Rone Apovajina

(Maka 12:35-37; Ruku 20:41-44)

⁴¹ 'E'ikaivo Parasia kajija ahuvumakivi'i Jesura ika'ina'e aporamana ⁴² 'Ú ja Kerisoho ichá'ina vwi-hajo 'ee Hu irahuni Hariha rojo? 'iavume pu Hu ijá 'wava Teviti oni Hariha 'wavara. ⁴³ 'Ejume Hu pu ijá 'iama 'Ene 'unama irakijino Godoni 'Aveni vejume Tevitiho Hu Natohwiji'o 'wamane? 'iamana. ⁴⁴ 'Ejume Natohwijara ijá 'wamana Nuni Natohwe Nuni mana'inika'i asuma hija kamareje Nara oni nana'eji'ina oni mumora hari irechamahuna 'wamana.

⁴⁵ 'Ú 'unama ichá'inijino Tevitiho Hu rone nuni Natohwe 'wamana re'amajaho Hu 'unama ichá'iniji Huni Hariha renane? 'iamana.

⁴⁶ 'Ejume ea pina niho'o Jesuni vu'a kajaho areri eha pa'waravara. Ijihuni vea kaji rene ijí kahi ijaho Hu juhamareja vukú'o túna'a unenu'u pina paapovara.

23

Jesura Parasia 'Ee Varapa Tamana Najahi'iniji Namahajina

(Maka 12:38-39; Ruku 11:43, 46; 20:45-46)

¹ 'Ejume Jesura ea mapoka 'ee Huni tisaiporua ijíhi pu'úmo ijá 'iama ² Sikuraipia 'ee Parasia vwi-hajujaho pu Mosisi oni tamana nihena

kama paraji'ina rojura. ³ Ja pura raka ka'ene 'waravujija vejurakúne pura 'unama ka'ene vejujjahija pave'avara. Ijihuni maijaho pu manajahura vo ijhipuni maijjahija pu pavejura. ⁴ Pu uneunecha ka'ene ahisinijjahija iramare'e 'eka 'urine ea 'ahopuni sireha 'ahí nahuchamihura kaivo ijí pura ma'uaku'wi 'unama ni'ajihe 'unira 'urihuna niho'o pavejura. ⁵ Uneunecha ka'ene pura vejujjahija emaapo ki'avarore'e pu ijá vejura. Pu era ki'avarore'e túkua ka'ene Godoni ira ijihuni vaji navi'inijaho 'eke 'ee ateha ani'iniji same 'urahojura. ⁶ 'Ene vea ka'ene ahaja ijuri vejijaho pu ura eaka mapoki jihipuni una'i hi'irono ura rena parahuna. 'Ene pu Sinakoku ijikano eaka mapokijipo ki'avarore'e 'una'i kama hijura. ⁷ 'Ene pu maketia vaji emaapo pu 'ajorahuna'e ura renaura. 'Ee emaapo najahi'ina i'eje ohuna ura renaura. ⁸ 'Enakaivo ja paveje ea 'aho'a ja najahi'ina 'i'avara. Ijihuni maijaho joni Najahi'inijaho kwinu'wina. 'Enakaivo ja Huni vwehija. ⁹ 'Enakúne ja mwe'akino ea pina'e nuni Ome 'wa'ava. Ijihuni maijaho joni Oma kwinu'wi kahino akúpa 'ahi hino. ¹⁰ 'Enakúne ja paveje ea 'aho'a ja rone núni mama'inijihije 'i'ava. Ijihuni maijaho joni Natohwijaho kwinu'wi Kerisona. ¹¹ 'Enakaivo joni ei pini hu ura natohta re'i 'aha'amajaho hu joni pwea rehuna. ¹² Ea irara ori'ini huni pinana ahasiri'amajaho Godira vetie hu ajuarana ohuna. 'Enakaivo ea irara ori'ini ajuarana o'amajaho Godira vetie huni pinana 'urihuna.

*Jesura Pu Aroaroti Namijuji Rone Namahajina.
(Maka 12:40; Ruku 11:29-42, 44, 52; 20:47)*

¹³ 'Enakaivo Sikuraipi 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha sisea namu. Ijihuni maijaho eaka mapokijipo 'unama ka'ene Godoni ari vahuniji jara hina tanu'urihu. Jara Godoni ara kajaho pava'i 'ahiu'e ea 'ahopo pava'avarore'e ja ijihuna'e tanu'urihura. ¹⁴ Sikuraipi 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha sisea namu. Ijihuni maijaho ja amuna pisivisavi'i puni aachia nesi 'eke 'ee ea pisivisame siporua jojora 'ojura. Ijihuna'e ja niho'o ni'ima'ura'e namahuna. ¹⁵ Sikuraipi 'ee Parasia ka'ene ira'asinakija joni eha sisea namu. Ijihuni maijaho ja soha 'aha 'ee mwe'a 'aha va'ajimare'e are ea kwisu apeje ta'arohe jaa'ina renama ronare'e va'ura. 'Enakaivo vea ka'ene hu roe jaa'ina renujaho ja hu veju'e hura eha ka'ene veni va'e apehunijaho joni ehijaho asimareje kehi apehuna. ¹⁶ Joni eha sisea namu. Nia supavi'ina ka'ene ea 'aho'a aherame va'ukera. Ja ea irara Temiporu 'urahi'i ichutoa pikivajaho unenu'u pina pana. 'Enakaivo ja ea irara Temiporu huni korutia 'urahi'i ichutoa piki'amajaho hu raka ka'ene 'waramajaho 'arariha'e vehuna. ¹⁷ Nanamie nia supavi'inakije irakijarahara niho'o ni'ima'ure? Korutijarana ho Temiporu ka'ene rejume korutia kaji akuamahuna renane? ¹⁸ 'Ene ea irara swasa vejuri 'aijua 'urahi'i ichutoa pikivajaho unenu'u pina pana. 'Enakaivo ea irara 'aijua 'ahi swasa ka'ene namuji 'urahi'i ichutoa piki'amajaho hu iraka ka'ene 'waramajaho 'arariha'e vehuna. ¹⁹ Nanamie nia supavi'inakije irakijarahara

niho'o ni'ima'ure? Swasijarana ho 'aijua ka'ene vejume swasa kaji akuamahuna renajarane? ²⁰ Ijihuna'e ea irara swasa vejuri 'aijua 'urahi'i ichutoa pikimujaho hu swasa vejuri 'aijua 'ee uneunecha ka'ene ijihuni 'ahi navuji 'urihi'i ichutoa pikima avanu. ²¹ 'Ene ea irara Temiporu 'urahi'i ichutoa pikimujaho hu Temiporu 'ee Godi ka'ene vaji hinujihuni ihi 'urahi'i ichutoa pikima avanu. ²² 'Ene ea irara akúpi 'urahi'i ichutoa pikimujaho hu Godira hinuni tinia 'ee Godi ka'ene ijihuni toi hinujihuni ihi 'urahi'i ichutoa pikima avanu.

²³ Sikuraipi 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha sisea ni'ima'ura namu. Ijihuni maijaho ja joni taisi ka'ene Godi vajahajaho senisia suraka paareha 'ee imaria vajahura kaivo ja varapa mama'ina ka'ene arira vwihane numisarama 'ee nimai rojuji ja pavejura. Ja ikihi maho'o ve-hune sa'ina vo ja pavejura. ²⁴ Ja nia supavi'ina ka'ene ea 'aho'a aherame va'ukije ja kuta ma'u'umaijaho kima sirira ato'aruvu vo maha ka'ene natohtwijaho i'úsavura. ²⁵ Sikuraipia 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha sisea namu. Ijihuni maijaho ja joni kapusia 'ee tevua huraru sovura kaivo vajijaho nesa ani rene sisea itunavujara itusaha navu. ²⁶ Parasia nia supavi'inakije marako'a kapusia 'ee tevua vajiji sovakame hura 'u'o mara'amana. ²⁷ Sikuraipia 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha ni'ima'ura namu. Ijihuni maijaho ja niho'o areri eu-cha sa'ina'omo hura kaha'ajaho 'eke sinara 'one amairia nirisame meruma amairia niho'o mavarasa'ima rena navu kaivo kame vaja

kamaho ea 'ata niho'o chire 'wame 'ee sakaha niho'o amajara'eju'e navuja'ina. ²⁸ 'Enajihuna'e ja 'u'o areri ija'ina. Ea 'ahopuni una'ijaho ja ea arira kaivo joni vajijaho ira'ata mama'ina 'ee sisea ani rena navu.

Jesura Puni Eha Sisea Ichá'iniji Nahama 'Waramajina

(Ruku 11:47-51)

²⁹ Sikuraipia 'ee Parasia ka'ene ira'asinakije joni eha sisea namu. Ijihuni maijaho ja poropeti kwamasaha jihipuni arijjahija vene amairie mavarasa'ina venu va'u'e irechavu'e navu. ³⁰ 'Ene ja ijá 'wavure Nú vea ka'ene emahunupo hijari vejino hi'lipisa nú poropetia pa'ania'a 'wavura. ³¹ 'Enakaivo poropetia kaji 'ania jajahija sahu jopo avajara 'wivu hejujihuna'e ja areri joni sahipu vare'ina. ³² 'Ene pura sisea ka'ene vejajihuni pwinijaho jara veje itu'o'umama. ³³ 'Ene ja niho'o tapare 'ee tapara kajhipuni 'u'uhija. 'Ú ja veni vahuni 'unamijaho ichá'ina asima va'eja? ³⁴ 'Ena'omo na nimaa nimaa ja 'waravu. Nara poropetia 'ee ea ka'ene vwaha arira vwihaji'ina 'ee Sikuraipia irechamiu'e joni roajivu. 'Enakaivo ja ea 'aho'a 'anie kwamasahune 'ee ea 'aho'a nerui icha 'ahi 'anie kwamasahuna. 'Ee ea 'aho'a joni Sinakoku ajivajjahija ja hijihae 'ee ara ara kaji sarame ruarahuna. ³⁵ Joni ehijipipo ea arira ka'ene iki mwe'i hijajihi 'ania jihipuni 'aa joni 'ahi ariha jihuna'e ja eha akehuna. Eporu ka'ene ea aririjihuni 'aa arihaji rena roe Sakaraia ka'ene Perakaia oni harihijihuni 'aa ka'ene Temiporu 'ee swasa vejuri 'aijua riramo'oa kaji 'anaaji ro

'e'unana. ³⁶ Na nimaa nimaa ja 'waravo. Une-
 unechakija roe ea ka'ene iviamaija hiju jihipuni
 haha 'ahi rehuna.

Jesura Jerusaremi Oja Mahajina
(Ruku 13:31-35)

³⁷ Jerusaremi ore Jerusaremi ore jara Poropetia
 ka'ene Na irechamiume joni vu'ajijahija 'aniume
 kwamasahare 'ee ea 'aho'aka maiijahija muni
 'aniume kwamasahara. Na'iaka mapokakikano
 Na ura ja nianaa roe rira kwinu irechami'irono
 areri 'u'orapo 'u'uhwaha'e nianaa roe puni sara-
 pariiji irechame ahuma hijuja'ina'e ve'iro veju-
 jaho ja niho'o ura parenaura. ³⁸ Heha! Joni
 seijaho jona'e ranavu'e ira'arama namu. ³⁹ Na
 ja 'waravu. Ja iviasi rene ikikahia pakimu va'o
 iji'a ijá 'wahune ea ka'ene Natohwi jihuni iha 'ahi
 roujaho merajahu 'wahuna 'iamana.

24

Jesura Temiporui Tira'usahuna 'Waramajina
(Maka 13:1-2; Ruku 21:5-6)

¹ Jesuho Temiporui vaji rene ro 'e'une va'eme
 Huni tisaiporuero roajime Temiporua kaji kama
 'waravara. ² 'Enakaivo Jesu pu eha vene ijá 'iama
 Ike uneunecha mapoka kija nikivo? Na nimaa
 nimaa'e ja 'waravu. Ike araka kehuni toi ja kivu
 kijahija ni'aha kwino tira'usahe arira na'eja vo
 muna pina niho'o pihuna toa pamakave nahuna
 'iamana.

Ahija 'Ee Sisei Hihunijina
(Maka 13:3-13; Ruku 21:7-19)

³ 'E'ikaivo pu va'e Arivi huri'i hi'eme Huni ti-saiporu pupusu roe Hu ijá 'wava Ve'a vecha ijá ka-jaho re'ena? Mwe'akara pa'are'iro ve'amani uri-jaho marako'a iraki rejakame nú kamareje A ivi'a ro'iro venu 'wa'eje A ro'ena 'wavara. ⁴ 'Ejume Jesura pu eha vene ijá 'iama Ja hami kivakame ea 'aho'a ja papisimisa'avara. ⁵ Ea ani ani'ina mapoka Nuni iha 'ahi roajimareje ja pisimia Na Kerisonakúne Nuni roha 'i'i kaivo ja aherama 'unama ani vahuna. ⁶ 'Enakúne ja he'eje kwaa araka mapokakija ajira vene 'ee ijí ajira ve-huni pinana kajaho 'urina rohuna. Ija'inijaho re'eja vo ijaho mai'o ura paru'e'unukúne pate'a juna'avara. ⁷ Ijihuni maijaho kwaa ara mama'ini jipuhipo vu ara mama'ina 'aho'ijihini pu'úmo ajira veje ara 'ahosupo vu ara 'ahosu pu'úmo ajira vehuna. 'Ene ora vea rene 'ee mwe varivura rohuna. ⁸ 'Ena'omo ikipuhipo aneja re'avajaho areri napapo hariha nahe'iro haha hejuja'ina'e rehuna. ⁹ 'Enajihuna'e ea 'ahopo ja 'eka sise'i 'ahie 'ee 'anie kwamasahuna. Ijihuna'e kwaa araka mapoka kijahija Nuni ihijihuni hahi ja niho'o senama paranihuna. ¹⁰ 'Enareje eaka mapoka ka'ene Nuni 'unama 'urahojujijahija ijaho are'i kaivo ta'arohe ani vahuna. 'Ene ea 'aho'a ea 'aho pu'úmo sena vetiarahune 'ee sise'i vetiarahuna. ¹¹ 'Ene poropetia ira'asipo mapoka roajimareje ijipuhipo najahakama'e ea mapoka pisimisame 'unama ani vahuna. ¹² 'Ene sise'a niho'o ni'ima'ura rena para'ama jihuna'e erapo oja 'ekaravujaho roe pa'arehuna. ¹³ 'Enakaivo ea ka'ene Nuni 'unami jihunijikano kirasaha hi'avajipo pu niho'o maranihuna. ¹⁴ 'E'eje ijí

Godoni arijihuni vu'a maa maiu'iniji kwaka mapoka kakino najahapene ohuna. 'Ejakame kwaaka mapokakino ea ka'ene hijujijahija ijaho hina ka'eja'e iji'a mwe'akara pa'arehuni urijaho rohuna.

*Sisea Ni'ima'uri Rehuni Veijina
(Maka 13:14-23; Ruku 21:20-24)*

¹⁵ 'Ea irara ike ta'amajaho hami he'amana. Poropeti Tanerura 'warama ja'ina'e vei pini niho'o sisemai pakavi'inijara akuavuri tiniji namija ka'avajaho ¹⁶ ea ka'ene Jutia hijujijahija ni'aha kwinu juhahareje huri'i va rana'avara. ¹⁷ 'Eje ea ka'ene 'ahutoi hi'avajija paariha va'e puni sea vaja kukua 'eka'avara. ¹⁸ 'Eje vu ea ka'ene juasi'i 'uraho'amajaho pa'unama roe huni ateha 'eka'amana. ¹⁹ 'Enakaivo vea kajara nitu'amani vejahoho naparaka hari'inijija 'ee hariha musa iji'inijijahija niho'o sisesei hihuna. ²⁰ Vea ka'ene ija'inijija siporua 'ojakame jara juhahunijahoho sapatia 'ee neha rija pare'amana. ²¹ Ijihuni vea kajino sisemai ka'ene rehunjahoho nitama mwe'a akúpa vejume hinapena roajino sisea ija'ina parenajara rehuna. 'Enareje iji'a túna'a vu ija'ina parehuna. ²² Natohwijara vea kaji patu'ua ve'amajahoho ea pina areri mai'o pahihuna. Ea ka'ene Hura iji pijihajihoho puni hahi Hu veje vea kajahoho tu'ua rehuna. ²³ Ei pini ja ijá 'i'amajahoho Keka! Keriso ikena karena 'i'amajahoho ja niho'o panimaa ro'avara. ²⁴ Túna'i ea 'ahopoho ira'atijihoho na Kerisona 'iave vu ea 'ahopoho ira'atijihoho na poropeti 'iahuna. Pu ija'ina venareje uneuneha mapoka veje ea mapoka oja

hianava kivi'i pisivie ea mapoka nimaa rohuna. Pu ea ka'ene Hura iji pijihajihija pisivihuna vo areri parehuna. ²⁵ Hami heha! Mai'o raka ka'ene rehunijaho Na ni'waravuta. ²⁶ 'Enajihuna'e ea 'ahopo ika 'iava he'avajaho Hu karohu nechil'ina 'iava he'avajaho niho'o pava ka'avara. 'Ene kare sea vajina 'iava he'avajaho niho'o panimai ro'avara. ²⁷ 'Enakaivo vea ka'ene Ema Puni Harihijara ro'amani vejijaho aresi vei ajimujali pi'ime va'e vea 'onuja'i 'e'unuja'ina'e rehuna. ²⁸ Unenu'u pini kwama na'amajaho púrúha ijá emo'eja.

Emaa Puni Harihijara Rohunijina
(Maka 13:24-27; Ruku 21:25-28)

²⁹ Sisemai re'avari túna'i ni'aha kwinu vea na'ive masapa pahanahuna. China jahe'usahe ariha akúpa puni harurijihija 'unirama usihuna. ³⁰ 'E'eje ijá re'eje ijihuna vaja kajino Ema Puni Harihijihuni aacha ka'eje ijí 'imitia vaja kajino harura ni'ima'ura hanaji'iniji'i roakame eaka mapoka ka'ene mwe'akaki hijujijahija pu kamareje niho'o niramarama parahuna. ³¹ 'E'eje Hura Huni ona oji'ina irechamiakame ijipuhipo tauja hwasihakame Huni ehijaka mapoka ka'ene kwaka mapokakino hijujijahija ni'aha kwinu nianae aherame roe rira kwinu rohuna.

Matakijara Najahujina
(Maka 13:28-31; Ruku 21:29-33)

³² 'Enajihuna'e Na iviamajai tavo'a puniji apúsamare'e haa 'wara'ejukúne hami he'avara. Ijí tavo'a kajara 'anaare'e vukú'o nahenare'e sisira apúsamujaho ja nihena kivujaho vei mai

marali venu 'wavura. ³³ 'Ena'omo ja uneunecha kajipo aneja vene reje ki'avajaho Hu iviamaa iji vwicha jiami namine roi venu ro'avara. ³⁴ Na nima nima'e ja 'waravu. Ea ka'ene iviama-jai mai'o hijukijahija pakwamasa'eje ikaho rehuna'e 'waravu. ³⁵ Ike akúpa mwe'a ijaho ni'aha kwinu pa'arehuna vo ike Nuni irijija niho'o papa'arehuna.

*Ei Pini Vea ho Vea Mukiji Hena Kahuna Pana
(Maka 13:32-37; Ruku 17:26-30, 34-36)*

³⁶ Ijarahara rehuni veijaho eaka mapoka kijahija pahena pakavu'e ona oji'ina ka'ene akúpi 'ahi hijujijahija 'u'o pahena pakavu'e Harihiji 'u'o pahena pakamu kaivo Omijara Huhusu hena kamu. ³⁷ Vea ka'ene Ema Puni Harihijara ro'i ve'amani veijaho areri Noara hinani veija'ina'e rehuna. ³⁸ Vea ka'ene toa kajarahara paitu'o'unani veijaho pu hine ahaja inareja javamareja toa sisea inareja napara pina 'waha raname pina 'waha raname pina 'waha raname apene va'o va'ume va'e vea ka'ene Noara sisima vaji ajimaji 'e'ujara. ³⁹ Pu pahena paka'eme toi itu'o'une imwasamia ja'ina'e Emaa Puni Harihijara ro'amajaho ija'ina rehuna. ⁴⁰ Vea ka'ene Hura ro'amani veijaho ea no'oheli puni juasi'i hine kaukara ve'ira 'omo ea pina ape'i kaivo pinijaho makahuna. ⁴¹ 'Eje napara no'oheli sei vaji pu hine kaukara puna ve'ira'omo ea pina ape'i vo pinijaho makahuna. ⁴² Ijihuni hahi vea ka'ene joni Natohwijara rohunjaho ja pakame paheji'inakúne amairiarame areri rena paraji'i hiha. ⁴³ 'Enakaivo ja niheju. Sea anesurijara

he'eje nesa apeji'inijara vea irakiji roe nesa ape'i ro'ipisa hu 'ajohe tanurahakame hu paroe huni sea ruarahe nesa apeja'a. ⁴⁴ Ijihuni hahi amairiarame nirisame areri rena para'eje 'ajaha hi'avara. Vea muka ka'ene ja pa'ana rone matau-vajino Ema Puni Harihijaho rohuna.

Pwea Ka'ene Uchaha Pa'aji'o Uchaha Rukiniji'o Puni Vu'a?
(Ruku 12:41-48)

⁴⁵ 'Ú pwea irara pasevi'ine 'ee vwiha hami vwihaji'ine huni natohtwijara huni sea 'ajohe 'ee 'iruma vea 'ahi areri vajihuna'e ranamane? ⁴⁶ Vea ka'ene huni natohtwijara roi'i kave huni pwea kaukara veji'i hi'amajaho hu merajahuna. ⁴⁷ Na nimaa nimaa'e a 'waravu. Hu huni kukua mapoka kajija maho'o huni ija tahi ranave hura 'ajohuna. ⁴⁸ 'Enakaivo ea ka'ene pwea siseijaho hu oja vaji ika ronu Nuni natohtwijaho paro'eju'e 'aha jora renu ro'ika'i ⁴⁹ aneja vene hu huni napuhija hijiha'e hu 'iruma maina hine 'ee toa sisea iji'inihihi pu'úmo toa inonana. ⁵⁰ 'Ene vea ka'ene pwea kajihuni natohtwijara ro'amani vejijaho hu pakame pa'ajo'eje rohuna. Vea ka'ene Hura rohunjaho pakame paheji'ina. ⁵¹ 'Enareje hura eha mahareje ranave ea ka'ene ira'asinijipo tinia ka'ene niramarume 'ee upaja ja'i'ujji'i hijuri tinijino vahuna.

25

'Asúra Iropuropu Puni Haa

¹ Godoni arijaho areri ika'ina manura vehuna. 'Asúra ea iropu ropu puni naheha 'eke napasinihi

piuna'irono va'ara. ² 'Asúra iropu niho'o vwiha pa'ane 'ee iropu vwiha arira vwi'haji'ina. ³ 'Asúra ka'ene vwiha pa'ajija puni naheha 'ekara kaivo pu puni karesinia pa'ekara. ⁴ 'Enakaivo ea ka'ene vwiha aririjija pu puni naheha 'eke 'ee puni karesinia 'eka va'ajivara. ⁵ 'Ejume napasineji'ina kajaho paroume pu ajaha hinuva'o ninanavume ariha notuara. ⁶ 'E'eme na'ia riramo'oi emaayajara. Heha! Ea ka'ene napasinijahohi ikehunakúne usema roe hu kame 'ajohohi 'umejara. ⁷ 'Ejume 'asúra mapoka kajija 'urimarameme puni naheha amairiara. ⁸ 'Ejume 'asúra ka'ene vwiha pa'ajipo 'urina 'asúra ka'ene vwiha rukinijija ijá 'iava Are'i kaivo joni karesinia 'ahohi 'usé vajúha. Ijihuni maijahohi nuni naheha uta'irono vejukúna 'iavara. ⁹ 'Enakaivo 'asúra ka'ene vwiha ma-maijipo ijá 'iava Pana. Ijihuni maijahohi nura ja userimihuna areri panakúne va'e sitovai ojono jona 'imeha 'iavara. ¹⁰ 'Enakaivo pu 'ime'irono va'eme napasina kajaho roana. 'Ejume 'asúra ka'ene amairiarameme 'ajohohi hijajija pu pu'úmo ijí napasinejuri ni'úhi vaji sora ka'ene vejajino va'eme vwicha kuvara. ¹¹ Josu pare'eme 'asúra 'ahohi'ijija 'u'o 'unama roara. Natohwe! natohwe! Vwicha tirasamúha! 'umejara. ¹² 'Enakaivo hu eha vene ijá 'iama Na nima nima'ee ja 'waravu. Na niho'o ja pakivura 'iamana. ¹³ Hami 'ajohohi nia niri'ihaha! Ijihuni maijahohi ja mai'o vea vechana ho vea muka irakijahohi pahena pakavi'inakúne 'iamana.

*Pwea No'opisu Puni Haa
(Ruku 19:11-27)*

14 'Ene kú'o areri ei pini kwa ari pini va'i 'ahaume pwehwaha 'umenaume roumakivi'i huni kukua pura 'ajo'avarono vajihaja'ina. 15 Hu ea pina monia K5,000 vajahe 'ee ea pina monia K2,000 vajahe 'ee ea pina monia K1,000 vajahana. Ea kwinu kwino pura kaukara ka'ene areri ve-huni ja'ina'e vajihana. 16 'Ejume ea ka'ene monia K5,000 'ekajaho ni'aha kwino 'ekava'e kaukara vene monia kú'o K5,000 huri venana. 17 'Ejume 'unama nikwinu'ina kajino ea ka'ene monia K2,000 'ekajaho monia kú'o huri K2,000 venana. 18 'Enakaivo ea ka'ene monia K1,000 'ekajaho hu 'ekava'e mwe'a 'ume iji vaji huni natozwi jihuni monijaho rijume navara. 19 'Aha jora'e pa'are'eme ijí pwea kajihi puni natozwijaho monia kajihi puni 'unamiji roe pu pu'úmo piuhiha amairiana. 20 'Ejume ea ka'ene monia K5,000 'ekajara roe monia kú'o K5,000 ka'ene hura venajaho 'eka roe ijá 'wama Natozwe a monia K5,000 vajihana kaivo na huri monia kú'o K5,000 vejuta 'wamana. 21 'Ejumakame huni natozwijara ijá 'wama Mamaa'e venana. A nuni pwea mamaa ka'ene vene ihajinanavi'inakera a nuni kukua ma'u'uakaho areri venajihuna'e na ranamae nuni kukua mama'ina 'ajohihe ijihuni húmata re'ena. 'Enakúne oni natozwi jihuni temara vaji ro aruma 'wamana. 22 'E'ejume vukú'o ea ka'ene monia K2,000 vajahajara roe ijá 'wama Natozwe kima. A na monia K2,000 vajihana kaivo na kú'o K2,000 huri vejuta 'wamana. 23 'Ejume huni natozwa kajara ijá 'wama Mamaa'e venana. A nuni pwea mamaa ka'ene vene ihajinanavi'inakera. A

nuni kukua ma'u'umaakaho areri venajihuna'e na ranamae nuni kukua mama'ina 'ajohihe iji-huni húmata re'ena. 'Enakúne oni natohwi jihuni temara vaji ro aruma 'wamana. ²⁴ 'E'ejume ea ka'ene monia K1,000 vajahajara roe ijá 'wama Natohwe na nihene kavujaho a ea kisina'omo soa ka'ene a pasamajaho a juara samuna 'ee a oni ija pa'onajaho a menuna. ²⁵ 'Enajihuna'e na tea junivume monia K1,000 ka'ene a vajihajaho na apena va'e mwe'a 'ume apúrinanavuta'omo ike onakúne apena 'wamana. ²⁶ 'Ejume huni natohwijara eha vene ijá 'wama Ike niho'o pwea ka'ene uchavi'ina ka'ene ea siseakera a nikime henuja'ina'e na juara ka'ene ea 'ahopo savujaho nara ahaja 'uvure 'ee ea 'ahopo juara ka'ene 'ojujaho nara mejura. ²⁷ A monia kajaho 'eka va'e panikai irechave namareje monia 'aho'a huri veja'a. 'E'ira'omo na roareje maho'o ijá 'eku'u 'wamana. ²⁸ Ijihuni hahi ijí monia K1,000 kajaho apene ea ka'ene monia K10,000 venaji vajahana. ²⁹ 'Enajihuna'e ea irahipo kukua rukinjaho mapoka huri vajihuna. 'Enakaivo ea irara kukua pa'ana'e re'amajaho huni kukua icharu navujaho 'etujahuna. ³⁰ 'Ejakame ijí pwea sisea kajaho pi'onave va'e ruha ka'ene nutuvi'iniji va'e nirame 'ee upaja ja'iuji'i hihuna.

Túchamaa Huni 'Otua

³¹ 'Enakaivo vea ka'ene Emaa Puni Harihijara Huni haruriji'i 'ee ona oji'ina ariramaa maho'o ijihí pu'úmo ro'amajaho Hu roe Huni ruha hanaji'ina 'ahi asuma hihuna. ³² 'E'eje eaka mapoka ijijahija ni'aha kwinu nianaa roe

Huni una'a kaji roakivi'i Hura 'eka 'ahaume ea 'aho'a ani irechame ea 'aho'a ani irechahuna areri ea ka'ene sipi 'ajohi'ini jipuhipo sipia 'eke ani irechame 'ee kotia ijija 'eke ani irechavu ja'ina'e vehuna. ³³ 'Ejakamareje ijí sipi ijijahija Huni ija mana'inija'i irechamie 'ee kotia ijijahija Huni ija ana'inija'i irechamihuna. ³⁴ 'E'eye Kini-jara ijí ea ka'ene Huni mana'inija'i hi'avajijahija ijá 'warahuna Roajiha Núni Omijara ja merajiharena nitama ike mwe'akaho mai'o pareji'ini joni kwaa ka'ene amairihaji apeha. ³⁵ Ijihuni maijaho Na matuni'eme jara Na 'iruma vajihara. 'Ene Na toa huani'eme jara Na toa 'e vajihara. 'Ene Na joni ea suja'e vo jara Na apeniara. ³⁶ 'Ene Na ateha pa'areniajaho jara ateha samihara. 'Ene Na atama navujaho jara ro kivara. 'Ene Na tipurai hijuti veijaho ja roe Na kivara 'iamana. ³⁷ 'Ejakamareje ea maijipuhipo Hu ijá 'warahuna Natohwe A vecha matunavume nú A 'iruma vajahare? 'Ene A vecha toa huanavume nú A toa 'e mahare? ³⁸ 'Enareja A vecha núni ea suja rejumakame nú A 'ajoahare? 'Ene A vecha ateha paranaume nú A ateha vajahare? ³⁹ 'Ene A vecha tipura hijume nú vu'e A kavare? 'Ene A vecha atama 'unaravume nú vu'e A kavare? 'wavara. ⁴⁰ 'Ejakame Kinijara pu eha vene ijá 'ihune Na nimaa nimaa ja 'waravo. Ike-jahija ja Núni ehijijahi vajihara vo ja nimaa pu pavajihara kaivo Na vajihara 'iahuna 'iamana. ⁴¹ 'Ejakame vu Hu ta'arohe Huni ija ana'inija'iji rone ijá 'iahuna Núni nina kakaho are'i kaivo ani va'ajiha. 'Enareje va'e vena ka'ene 'avena siseijaho 'ee huni ona oji'inijihhi puna'e vena

ranavuvu'ukame namujino va'ajiha. ⁴² Ijihuni maijaho vea ka'ene Na matunimani veijaho ja 'iruma na pavajihare 'ee Na toa huanimani veijaho ja Na toa pae mihara. ⁴³ 'Ene Na ateha pa'areniajaho ja Na ateha pamihara. Na suja'e rejuhaho ja Na paa-herivara. Na atama 'unirimani veijaho ja paroe na kivara. Na tipura hijuti veijaho ja paro Na kivara 'iamana. ⁴⁴ 'Ejakame pu Hu ijá 'warahuna Natohwe A vea vecha toa huaname 'ee matu-name 'ee suja renane 'ee ateha pa'arenane 'ee atama 'unaramane 'ee tipura hijumakame nú A pani'ajahare? 'wahuna. ⁴⁵ 'Ejumakame Hura pu ijá 'iahuna Na nimaa nimaa'e ja 'waravo. Jara Nuni ehija ka'ene pani'ajihajija ja Na'e pani'ajihe avajara 'iahuna. ⁴⁶ 'Ejakame pu va'ajime va'a vena ka'ene majama rejil'i namujino vahuna. 'Enakaivo vu ea ka'ene ariramaa iijjahija va'e majama hihuna 'iamana.

26

Jesu 'Ana'iro Nesi Kosarama Ojajina (Maka 14:1-2; Ruku 22:1-2; Joni 11:45-53)

¹ 'Ejumakame Jesura Huni tisaiporua vu'a ka'ene 'waramajaho pa'arejumakavi'i Hu ijá 'iama ² Ja nihena kavu. Na'ia no'oheli pa'are'eje Pasova vea re'amajino Ema Puni Harihijaho pu apenareje icha 'ahi nerui 'anahuna 'iamana. ³ 'E'eme pirisitia mama'ina 'ee ema puni mama'inijija va'e pirisitia natohwa ka'ene Kaiapasina 'wavujara hinujino ahuma hijara. ⁴ 'Enareja pu ahuma hine hemi vu'a 'wama pirahe Jesu ichá'ina'e nesi apena 'anaa kwahuniji

'wavara. ⁵ 'Enakaivo pu ijá 'wava Oo nú ike ahaja ijuri veakino ijá ve'avajaho eaka mapokakipo 'ara'eja 'wavara.

*Jesu Petani Senisi 'Onahajina
(Maka 14:3-9; Joni 12:1-8)*

⁶ 'Enakaivo Jesuho Peteni va'e Saimani ka'ene reporosia rukinijihuni sei hinana. ⁷ 'E'eme napari pini huni roe kavapwa ka'ene muni vejara'omo ijihuni vaji senisia ka'ene monia ni'ima'ura 'imehunijaho apena roe Jesuho 'iruma iji'i hi'eme hu Huni húmata 'ahi usetiana. ⁸ 'Ejumakame Huni tisaiporua ijí kamareja ajina'eme ijá 'wava Irakijihuna'e ike senisiakaho manisamo? ⁹ Ike senisiakaho apena va'e ea 'ahopuni moni aneja ni'ima'ura 'imenareje ea ka'ene uneunecha pa'ajihi vajihala 'wavara. ¹⁰ 'Ejumakame Jesura ijá 'iama Ja iraka vene naparakaho 'uraraho? Hu niho'o unenu'u pina mamaa Nununa'i vene avanu. ¹¹ 'Enakaivo ja ea ka'ene uneunecha pa'ajijahija na'iaka mapokakaho ja pu'úmo hihuna kaivo Na ikaho ja pu'úmo majama pahihuna. ¹² Ike hura senisia ka'ene Nuni haha 'ahi usetiakaho Nuni haha ka'ene kwananahuniji amairia avanana. ¹³ 'Enakaivo Na nimaa nimaa ja 'waravu Mwe'i kwaaka mapokakino ike Godoni vu'ake ichihi chihi naja'avajaho ike naparakara raka ka'ene Nuna'e venukaho pu 'wavi'i hu vwihahuna 'iamana.

*Jutasira Jesu Nahamahuna'e Nimaa Venajina
(Maka 14:10-11; Ruku 22:3-6)*

14 'E'eme ijí pu ea iropu ropu no'ohe'ina vaja kajino ea pína huni iha Jutasi Isikariatina 'wavujara pirisitia mama'inijihí puni va'ana. 15 'Enarena ijá 'iama Nara Hu najahe nahama ja 'wara'ujaho ja raka na vaji'eja? 'iamana. 'Ejume pu ni'aha kwino monia siriva mapoka (30) tahe vajahara. 16 Ijihuni vea hu aneja venarena Hua'e nahamahuni 'unamijaho samana.

*Jesura Pwehwa Pu'úmo Pasova 'Iruma Inajina
(Maka 14:12-21; Ruku 22:7-13, 21-23; Joni
13:21-30)*

17 'E'eme puretia isitia paajihuni vea amurijino Huni tisaiporuepo roe Jesu ijá 'wava 'Ú A ura nú ichihichano Pasova veijino ihunijaho Ona'e amairia'eja? 'wavara. 18 'Ejume Hura pu ijá 'iama Ja ara natohwiji va'ajimareje ea pína pi-una'avajaho ijá 'wara'avara Núni Najahi'inijara ijá 'warumane Vea niroe tu'u rejukame Pasova veakaho oni sei Nuni tisaiporu pu'úmo vehuna 'úmana 'wa'avara. 19 'Ejume Huni tisaiporua kajija Jesura 'warama kaja venareja pu Pasova amairiara. 20 'Ena'omo vea nusire'eme Hu Huni tisaiporua iropu ropu no'ohe'ijihí pu'úmo 'aijua rori hijasama hijara. 21 'Ene hine 'iruma iji'i Hu ijá 'iama Na nimaa nimaa ja 'waravu Joni vajakino ei pini Na nahamihuna 'iamana. 22 'Ejumakame mapokijija niho'o temukama para'eme 'urine ea kwínu kwínu Hu apome ijá 'wava 'Wi! Natohwe Na pane? 'wavara. 23 'Ejume Hu eha vene ijá 'iama Ea ka'ene Na hu'úmo huni ija tevui vaji apúsamukara Na nahamihuna. 24 Ijí Emaa Puni Hariha kajaho areri

nitama Godoni Ira vaji Hua'e rone 'warama ja'ina'e vahuna kaivo ea ka'ene ijí Hu nahama ea 'aho'a 'waramajaho vi eha niho'o sisea ape'ena. Maijaho ike ea ka'ene Emaa Puni Hariha nahamahuna kajaho panahe'ipisa maaaa'e veja'a 'iamana. ²⁵ 'Ejumakame Jutasi ka'ene Hu nahamahuna kajara eha vene ijá 'wama 'Wi! Najuhi'ine na pana 'wamana. 'Ejume Jesu ijá 'wama Ara orono 'wamana 'wamana.

Natohwijara Kwamaji Vwihaji'i 'Iruma Ihunjina

(Maka 14:22-26; Ruku 22:14-20; 1 Koritia 11:23-25)

²⁶ Ijí pu hine i'eme Jesura puretia kajaho apenarena Godoni siporua 'one teamani 'wa'ika'i ijí'a túchamaa Huni tisaiporua vajihí'i ijá 'iama Ikaho Nuni hahakúne 'eke iha 'iamana. ²⁷ 'Enarena vukú'o kapusia ka'ene toa rukinijaho apene Godoni siporua 'one teamani 'wa'ika'i pu vajihí'i ijá 'iama Ja maho'o ikaho iha! ²⁸ Ijihuni maijaho ikaho Nuni 'aa ka'ene eaka mapoki jihipuni siseijihuna'e 'arihakame puni sisea pa'arehunaka nimaa vena 'waramajina 'iamana. ²⁹ 'Enakaivo ike heha! Na vukú'o ike aja'ina riha kakaho ja pu'úmo paahume hina ihuna vo va'e vea ka'ene jara Nuni Omijihuni ari ro'avají'a vukú'o ja pu'úmo maiu'ina'e ahuma ihuna 'iamana. ³⁰ 'E'eme pu javaa vene pa'arejume usema Arivi huri'i va'ara.

Jesu Pitara Hemahuniji Rona 'Waramajina

(Maka 14:27-31; Ruku 22:31-34; Joni 13:36-38)

31 'Ejumakame Jesura pu ijá 'iama Ja iviasi na'iakino Nuni hahi ja juhahuna. Ijihuni maijaho nitama Godoni ira vaji ika'ina 'warumana.

Nara ea ka'ene sipia 'ajohi'ina kajaho 'anaakame ijí sipia kajijahija juhaha jirijiri va rana'eja 'úmana.

32 'Enakaivo Na kwamareje vukú'o 'uri'uti vejijaho Na urane kami Karari va'eju 'iamana.

33 'Ejumakame Pitara eha vene Hu ijá 'wama Eaka mapokakija pu Oni hahi kame ni'aha kwinu varanahuna vo na niho'o A papataarora'eju 'wamana.

34 'E'eme Jesura Pita ijá 'wama Na nimaa nimaa a 'waravu. Iviasi na'iakikano iji'a 'u'ora 'ume'avarono a 'aha no'opisu Na hemi'ena 'wamana. 35 'Ejume Pitara ijá 'wama Na A Hu'úmo kwahuna vo na pahema'eju 'wamana. 'Ejume Huni tisaiporu 'u'o maho'o ija'ina 'wavara.

*Jesura Ketasimani Siporua 'Onajina
(Maka 14:32-42; Ruku 22:39-46)*

36 'Ene Jesuho Huni tisaiporu aherama roarena roe kwaa iha Ketasimani pu ijá 'iama Ja ikano hi'eje Na va'e karohi siporua 'ojuma 'iamana.

37 'E'eme Jesura Pita aheme 'ee Sepati oni hari-hijaho no'oheli aherame pu pu'úmo va'ejume Hu niho'o temumarena oja tura'i 'ahaa paranana.

38 'Ejume Hu pu ijá 'iama Nuni ojakaho niho'o temukimare'e oja sui 'ahiukúne ja ika mai'o hine 'aiha vejili hiha 'iamana. 39 'E'eme Hu ma'uaku'wi kahakaru vanamarena'a iji'a mweli 'one siporua 'one ijá 'wama Amo ike kapusia ikaho maka'eje asitiha ruva'ama kaivo ikaho

Nuni ura pana 'avo Oni urijara renama 'wamana. ⁴⁰ 'Ejume Hu kú'o 'unama Huni tisaiporu puni vai'i kivume pu nejuma kimarena Hu Pita ijá 'wama 'Ena'omo ja vea muka kwinu Na hu'úmo mai'o hine 'aiha pave'eja? ⁴¹ 'Ene 'aiha veji'i siporua 'oha. 'E'irakúne ja siseijihuni harurijaho pava'e aru'avara. Joni 'avenijaho ura rena paranu kaivo joni hahijaho niho'o ajuarana paranu 'iamana. ⁴² 'Enarena Hu kú'o pu irechami'i kaivo siporua 'o'i va'arena siporua 'one ijá 'wama Amo ike kapusia ikaho maka'eje asitiha ruva'ama vo pa'ana re'amajaho Na ihuna. 'Enakúne Oni ura ijara renama 'wamana. ⁴³ 'Ejumakame Hu kú'o 'unama roi'i kimajaho pu niho'o nia vahima parajume notuara. ⁴⁴ 'Ejumakame Hu pu maki'i kaivo Hu 'aha no'opisuji siporua 'o'i 'unama va'arena Hura kú'o nisú'u 'warama kaja'ina'e vukú'o 'waramana. ⁴⁵ Hu kú'o 'unama roarena Huni tisaiporua ijá 'iama 'Ú ja mai'o hina notue 'ee ojuta hwejo? Iviamaa vea muka nituranu. Ema Puni Harihijaho emaapo nahamahareje ea sisea puni ija tahi ranahuna. ⁴⁶ 'Ee 'urija nú va'a. Ea ka'ene Na nahamihunijaho nikara'i rou.

Jesu Kamovajina

(Maka 14:43-50; Ruku 22:47-53; Joni 18:3-12)

⁴⁷ 'Ejumakame Hu ijá 'wara'ejume Jutasi ka'ene Huni tisaiporua pinijaho ea mapoka juha hajaa so'wa 'eki'inijija emaapuni ea mama'ina 'ee pirisitia mama'inapo irechamiume roajivara. ⁴⁸ 'Ejume Jutasira nimarako ika'ina 'waramana. Nara va'areje ea ka'ene Hu 'ajovi'i ura mina

veja ki'avaji ape'avara 'iamana. ⁴⁹ 'Ena'omo hu ajiru Jesuni nini 'e'unarena Jesu ijá 'wama Ese Najuhu'ine 'wa'i kaivo ura mina venana. ⁵⁰ 'Ejumakavi'i Jesura ijá 'wama Ea nuna a iraka ve'irono roaji vena 'wa'eme eaka mapoka kajipo usevajino Jesuho ijija 'unavara. ⁵¹ 'E'eme Jesuni tisaiporua pini ija jora rova kajikano so'wa apene 'anaumakame pirisitia natohwi jihuni pweijaho 'ataa 'uhusahana. ⁵² Jesu ijá 'wama Oni so'wa huni ruhi ranama. Ijihuni maijaho ea irahipo so'wa 'ekujaho pu so'wa 'aha kajino kwamasahuna. ⁵³ A mai'o Na pakimuna'e kavu! Nara Nuni Omiji 'ume'ipisa Hu Huni ona oji'ina iviamaa 72,000 asisame irechavakame Nuni roa'a. ⁵⁴ Ija'ina ve'ipisa Godoni ira vaji nitama 'waramajaho iviamaa ija'ina pareja vo ika'ina rehuna 'waramana. ⁵⁵ 'Ejume ijihuni vea kajino Jesura eaka mapoka kaji ijá 'iama Na ea nesa apeji'ina'omo ja juha so'wa 'ee hajaa vena Na apeni'iro roare? Na na'iaka mapoka kame Temiporu vaji hine ja najahura vo ja Na paapeniura 'iamana. ⁵⁶ Ija'ina'e rejumakame nitama Godoni Ira vaji raka ka'ene 'waramajaho nimaa nimaa'e renuna 'iamana. 'E'ejume Huni tisaiporua mapokijija Hu raname juhahe varanavara.

*Jesu Aheme Kanisoru 'Ee Kaiapasi Oni Roajina
(Maka 14:53-65; Ruku 22:54-55, 63-71; Joni
18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ 'E'eme ijí ea ka'ene Jesu apeja kajipuhipo Jesu apena va'e pirisitia natohwa ka'ene Kaiapasina 'wavujihuni sei va'ara. 'E'eme Siku-

raipia 'ee emakinijija ijino pu pu'úmo ahuma hijara. ⁵⁸ 'Enakaivo Pita hu ijino Huni túna'i makameri roi 'ararihaa va'e pirisitia natozwi jihuni apirunijino va'ana. 'Ene aruma va'e hirisima ka'ene hijajija kimarena ijhipuni vaji hiji'i ki'eje pu ichá veje ki'i 'ahaume roe ijí hinana. ⁵⁹ 'Ejumakame ijí pirisitia mama'ina 'ee kanisorua maho'o kajipo vu'a ira'ata 'ekarene Jesu namahareje apena va'e 'anaa kwa'amarono saravara. ⁶⁰ 'Enakaivo ijí ira'ata mapoka nipi-univara vo ijí pura vu'a ka'ene 'wamareje Jesu namahunijaho areri niho'o parenana. 'Enakaivo ijihuni túna'i ea no'ohe'i usema roara. ⁶¹ 'E'eme ijí ea kajipo ijá 'iava Ike Ea ikarahara ijá 'warumana Godoni Temiporukaho Nara veje tirausahakame vukú'o veje na'ia no'opisu vaji-jino ni'aha kwinu 'urinareje nami'ena 'úmana 'wavara. ⁶² 'Ejumakame ijí pirisitia natozwi-jara 'urina nami'i kaivo ijá 'wama 'Ú A eha pa'waru'ena? 'Ú ea ikija iraka'e hine A ronahe ikaho 'waruvo? 'wame 'wamana. ⁶³ 'Enakaivo Jesuho niho'o ira pa'waramana. 'Ejumakame pirisitia natozwa kajara ijá 'wama Godi ka'ene mai'o hiji'inijinakúne 'waruma. A Keriso ka'ene Godoni Harihiji re'amajaho 'waruma 'wamana. ⁶⁴ 'Ejumakame Jesu ijá 'wama A ni'warimu kajina. Ema Puni Harihijaho ka'eje ija mana'ini harurija'i asuma hine 'ee 'imitia vaji akúpa 'ahi rena rohuna 'wamana. ⁶⁵ 'Ejumakame ijí pirisitia natozwa kajara huni ateha kajija 'unirame puachavi'i ijá 'umena Ea kakaho hine Godi matahoo nú niho'o ei pina Hu panamahu kaivo Hura

Godi matahajaho ja nihejara. ⁶⁶ 'Ena'omo ja ichá'ina'e vwihajo? 'Ejume pu eha vene ijá 'wava Hu kwahuna 'wavara. ⁶⁷ 'Ejumakame pu Hu cheri niuri 'otie 'ee haisi 'anae 'ee ea 'ahopo nonu tahijahara. ⁶⁸ 'Eji'i pu Hu sivaa ijá 'wava A Kerisonakúne ivi'a raka ka'ene renuji 'warume 'ee ea irahipo A 'anaujaho 'waruve heja 'wavara.

Pitara Jesu Hemahajina

(Maka 14:66-72; Ruku 22:56-62; Joni 18:15-18, 19-24)

⁶⁹ Ijá ve'eme Pitaho ijí ara rori hi'eme na-para pwea pini roarena hu ijá 'wama A 'u'o Jesu ka'ene Karari oriji'i 'urahonuna 'wamana. ⁷⁰ 'Enakaivo hu puni una'a kajino hema ijá 'iama Ara raka ka'ene rone 'warimujaho na niho'o puruva retiu 'wamana. ⁷¹ 'E'eme Pita hu iji'a kami vwicha jiami va'eme vu napara pwea pini kamarena ijí ea ka'ene vwicha jiami namijaji ijá 'iama Ike ea kakaho Jesu ka'ene Nasareti oriji'i 'urahonuna 'iamana. ⁷² 'Ejumakame Pitara kú'o hemarena ichutoa pikivi'i ijá 'iama Na niho'o ea kajaho pahena pakavura 'iamana. ⁷³ Ijihuni túna'a kajakaru ea ka'ene ijí manamija kajipo roareja Pita ijá 'wava Nima'e a 'u'o puni ea pina. Ijihuni maijaho ara ira ka'ene 'warumujara samaa renu 'wavara. ⁷⁴ 'Ejume hu aneja vene ira sisea 'waravi'i ichutoa pikime ijá 'iama Ea ikaho na niho'o pahena pakavi'ina 'i'eme ni'aha kwino 'u'ora 'umenana. ⁷⁵ 'E'eme iji'a Pita Jesura ira ka'ene 'waramajaho vwihanana. 'U'ora mai'o 'ume'i ve'eje a Na 'aha no'opisu hemi'ena.

'Ejume hu va 'e'une nirame niho'o oja tura'i 'ahaana.

27

Jesu Aheme Pairati Oni Roajina

(Maka 15:1-5; Ruku 23:1-2; Joni 18:28-32)

¹ Ijihuni sú'uhijino pirisitia mama'ina 'ee 'emapuni mama'ina mapoka'e ahuma Jesu ichá'ina'e venareje 'anaa kwahuniji pira'arame hina 'wavara. ² 'Enareja pu Hu kamomareja ahema va'e kwaa ara kaji 'ajohi'ina ka'ene Pairati mahara.

Jutasira Kwamajina

(Akisi 1:18-19)

³ 'Ejumakame Jutasi ka'ene nahamahajaho ki'eme pu Jesu sisea namahe 'ee siseli 'ahaumakime hu niho'o temuma parajume ijí monia siriva (30) ka'ene hu 'ekajaho vukú'o 'uname 'eka roe pirisitia mama'ina 'ee emaapuni ea mama'inijihí vajihana. ⁴ 'Ene ijá 'iama Na niho'o Ea kajaho 'aa sisea pa'amaa'e na Hu nahamahuta 'iamana. 'Ejume pu hu ijá 'wava Ijaho núni rake? A'asu ijaho kama 'wavara. ⁵ 'Ejume hu monia kajaho ijí Temiporu vaja kajino ato'aru'i kaivo va 'e'una va'e jasi kwamana. ⁶ 'Enakaivo pirisitia mama'ina kajipo monia kajaho nianai'i ijá 'wava Varapijara 'waramujaho ike moniakaho nú Temiporu moni iji'i paahuma irechahuna. Ijihuni maijaho monia kakaho emaapuni 'aa 'imejara 'wavara. ⁷ 'Ejume pu 'wama pirahe monia kajaho 'eke ea ka'ene si'uara veji'ini jihuni mwe'a 'imenareja apiopuni

eucha'e vejara. ⁸ Ijihuni hahi mwe'a sisa kajaho 'Aa Mwe'a 'wama roe iviasi usevu. ⁹ 'Ejumakame poropetia Jeramaiara 'waramajaho nimaa renana. Hu ika'ina 'wamana 'Ene Isureri opo Huni haha 'imehuni aneja monia siriva 30 ranavara. ¹⁰ Pu monia kajaho 'eke ea ka'ene si'uara veji'ini jihuni mwe'a 'imejara. Natohwijara naji'eme na 'waravuta. Godira na 'warimana 'iamana.

Pairatira Jesu Apomajina

(Maka 15:2-5; Ruku 23:3-5; Joni 18:33-38)

¹¹ 'E'eme Jesuho ijí kwaa ara 'ajohi'ina ka-jihuni una'i namijume hura apome ijá 'wama 'Ú A Jua puni kinie? 'wamana. 'Ejume Jesura ijá 'wama A ni'warimu kajina 'wamana. ¹² 'Enakaivo pirisitia mama'ina 'ee ema puni mama'inijihuni pu'úmo Hua'e namahajaho Hu ira pa'wamana. ¹³ 'Ejumakame Pairatira Hu ijá 'wama Uneunecha raka raka pu A namahujaho A nihino? 'wamana. ¹⁴ 'Enakaivo Hu niho'o ira pina ma'uaku'wi pa'waravumakame ijí kwaa ara 'ajohi'ina natohwa kajaho niho'o puruva rena paranana.

Jesu 'Anaa Kwahuna Nimaa Vejajina

(Maka 15:6-15; Ruku 23:13-25; Joni 18:39-19:16)

¹⁵ 'Ene vea ka'ene ahaja ijuri vejijino ara kwaa 'ajohi'ina ni'inijihuni tamana'omo ea ka'ene tipurai hijujaho ea mapoka kajipo ea ira ura renauji ranavu'e samai va'una. ¹⁶ 'Enakaivo ea pina huni iha Parapasihoniho'o sisemaa ea mapoka nihena kavi'ina hu tipura hinana.

17 'Ena'omo vea kajino ea mapoka mapoka roe ahuvumakivi'i Pairatira pu ijá 'iama Na ea irá ranave va 'e'u'ena? Parapasina ho Jesu ka'ene Kerisone 'wavujine? 'iamana. 18 Pu Jesu 'otua vetihuni jihuni maijaho Pairati nihena kamana. Ea mapoka Jesu ura renajihuna'e pu sena vena avajara. 19 'E'eme Pairatiho ruha ka'ene 'otua venajino asuma hi'eme naparahi ona vene ijá 'wama Ea ka'ene ariramaa kajihuna'i majihi'a unenu'u pina pave'amana. Ijihuni maijaho ivisi na'i kakino na navahi Hua'e kamarejo pivujuta 'wamana. 20 'Enakaivo pirisitia mama'inijija 'ee puni ea mama'ina ijipuhipo eaka mapoka kajijahija 'ejahie 'warave Parapasi rana'ika'i Jesu 'anaa kwa'amarono 'waravara. 21 'Enarena iji'a vukú'o kwaa kajihuni natochwijara eha vene ijá 'iama Ea iraka sa'iniji na ranave va'ena? 'iamana. 'Ejume pu ijá 'wava Parapasina 'wavara. 22 'Ejume Pairatira pu ijá 'iama 'Ena'omo Jesu ka'ene Kerisona 'wavujaho na Hu ichá ve'ejo? 'iamana. 'Ejume pura maho'o hu ijá 'wava Icha 'ahi 'anaa! 'wavara. 23 'Ejume hu ijá 'iama Irakijihuna'e? Hu sisea iraka venane? 'iamana. 'Enakaivo pu niho'o ijí 'umejajaho pasonananamie Icha 'ahi 'anaa 'umejara. 24 'Ejumakame Pairatira kimajaho pu puni vwiha ijaho ani'ina pavwihajara vo nikwinu'wi vwihaji'i 'ara'iro vejuma kimarena hu toi 'ene apene puni una'i ija sovi'i ijá 'iama Ea kakaho niho'o sisea ma'uaku'wi pavenana'omo ja Hu 'ana'avajaho Huni 'aa ijaho nuni ahija panakúne ja oono kaha 'iamana. 25 'Ejume

pu ea maho'o eha vene ijá 'wawa Nijinakúne makave Huni 'aa núni haha 'ahi arihe 'ee sesahu núpuni haha 'ahi ariha 'wavara. ²⁶ 'E'ejume hu Parapasi ranavume va'eme hura 'waravume Jesu apene hijaje 'ee apene ranavume icha 'ahi 'ana'avarono va'ana.

Sorutiapo Jesu Sipana Asutiajina
(Maka 15:16-20; Joni 19:2-3)

²⁷ 'E'ejume ea kwaa ara 'ajohi'ina natohwa kajihuni sorutia kajipo Jesuho ahema kamati puni ni'úhi va'e aru'eme sorutia maho'o Hua'e 'outihara. ²⁸ 'Enareja pu Huni ateha kajijahija 'unirama jah'e'i kaivo ateha amapu'ura ka'ene kwaa ara 'ajohi'ini jipuhipo savujikano apene apúsamahara. ²⁹ 'Ee 'wija ka'ene ehima pi-ranavaji apenapi húmata 'ahi apúsamahe 'ee pi-juha ija mana'inija'i mahuma 'unama namiju-makavi'i pu nitupari satie nuana veti'i matahe ta'arohe ijá 'wawa Ese! Jua Puni Kinie 'wavara. ³⁰ 'Ene ijá veji'i pu Hu cheri 'otie 'ee pijuha kajino apene 'uitejara. ³¹ Pu Hu matahume pa'arejume iji'a ateha ka'ene jopatu'uraka apúsamaha ka-jaho 'unama apene tasioma'i kaivo iji' Huni ateha ka'ene Hu marako'a samajaho samahe iji'a icha 'ahi 'ana'iro apene va'ara.

Jesu Korosi 'Ahi 'Anaajina
(Maka 15:21-32; Ruku 23:26-43; Joni 19:17-27)

³² 'Ejumakame pu vai'i 'unamutoi ea pina Saimani Sairini orijaho piunamareja 'ejahaume hura korosia ka'ene Jesu 'anahuna kajaho tapana va'ana. ³³ 'Ejumakame pu Hu apena va'e kwaa iha Korukata 'wavujino va'ara. Ijí Korukata

'wavujihuni maijaho Húmata 'Ata 'wavura.
³⁴ 'Ejumakame pu ijino ajina riha kisina'e icha maritaji'i ahume amairiu va'ume Jesu mahume Hu ma'uako ina henarena pataarorahana.
³⁵ 'Ejumakame pu iji'a ichi 'ahi 'anaara.

'Ene Huni ateha pipi vene 'ekara 'úmana.

³⁶ Ijá vejuma parajumakavi'i pu asuma hine 'aiha veji'i hijara. ³⁷ Pu Hu namaha jihuni maijaho Huni húmata huri icha 'aha kajino asura venareja ika'ina 'waravara. Ikaho Jesu ka'ene Jua puni Kinijina 'wavara. ³⁸ 'Enareja vea nikwinu'ina kajino ea no'ohe'i nesa apeji'ina Jesuni mana'inaja'i 'anae 'ee pina ana'inija'iji 'anaara. ³⁹ 'Ejumakame ea ka'ene ijí rora kaji ro va'ajijahija Hu kame nuana achiachih'i ira sisea kajino Hu 'waravara. ⁴⁰ 'Eji'i ijá 'wava 'Ú A ike Jua puni vu'a 'wavuri sea kakaho veje tira'usahakavi'i na'ia no'opisu vajjikano veje kú'o 'urine nami'ena 'iame ijá 'warumana. 'Enakúne A Godoni Hariha re'amajaho ivi'a orono ni'ajaramame korosia 'aha kajino rene ariha roa kava 'wavara. ⁴¹ 'Ejumakame 'unama nikwisu'ina kajino pirisitia mama'ina 'ee Sikuraipia 'ee emapuni ea mama'ina 'u'o matahi'i ijá 'wava ⁴² Hu areri ea 'aho'a ni'aji'ena vo Hu ori'ini ni'ajarahuna niho'o areria pa'amaa. Hu nimai Isureri Puni Kini ijí re'amajaho maka'eje ijí korosi 'aha kaji ariha roakame nú iji'a kamareja Hu nima roa. ⁴³ Hu Godi nima ronunakúne are'eje Hu ura re'amajaho Hura ni'ajahe ijí rena ariha roa kava. Ijihuni maijaho Hu ijá 'úmune Na Godoni Hariha 'úmuna 'wavara. ⁴⁴ 'Ejume ea

nesa rukina ka'ene Hu hu'úmo 'ania kajipo pu
'u'o ira sisea ani ani Hu 'waravara.

Jesura Kwamajina

(Maka 15:33-41; Ruku 23:44-49; Joni 19:28-30)

⁴⁵ 'E'eme ve'iri'a kajino mwe'a kakaho ni'aha kwino nutuma na'ima namana. 'E'eme na'ima nama apena va'u va'ume va'e vea tahunaname hareha 'aha karakaro naminuji 'e'unana. ⁴⁶ Vea hareha 'aha karakaro ariha va'e nami'eme Jesura ira ajira ijá 'umena Irai Irai rama sapakatani 'umenana. Ijaho Nuni Godi Nuni Godi A Rak-ijihuna'e Na Pataaroriho? 'wama avanana. ⁴⁷ 'Ejumakame ea ka'ene Huni rori namija kajipo ijí hinareja ijá 'wava Ooo ea kajaho Iraiija 'umenu 'wavara. ⁴⁸ 'Ejumakame ea kwinu'wi ninuma va'arena icha ka'ene 'oasuna ijihuni toi amairi'inijaho apena roe ajina riha kisina vaji apúsame 'enapene Hura i'amarono apena mahana. ⁴⁹ 'Enakaivo ea 'ahopo ijá 'wava Are'eje Iraiijara roareje Hu ni'ajahe kava 'wavara. ⁵⁰ 'Ejumakame Jesuho ira ajira 'ume'i kaivo iji'a kwamana. ⁵¹ Ijá ve'eme ni'aha kwinu Temiporu vaji ateha ka'ene rira mu'oijano pu uranavujaho ni'aha kwinu kahe huriji rene ro va'e kame hariji 'onarene rira kaja pucha'usaharena ronu ronu ro va'ara. 'E'eme mwevariuri roarena muna kakija ni'aha kwinu mutuusahe ronu ronu va'ara. ⁵² 'E'eme euchi jara'eme Godoni ea nimaa nimaa ka'ene kwamasahajija 'urijara. ⁵³ Vea ka'ene Hura kwama 'urinani veiji ea ka'ene nitama kwamasahajija ijí pu pu'úmo 'urinareja

akuavuri ari ea mapoka puni una'i va'ume ki-
vara. ⁵⁴ 'Ejumakame amia natohwa 'ee ea
'aho'a ka'ene pu pu'úmo Jesu 'ajoha namijajipo
mwevarivura 'ee uneunecha 'aho'a ka'ene re-
jajija kimareja tea junavume ijá 'wava Nima!
Ikaho Godoni Hariha 'wavara. ⁵⁵ 'E'eme napara
mapoka ka'ene Karari Jesu ni'ajahura ka'ene
Hu 'ararihaa roajija kamakaru hinareja kavi'i
hijara. ⁵⁶ 'Ene napara 'aho'a ka'ene ijhipuni
vaji hijajijahija Meri Matarini 'ee Meri ka'ene
Jemisiho 'ee Josapiho puni ohijaho 'ee Sepati oni
harihiji jhipuni ohijaho ijá hijara.

Jesu Kwananavajina

(Maka 15:42-47; Ruku 23:50-56; Joni 19:38-42)

⁵⁷ 'Ea pina kukua rukima'ura Josapina hu 'u'o
Jesuni tisaiporua'omo Arimatia rene nusire'eme
roana. ⁵⁸ Ea ikara hu Pairati oni va'e Jesuni haha
ape'iro jarimana. 'Ejume Pairatira hu mahuna
'wamana. ⁵⁹ 'Ejumakame Josapira va'e ateha
ka'ene maiu'imajino apene Jesuni haha kajaho
mwamana. ⁶⁰ 'Enarena Hu apena va'e Huni
muna ara maiu'ina ka'ene amairiajikano haha
kajaho rana'ika'i hu muna ni'ima'ura tahuma
apena va'e ira kajikahi kuna'ika'i hu iji'a va'ana.
⁶¹ 'E'eme napara ka'ene Meri Matarini 'ee vu
Meri pinijaho ijano eucha ropuna'ija'i hijara.

Sorutiapo Mutita 'Ajohajina

⁶² Pura Pasova amairiaravari sú'uhwijino
pirisitia mama'ina 'ee Parasia Pairati pu'úmo
va'e rira kwinu ahuvava. ⁶³ 'Enareja pu Pairati ijá
'wava Natohwe nú ivi'a vwihaju. Hu pakwa'ika'i
mai'o hinani veijino pisivisavi'inakara ijá 'úmane

Na'ia no'opisu pa'are'eje Na kú'o 'uri'eju 'úmana 'wavara. ⁶⁴ 'Enajihuna'e 'warave ea 'aho'a irechamiakame va'ajimareje ijí eucha kajaho hami 'ajohe tanuma paraha. 'E'eje va'e na'ia no'opisu paramama. Vejuro'i Huni tisaiporuepo roe Hu nesi apena va'i kaivo pu ea ijá 'warahuna Hu kwamajaho ni'urinana 'iavakame Hura iviamaa pisimisamakara marako'a pisimúsumajaho asisama para'ena 'wavara. ⁶⁵ 'Ejumakame Pairatira pu ijá 'iama Joni ea 'ajoha'ina ijí hiju. Ja ichá'ina vehunijaho nivwihaju. Va'e tanume kuma pijuha para'avara. ⁶⁶ 'Ejumakame pu va'e eucha kajaho niho'o tanume kuma kisima'ura vene 'ee ea ijí 'ajoha namihuna irechamie muna tanuvume paranana.

28

Jesura Kú'o 'Urinajina

(Maka 16:1-10; Ruku 24:1-12; Joni 20:1-10)

¹ 'Ejume Sapati pa'arejume Hurapoki sú'u sú'u vea nitu'eju'e Meri Matarini'o vu Meri ka'ene napara pina iji'i pu no'o va'e ijí eucha kaji ka'i 'ahiume roara. ² 'E'eme mwe'a varivura niho'o ni'ima'ura ro'eme Natozwi jihuni ona oji'ini kahi akúpa 'ahi rena roarena muna kajaho tahumapene rori rova'ika'i ijihuni toi asuma hinana. ³ 'E'eme ijí Huni hahijara hananajaho areri veapo pi'ivu kivuja'ina'e rene 'ee huni atehijaho niho'o sajasa'imai renana. ⁴ 'Ejumakame ea ka'ene ijí 'ajoha namijajija niho'o simarame tea junama para'eme areri kwamasahu ja'ina'e renaara. ⁵ 'Ejumakame ona oji'ina kajara eha

vene napara kajija ijá 'iama Juvujaho areha. Na nihena kivu. Ja Jesu ka'ene pura icha 'ahi 'anaaji ka'i 'ahieme roajivara. ⁶ 'Enakaivo Hu niho'o ikaho pahinu. Hu nimaraku'a ja 'waravume hejaja'ina'e Hu ni'urinana. 'Enakúne roe Hura tinia ka'ene namajaho kaha. ⁷ 'Enareje marako va'ajime Huni tisaiporua ijá 'iha Hu kwamajaho ni'urinana. Heha! Hu urana Karari va'una'omo ja ijí Hu kahuna. Heha! Na ja 'waravu 'iamana. ⁸ 'Ejumakame pu euchi rene tea juname 'ee tea-manama para'eme oharoharu ninukujaha va'e Huni tisaiporua 'wara'i va'ara. ⁹ 'Ene heha! Jesuho 'e'uru piunime 'ajoramana. 'Ejume pu Huni mumora 'uname Hu oja mahara. ¹⁰ 'Ejume Jesu pu ijá 'iama Ja niho'o paju'i kaivo ninukujaha va'e Nuni vwehija 'waravakame pu kami Karari vu'e Na kiha 'iamana.

Sorutiapo Rakaka Renaji 'Waravajina

¹¹ 'Ejume pu mai'o va'eme 'unamutoi vai'i ni'aha kwinu kivume ea ka'ene eucha 'ajoha namijajija roe ari pirisitia mama'ina iraka ka'ene renajaho ho'o 'waravara. ¹² 'Ejumakame pu roe emapuni ea mama'ina ahuma hine vu'a 'wame monia ni'ima'ura sorutia ka'ene 'ajoha kaji vajihara. ¹³ 'Ene ja ika'ina 'wara'avara. Huni tisaiporuepo na'ii nú notui paki'eme roe Hu nesi apena va'ara 'i'avara. ¹⁴ 'Enareje ijí vu'a kajara rena apena va'e kwaa ara 'ajohi'ina natohwi jihuni atahuri aru'amajaho núra hu hami 'warama amairiakame jonuna'a unenu'u pina pare'enakúnina 'iavara. ¹⁵ 'Ejumakame monia kajija 'eke pura 'warava ja'ina'e vejara. 'Ene ike

vu'akaho ra'usaha apenaji Jua puni vaja kajaho
'ona apena rou va'o iviamaa iki 'e'unu.

*Jesura Huni Tisaiporu Puni Una'i Samaahira-
majina*

*(Maka 16:14-18; Ruku 24:36-49; Joni 20:19-23;
Akisi 1:6-8)*

¹⁶ 'E'ejume ijí tisaiporu kajija ea iropu ropu
kwinu ijá va'e kami Karari huri'a ka'ene Hura
pu ijí va'avarono 'waramajino va'ajivara.
¹⁷ 'Ejumakame pu ijí Hu kamareja pu Hu oja
mahara. 'Enakaivo 'aho'a pu ma'uaku panimai
rojara. ¹⁸ 'Ejumakame Jesura puni roarena
Hu pu ijá 'iama Harura ka'ene mwe'akaki
namuna 'ee kahi akúpi 'ahi namuna ijaho
ni'aha kwinu Na mihana. ¹⁹ 'Enakúne kwaka
mapokakino va'ajimareje najahakame Nuni
tisaiporu re'avara. 'Ene Amo Hariha 'Avena
ijihipuni ihi 'ahi 'unirama toi sama'avara. ²⁰ 'Ene
pu najahakame iraka ka'ene Nara ja 'waravujija
pu ija kisi apena ve'avara. Parunami'avara.
Na ja pu'úmo na'ia mapoka mapoka hina apena
va'u va'u va'e mwe'a pa'are'amani uriji 'e'uhuna
'iamana.

Godoni Vu'a Maiu'ina
The New Testament in the Ese Language, also known
as the Managalasi Language, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mangalasi long Niugini
copyright © 1975, 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Managalasi (Ese or Managalasi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

729c2a8f-9ea3-55ca-9318-793c2828d776